

Torsdagen den 17 april fm.

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Vänsterpartiet kommunisternas partigrupp har som suppleant i utrikes- och jordbruksutskotten under Oswald Söderqvists ledighet anmält hans ersättare Berith Eriksson.

Förste vice talmannen förklarade vald till

suppleant i utrikesutskottet

Berith Eriksson (vpk)

suppleant i jordbruksutskottet

Berith Eriksson (vpk)

2 § Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

3 § Jordbruksdepartementets budgetförslag (forts. från prot. 118)

Fortsattes överläggningen om jordbruksutskottets betänkande 1985/86:13.

Anf. 2 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag begärde i går ordet för att replikera Grethe Lundblad. Hon tog i sitt anförande upp betydelsen av att man genom handelsgödselavgifter kunnat påverka miljön positivt i samband med jordbruksproduktionen. Detta äger bara till viss del sin riktighet. Vad som har hänt är att man har använt en del av dessa pengar på detta sätt. Det är ändå fortfarande så att en del av dessa pengar är en direkt skatt som drabbar jordbruket. Med tanke på det är det rimligt att, som vi från centerpartiet gör, yrka på att denna handelsgödselavgift skall avskaffas.

Några exempel på vad det handlar om är att man t. ex. tar 28 miljoner av

dessa pengar och lägger på försurningsprojektet, ett i och för sig vällovligt ändamål men som inte har någon beröring med jordbruket. Ett annat exempel är att man överför för mycket pengar, som alltså kommer från jordbruket, till skogsforskning. Det kan också vara vällovligt, men forskning borde inte finansieras på det sättet.

Sedan för Grethe Lundblad ett mycket egendomligt resonemang om att det inte går att göra som vi föreslagit från centerpartiet, nämligen att lägga 168 miljoner på försurningsprojektet. Vi har föreslagit de 163 miljoner som socialdemokraterna vill ha plus ytterligare 5 miljoner för särskilda informationsinsatser därför att vi inte anvisar några medel. Samtidigt säger Grethe Lundblad att pengar är pengar. Det är naturligtvis riktigt: pengar är pengar när de har kommit in i statsbudgeten och kan användas till det riksdagen har beslutat om. Så har naturligtvis riksdagen fullständig frihet och möjlighet att göra.

Vad vi gör att vi vill använda ett större belopp inom jordbrukets område och inte föra ut de pengar som är tagna från jordbruket till andra områden.

Anf. 3 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Inför beslutet om införande av handelsgödselavgiften för några år sedan dristade jag mig i en debatt med Grethe Lundblad att bl. a. framhålla att om avgiften infördes, skulle den i en socialdemokratisk regerings hand kunna bli ett instrument och ett nytt sätt att dra in pengar till staten. Erfarenheten visar ju detta med tanke på tidigare beslut om införande av avgifter. Så sade jag då.

Ja, Grethe Lundblad, nu är vi där; avgiften finns, och den skall höjas. Pengarna skall räcka till alltmer. Vi moderater anser att det är felaktigt att låta en pressad näring stå för forskning som borde finansieras på annat sätt. Nog är det, Grethe Lundblad, fråga om långt mer än jordbrukets miljötillsyn. Det är ju också fråga om grundforskningsinsatser, och då även på skogsbruksområdet, som i mycket mindre utsträckning bidrar till de inflytan- de medlen, eftersom man där använder mindre handelsgödsel.

De avgifter vi vill ta bort omedelbart är de som kom till 1984 och som gick direkt in till statskassan. Avgifterna höjer produktionskostnaderna i jordbru- ket och är högst diskutabla ur rättvis- och miljösynpunkt.

Jag skulle vilja ha svar på mina frågor, Grethe Lundblad, om ni socialdemokrater är beredda att ställa samma krav på livsmedel oavsett om de är utländska eller svenskframställda. Dessutom vill jag ha svar på frågan rörande den i propositionen aviserade utredningen kring socker, stärkelse, sprit m. m.

Anf. 4 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Fru talman! Det var enligt min mening inte på något övertygande sätt som Grethe Lundblad argumenterade till försvar för regeringens förslag om hur de influtna avgiftsmedlen skall användas. Jag tror inte att det enbart berodde på att timmen var sen. Nej, hon kunde inte anföra något enda sakskäl för t. ex. att jordbruket skall bekosta en höjning av anslaget till åtgärder mot försurningen, en anslagshöjning på 28 milj. kr.

Jag har inget minne av att det, när beslutet om aktionsprogrammet antogs

av riksdagen, föreslogs att en sådan framtida finansiering skulle genomföras som den som nu har blivit aktuell. Det är väl ändå inte på det sättet att Grethe Lundblad vill försöka få oss att tro att regeringen och departementet samt Grethe Lundblad själv inte förmår tolka det tillkännagivande som riksdagen gav regeringen angående användningen av de här pengarna?

Jag tycker att vi har gått regeringen ganska långt till mötes när vi har accepterat att hälften av avgiftsmedlen används på det sätt som regeringen föreslagit. Riksdagens beslut sade nämligen att avgifterna i stor utsträckning bör användas för sådan forskning och rådgivning som kan främja en minskning av behovet och användandet av handelsgödsel och bekämpningsmedel i jordbruket och att arbetsmiljön för dem som hanterar preparaten bör beaktas särskilt.

Att pengarna behövs i kampen mot försurningen håller jag med om, men hur detta kan minska användningen av bekämpningsmedel och handelsgödsel har jag svårare att förstå. Vi har ju biträtt förslaget om avgifterna, och då anser vi att man också bör försöka se till att medlen används i enlighet med vad riksdagen sedermera uttalade.

Anf. 5 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Fru talman! Det har blivit en hel del diskussion om på vilket sätt gödselavgiftspengarna har använts. Jag skulle gärna vilja säga att jag noggrant har tagit reda på vad den reservation innehöll som fanns i skatteutskottets betänkande. Det beslut vi fattade 1984 var att de skulle användas till utökade insatser när det gäller forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder.

När det gäller de punkter som tagits upp av representanterna för oppositionen skulle jag vilja säga följande.

I fråga om den tilldelning som skett till försurningsforskningen är det ganska klart att även försurningen påverkar markkvaliteten – det står t. o. m. i någon borgerlig motion. I utskottets yttrande har det också ganska klart nämnts att försurningen, erosionen och tungmetallernas påverkan är stor när det gäller markens långsiktiga produktionsförmåga.

En del av de miljöförbättrande insatser som görs för att förbättra markens produktionsförmåga är alltså att gå in i kampen mot försurningen.

Vi vet också att skogsforskningen på miljöområdet i dag i allra högsta grad gäller försurningseffekterna. Det finns alltså inga stängda dörrar mellan skogsforskningen och markforskningen när det gäller försurningen.

Till Ingvar Eriksson: Anledningen till den s. k. skatten på jordbruket var ju att man genom en avgift på gödselmedel skulle minska användningen av dem. Det målet har delvis redan uppnåtts. Som jag sade i går visar Supras försäljningssiffror att användningen minskat. Vi har alltså uppnått en del av det vi ville. Dessa avgiftsmedel är också tillfälliga medel – så småningom hoppas jag att de kommer att minska, eftersom meningen är att gödselmedel-användningen skall minska.

Ingvar Eriksson påstår att det också handlar om grundforskningsinsatser som jordbruket måste finansiera. Jag vill säga: Det är det inte. Lantbruksuniversitetet har fått medel i vanlig ordning, precis som andra universitet, med avdrag för en viss procent. Men man har inte fått det sämre än andra. Det har

t. o. m. i budgetpropositionen sagts att lantbruksuniversitetet inte får minska sina medel till forskningen utan genom omprioriteringar måste se till att grundforskningen får det som den har rätt till.

Beträffande krav på livsmedel vill jag gärna med en gång säga att även vi socialdemokrater vill ställa samma krav på importerade som på svenskproducerade livsmedel. Men det är kontrollfrågan som är så svår.

Jag har tyvärr inte mer tid nu. Jag vill gärna svara på de andra frågorna, men jag får försöka återkomma.

Anf. 6 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Fru talman! Efter Grethe Lundblads svar förstår jag att hon inser att det naturligtvis är riksdagen obetaget att besluta om vilka anslag som helst, oaktat att man i en enskild motion inte har angivit varifrån pengarna skall tas. Från centerpartiet har vi ett sammanhållet budgetprogram som täcker in kostnaderna. Det är bra att vi kan vara överens på denna punkt.

Beträffande försurningsprogrammet har Grethe Lundblad naturligtvis rätt i att ett lågt pH-värde innebär stora bekymmer. Och jag hoppas att vi är fullkomligt överens om de problem som bl. a. det sura nedfallet innebär. Men det felaktiga i Grethe Lundblads resonemang är att man nu skall ta pengar från en avgift lagd på jordbruket. Det är en avgift på gödselmedel som i och för sig kan syfta till en minskad gödselmedelsanvändning och ett effektivt utnyttjande av växtnäringen – men som sedan skall tillföras jordbruket igen, för att genom forskning, utveckling av brukningsteknik, växtförädling etc. komma jordbruket till del. Pengarna används emellertid inte alls på detta sätt. Vad som nu händer är ju att jordbruket får stå för en del av reparationsåtgärderna på andra områden när det gäller höjande av pH-värdet. För jordbruksmarkens del har jordbruket hela tiden – och det finns inget annat angivet för framtiden heller – som näring stått för den kalkning som behövs för att höja pH-värdet på jordbruksmark.

Anf. 7 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Utöver det som Karl Erik Olsson här har sagt om handelsgödselavgiften kan man notera att avgiften visserligen har minskat användningen av handelsgödsel, men att den är och förblir orättvis när det gäller olika brukarkategorier. De som t. ex. har riklig tillgång på naturlig gödsel drabbas inte alls av avgiften. Och tyvärr kan inte miljöproblemen kanaliseras enbart till handelsgödselanvändningen. Det är ett faktum.

Grethe Lundblad kände sig litet ställd därför att hon inte hade tid att svara på mina frågor. Chansen finns onekligen fortfarande. Om svar ej ges på de frågor som jag har riktat till henne, måste jag tyvärr konstatera att man från socialdemokratisk sida inte är beredd att ställa samma krav på de importerade livsmedlen, när det gäller behandlingen av dem och under vilka former som de har producerats, som på de i Sverige producerade livsmedlen. I så fall är det, fru talman, häpnadsväckande att man visar en sådan nonchalans mot de svenska konsumenterna.

Anf. 8 JOJIN ANDERSSON (vpk) replik:

Fru talman! Grethe Lundblad och jag satt i samma utredning, där vi bl. a. diskuterade frågan om miljöavgifter. Vi var då överens om att det skulle behövas mycket höga avgifter för att man skulle få en väsentlig styreffekt. Vi var också ense om att små avgifter utan denna styreffekt skulle användas till finansiering av angelägna åtgärder. Jag anser att de nu aktuella avgifterna är av den senare typen. Jag tror att departementet har tagit fasta på en del av det förslag som vi lade fram i utredningen, nämligen avgifterna, men glömt att plocka med de åtgärder som vi ville ha utförda för dessa avgifter.

Grethe Lundblad läste en rad ur reservation 3 till skatteutskottets betänkande 1983/84:47, men av någon anledning läste hon inte den mening som följde. Där står: "Avgifterna bör således i stor utsträckning användas för sådan forskning och rådgivning som kan främja en minskning av behovet och användandet av handelsgödsel och bekämpningsmedel i jordbruket."

Tillkännagivandet från riksdagen var alltså att medlen i *stor utsträckning* skulle användas för att minska behovet av handelsgödsel och bekämpningsmedel. Jag vill påstå att så inte har blivit fallet.

Anf. 9 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Fru talman! Allra först några ord till John Andersson: Det är väl ändå orimligt att jag på den korta tid som jag har till mitt förfogande skall hinna läsa upp hela reservationen, när jag inte ens hinner svara på era frågor.

Jag hann t. ex. inte svara på alla Ingvar Erikssons frågor. Kravet på en sockerutredning behandlas, i likhet med samtliga andra krav på utredning som ställdes av livsmedelskommittén, av jordbruksdepartementet. Man håller där på att utarbeta olika förslag till direktiv. Jag tror säkert att sockerutredningen kommer till stånd.

Det är glädjande att handelsgödselavgiften har lett till en minskad användning av handelsgödsel och bekämpningsmedel. Jag är på det klara med att jordbrukarna naturligtvis också kan använda stallgödsel, men det förstår väl Ingvar Eriksson att vi inte har någon möjlighet att belägga sådan gödsel med en avgift. Därför fick vi avgiftsbelägga handelsgödseln.

Jag tycker att ni ärligt skall studera de förslag till forskning och rådgivning som nu föreligger. Ni bör också ta med i bedömningen att skogs- och jordbrukets forskningsråd för närvarande arbetar med nya forskningsprogram just på de områden som berör jordbrukets miljöfrågor, möjligheterna att få en bättre livsmedelskvalitet och strävan att man i jordbruket skall kunna ta större miljöhänsyn och i högre grad anlägga naturvårdsaspekter på en del av jordbrukets användning av mark. Jag tror att ni då kan vara överens med mig om att den avgift på handelsgödsel som har kommit till stånd på många områden har betytt ökad forskning och en större kunskap om de olika processer som finns i jordbruket, och som vi tidigare kanske litet har förbisett. Jag tror att vi alla skall finna att de här pengarna kommer att bli till stor nytta såväl för jordbruket som för det svenska samhället när det gäller att skapa en bättre miljö. Här har pekats på att en del av medlen går till försurningsforskning, men jag vill nämna att man just i dagarna har visat att det finns många privata brunnar som nu är försurade, och det är brunnar som befinner sig i områden där tillrinningen kommer från just jordbruksmark.

Det är inget tvivel om att det på många håll i Sverige finns mark som är allvarligt skadad. Vi måste hjälpas åt att med alla de medel som finns komma till rätta med dessa mycket allvarliga miljöproblem, som så småningom kanske kan medföra skador på stora delar av det fina produktionsmedel i jordbruket som den svenska jorden är.

Förste vice talmannen anmälde att Ingvar Eriksson och Karl Erik Olsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 10 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! I jordbruksutskottets omfattande betänkande nr 13 om statsbudgeten för budgetåret 1986/87 berörs i relativt liten omfattning svensk livsmedelsteknisk forskning. Det särskilda avsnitt som behandlar dels proposition 74 och skrivelse 76 om jordbruks-, skogs- och miljöforskning m. m., dels anslaget till ett skogs- och jordbruksgenetiskt forskningsråd har sådana underrubriker som Jordbruks- och trädgårdsnäringsforskning, Forskning rörande skog och miljö och slutligen, på s. 83, Genetiskt centrum.

Men, fru talman, det finns inte en rad som behandlar livsmedelsteknisk forskning. Trots att detta är djupt beklagligt är det kanske inte så märkligt. Det handlar delvis om gränsdragningsproblem när det gäller frågor som rör ett annat departements verksamhetsområde, men också – kanske främst – om den producentkooperativa industrins starka samhörighet med modernäringen. Industrin kan sägas ha kommit till för att det har legat i tiden att integrera framåt och tillgodose producenternas intresse, inte primärt att tillgodose konsumentintressena.

Det må så vara, men det har naturligtvis påverkat utvecklingen, eller snarare bristen på utveckling, i svensk livsmedelsteknisk forskning, som med de höga krav vi i övrigt har på vår konsumtionsstandard borde vara ett stort och viktigt forskningsområde. Konsumtionsboomen talar man om i denna veckas nummer av Veckans Affärer. Men vet vi tillräckligt väl vad det är vi konsumerar?

Hit borde också den mycket viktiga förpackning som i regel omger livsmedlen räknas. Den är avgörande för kvaliteten och för smakens bevarande en viss tid. Utan förpackning har livsmedlen mycket begränsad hållbarhet. Alla kan vi inte gå hem till bonden och dricka mjölken där för att få den färsk, men vi vill ändå att den skall smaka bra en vecka senare hemma i våra kök.

På förpackningsområdet finns ingen direkt forskning. Packforskningsinstitutet i Stockholm sysslar huvudsakligen med transportförpackningar. Lagen däremot betraktar förpackningen som livsmedel. En livsmedelsforskning borde därför egentligen omfatta livsmedelsforskning och förpackningsforskning i ett sammanhang. Den borde vidare vara förlagd i anslutning till den svenska förpackningsindustrins Mecka.

Livsmedelsforskning som inte är knuten till viss industri förekommer väsentligen på tre platser i Sverige: Uppsala, Lund och Göteborg.

I Uppsala finns lantbruksuniversitetet, som har en mycket omfattande forsknings- och försöksverksamhet med en djup tradition och internationellt

respekterad kompetens över ett brett område, som täcker de flesta aspekterna av primärproduktion och djurhållning. På ett område har man där dessutom gått längre fram i livsmedelskedjan. Det gäller ämnet livsmedelshygien inom veterinärutbildningen.

Ämnet grundar sig på integration och utveckling av olika biologiska discipliner av betydelse för livsmedlens beskaffenhet, såsom mikrobiologi, parasitologi, kemi osv.

I Göteborg finns SIK – Svenska livsmedelsinstitutet, som är ett kollektivforskningsinstitut, vars kostnader delas mellan stat och industri. Det bedriver forskning och utveckling dels inom ett ramprogram, dels i form av uppdrag från industrin.

Verksamheten är kopplad till undervisningsverksamhet på Chalmers tekniska högskola. Däremot verkar den *inte* vara relaterad till en mer omfattande livsmedelsforskningsbas på universitetsnivå.

I Lunds naturvetenskapliga och tekniska högskola finns landets *enda* akademiska, livsmedelstekniska forskning att tala om. Där finns bl. a. avdelningar för livsmedelsteknologi, livsmedelsteknik, livsmedelskemi och en nyinvigd apparathall för försöksändamål. Det finns också en avdelning för industriell näringslära och en avdelning för industriell mikrobiologi. Vidare finns ett flertal livsmedelstekniken närliggande verksamheter.

Fru talman! Efter denna något rapsodiska genomgång synes det mig lätt att konstatera, att den livsmedelskompetens som är av direkt intresse för utvecklingen inom svensk livsmedelsindustri finns i Lund och Göteborg och att det lärosäte som svensk livsmedelsindustri har att förlita sig på när det gäller högre utbildning inom området och som är viktig för både konsumenter och studenter finns i Lund.

Ur många synpunkter är det ändamålsenligt, då Lund och Lunds naturvetenskapliga och tekniska högskola har en i sammanhanget perfekt geografisk placering och är omgiven av tunga, svenska livsmedelsindustrier och andra industrier, beroende av livsmedelsteknisk forskning samt av industriella forsknings- och utvecklingsenheter inom angränsande områden. Med "andra industrier" menar jag välkända företag som Alfa-Laval, Tetra Pak, Åkerlund & Rausing, Frigoscandia, Alfax etc.

Den omedelbara närheten till forskningsbyn Ideon med möjligheter till nya samarbetsformer mellan universitetet och näringslivet endast bekräftar att där finns fysiska och kommunikativa fördelar som ingen annan högskola och inget annat universitet kan uppvisa.

Dessa fördelar är av stort intresse för forskningsintensiv och forskningsberoende industri. I det sammanhanget kan konstateras att livsmedelsindustrins och annan industris beroende av vital universitetsforskning är välkänd och har behandlats i många andra sammanhang.

Låt mig bara rekapitulera hur industrins beroende av vital universitetsforskning ser ut.

1. Det gäller såväl livsmedelsindustri som flera andra närbesläktade branscher, i vilka man återfinner bl. a. några av våra bästa exportföretag.
2. Industrin är för sin vitalitet beroende av direkta resultat från kvalificerad forskning.

3. Industrin är totalt beroende av att kunna rekrytera välutbildat folk. Kvalificerad utbildning kan endast ges vid institutioner, där aktiv forskning bedrivs.

I samband med att livsmedelsdebattens vågor gått höga har det, åtminstone periodvis, blivit populärt att tala för ökade resurser till livsmedelsforskningen. Så snart potentiella anslagsmottagare vädrat detta, har det i vanlig ordning gällt att få den egna verksamheten att framstå som just livsmedelsteknisk forskning.

Det är alltså inte tillräckligt att definiera behoven för svensk livsmedelsindustri som "naturvetenskapligt orienterad forskning" eller än mindre som "biokemisk-orienterad forskning". Enligt min uppfattning är det endast vid LNTH som man har lyckats skapa den verksamhetsprofil på forskningen inom livsmedelsområdet som motsvarar det behov som svensk livsmedelsindustri har.

Men, fru talman, det finns ett stort kvantitativt problem – den bristande medelstilldelningen. Det är i och för sig ett generellt problem inom utbildning och forskning, varför man bör se var satsningarna ger optimal utdelning. Men, så är inte alltid fallet, utan det finns en obalans i satsningarna.

Sverige har ju traditionellt varit ett jordbrukarland, och det ställer sig därför naturligt att stora satsningar har gjorts för att hålla den s.k. modernnäringen vital.

Medelstilldelningen till Sveriges lantbruksuniversitet har varit relativt generös, vilket otvivelaktigt har haft positiva effekter på jordbrukets karaktär och effektivitet.

Men med livsmedelsindustrins framväxt har samhället inte svarat med motsvarande satsningar på det nya området. Livsmedelsteknisk forskning har sorterat under ett annat departement än den traditionella, agrikulturella verksamheten, vilket har motverkat en naturlig och med utvecklingen synkron förskjutning av tyngdpunkten mot den industriellt orienterade forskningen. Medelstilldelningen till den tekniska livsmedelsforskningen har med tiden kommit att framstå som njuigg i jämförelse med satsningarna på primärproduktionen.

Detta förhållande torde numera vitsordas av alla parter. Även utredningar från Sveriges lantbruksuniversitet andas sedan några år tillbaka detta budskap. De slutsatser som i mer eller mindre klara ordalag har förkunnats av SLU:s talesmän är emellertid inte nödvändigtvis att större satsningar skall göras där det mest naturliga sambandet med industrin finns, utan det ser närmast ut som om en "profilering" av tjänster på SLU till att bli mer livsmedelstekniskt orienterade vore att föredra.

Detta kan vara en logisk och förståelig reaktion från företrädare för ett Alma mater, vars kraft och storlek man anser sig ha skyldighet att värna. Det är dock inte givet att det är det mest ändamålsenliga i ett vidare perspektiv.

Svensk industri har behov av livsmedelsteknisk forskning – en verksamhet som måste vara förlagd till en teknisk högskola. Endast på en teknisk högskola finns studenter med erforderlig teknisk utbildning och endast där finns en forskningsmiljö, med alla de tekniska randdiscipliner som är

nödvändiga för en framgångsrik verksamhet.

Att inte ta till vara den kärna som finns vid Lunds naturvetenskapliga och tekniska högskola skulle därför innebära en kapitalförstöring och en förpassning av svensk livsmedelsteknisk forskning till internationellt bakvatten.

Att bygga upp motsvarande kompetens vid en annan högskola skulle ta många år, och det skulle innebära att den forskningsbas på vilken flera exportindustrier stöder sig skulle börja vittra.

Fru talman! Det är alltså enligt min mening av fundamentalt intresse för svenskt livsmedelsanknuten industri att livsmedelsforskningen i Skåne, där merparten av svensk livsmedelsindustri finns, får överleva, utvecklas och tillväxa.

Anf. 11 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Fru talman! I denna kammare finns det många hjärtan som slår mycket starkt för den livsmedelstekniska forskningen. Det gäller även forskningen i Skåne. Om föregående talare hade tittat i utskottets betänkande, skulle han ha sett att vi i utskottet beträffande ett genetiskt centrum ganska klart har sagt ifrån att satsningen i Uppsala på lantbruksuniversitetet och Uppsala universitet inte behöver stå i något motsatsförhållande till önskemålen om en satsning på växtmolekylär forskning i Lund när det gäller att ta statens resurser i anspråk. Båda dessa forskningscentra bör – vart och ett efter sina egna förutsättningar – kunna komma till stånd.

Jag vill tillägga att jag kan hålla med om att den livsmedelstekniska forskningen kan ha svårigheter när det gäller att klara sig i kampen om budgetmedlen. Men så sent som för ett år sedan invigdes ju i Lund en helt nybyggd institution för just den livsmedelskemiska och livsmedelstekniska forskningen. Många av oss som sysslar med frågor på detta område hälsade detta med mycket stor tillfredsställelse.

Vidare är det ju så, att Sveriges lantbruksuniversitet – både i Uppsala och i Lund – ingår i de samarbetsorgan som finns för universitet, samhälle och forskning. Jag tycker att det är mycket värdefullt att man på detta sätt binder ihop de olika delarna av forskningen. Det gäller då dels den forskning som bedrivs i nära anslutning till jordbruket och råvaruframställningen, dels den forskning som står närmare den mera tekniska användningen av jordbrukets råvaror.

Anf. 12 RUNE RYDÉN (m) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra Grethe Lundblads förklaringar i samband med att hon talade om forskningens bristande resurser. Men det är ju inte forskningens resurser i och för sig som är intressanta utan det är hur jordbrukets resurser används vid övergången från produktionen till det industriella ledet. I det sammanhanget behövs olika insatser – även forskningsinsatser.

I och för sig är det riktigt att man i utskottet – jag har naturligtvis läst betänkandet – inte lägger något hinder i vägen för ytterligare satsningar i Lundaregionen och i Skåne i övrigt. Men det viktiga i detta sammanhang är att den speciella profileringen på en livsmedelsteknisk forskning kommer till

stånd och att man kan så att säga integrera framåt i forskningskedjan betydligt bättre än man för närvarande kan göra. Den typ av forskning som man i Uppsala är väldigt duktig på rör ju ett tidigare stadium i utvecklingskedjan. Nu måste man gå vidare med denna. Om man inte gör det i dagsläget, kommer den kompetens som finns på detta område att försvinna, och det tycker jag skulle vara utomordentligt olyckligt.

Jag hoppas, i likhet med Grethe Lundblad, att de här satsningarna kommer till stånd inom mycket kort tid. Svensk livsmedelsindustri har nämligen ett klart behov därav. Om dessa satsningar inte görs, kommer kvaliteten på våra livsmedel inte att kunna förbättras i framtiden. Inte heller kommer vi att lyckas på den exportmarknad som många av oss ibland talar om.

Anf. 13 BERTIL JONASSON (c):

Fru talman! Det skulle vara mycket att säga i anledning av denna jordbruksdebatt, med hänsyn till det läge som de svenska jordbrukarna befinner sig i, men eftersom denna debatt har tagit mycket lång tid skall jag avstå från detta.

Jag skall i stället prata om en flerpartimotion, nr 609, som rör Gammelkroppa skogsskola från samtliga ledamöter i centern, moderaterna, folkpartiet och vpk i både Örebro och Värmlands län. Det finns också en socialdemokratisk motion, nr 613, som har ungefär samma yrkande.

I flerpartimotionen yrkar vi att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att Värmlands och Örebro läns skogsskola tilldelas medel i enlighet med betänkandet Högre skoglig utbildning så att utbildningskapaciteten om 24 skogsteknikerelever kan utnyttjas.

1984 tog staten ett ökat ansvar för skogsutbildningen genom ett till 300 000 kr. förhöjt anslag. Gammelkroppaskolan finansieras likväl till huvuddelen av bidrag från Värmlands och Örebro läns landsting. Dessutom deltar skogsbolag och andra medlemmar i stödföreningar i finansieringen.

Den fortbildning av skogspersonal som här bedrivs har givit mycket goda resultat, och verksamheten har under den senaste treårsperioden mer än fördubblats.

Genom den svaga skogskonjunkturen blir det svårare för huvudmännen att klara eller utöka utbildningen. Detta är dock i högsta grad nödvändigt, dels ur samhällelig synpunkt, dels givetvis även med tanke på skogsägarnas egen situation.

Behovet av skogstekniker är mycket stort i hela landet. Gammelkroppaskolan har ökat intagningen från 15 till 18 elever. Eleverna kommer från hela landet och sprids efter utbildningen också ut över hela Sverige.

Skolan arbetar nu med ett utvecklingsprogram som innebär en utökning av antalet elever från 18 till 24. Detta ligger helt i linje med den uppfattning som kom till uttryck i betänkandet Högre skoglig utbildning.

Jag vill konstatera att vi i Sverige behöver fler skogstekniker. Det klagas många gånger på bristande skogsskötsel. Mer råvaror krävs. Konsekvensen av detta är givetvis att vissa saker måste klaras med statens insatser, och det gäller utbildningen.

Utbildningen av skogstekniker vid Gammelkroppa har inte kostat staten

mer än 17 000 kr. per elev 1985. Vid de statliga skogsinstituten var motsvarande kostnad 41 000 kr., dvs. en betydligt högre utgift för staten.

Utskottet säger på s. 65 i betänkande 13, som vi nu behandlar: "Utskottet delar motionärernas åsikt att en ökning av utbildningskapaciteten i nuvarande arbetsmarknadsläge framstår som önskvärd. Utskottet vill dock i sammanhanget framhålla att övriga finansierare av skolans verksamhet – till vilka hör bl. a. flera skogsföretag – torde ha intresse och resurser att bekosta sådan kapacitetsökning. Motionerna avstyrks."

Det är en mycket besynnerlig slutsats som utskottet drar. Om man vill ha en bra och behövlig utbildning borde man ha tillstyrkt motionerna. Vi bör givetvis spara på statens utgifter, men här bedrar snålheten visheten – om den tesen gäller i något fall, så är det här. Genom en blygsam satsning skulle man åstadkomma mycken nyttig verksamhet, i stället för att man litat på att andra gör det. Det är inte så säkert att det blir så. De har själva sagt att de inte kan göra någonting, och då måste man enligt min mening dra konsekvenserna härav.

Fru talman! Jag har fortfarande den förhoppningen att regeringen framöver ser till att Gammelkroppa får de pengar som behövs för utbildning av 24 skogsteknikerelever per år. På grund av den förhoppningen skall jag inte heller ställa något yrkande för tillfället. Pengar kan kanske ställas till förfogande genom särskilda insatser för Norrlandslänen. Utskottet pekar på denna möjlighet. I betänkandet står det "Norrlandslänen", men jag tar för givet att man också inbegriper skogslänen.

Fru talman! Jag tänker avstå från andra inlägg i denna debatt och nöjer mig med att ansluta mig till de yrkanden som gjorts av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander.

Anf. 14 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Fru talman! Får jag bara upplysa Bertil Jonasson om att vi har sett positivt på skogsteknikerutbildningen, men i den ifrågavarande regionen finns det ju en utbildningskapacitet. Vi har satsat på Skinnskatteberg. Men finns det behov av utbildning i Gammelkroppa, kan ju också de nuvarande intressenterna göra ytterligare insatser när det gäller kostnaderna för kapacitetsutökningen.

Anf. 15 BERTIL JONASSON (c) replik:

Fru talman! Det förhåller sig så. Håkan Strömberg – och det bör väl Håkan Strömberg veta, eftersom han kommer från de här trakterna – att det föreligger ett stort behov. Krav reses av skogsbolag, skogsägarföreningar, enskilda och andra på högre utbildningskapacitet. Många vill ha utbildning, men det är svårt att komma in. Man vill emellertid ta in fler elever. Då skall man väl utnyttja situationen och inte spela bort möjligheterna. Det är det som vi motionärer har velat framhålla. Jag säger ännu en gång att det rör sig om motionärer från samtliga partier, och motionärerna är från de ifrågavarande områdena.

Jag vet inte om jag skall tolka det allra sista som Håkan Strömberg sade som att man kan vara villig att ställa pengar till förfogande längre fram eller ta pengar från annat håll för det här ändamålet. Är det på det sättet, Håkan

Strömberg, är det bra. Annars skulle man missa en stor chans. Det hör man tänka på, innan det är för sent.

Anf. 16 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Fru talman! Bertil Jonasson skall tolka vad jag sade på följande sätt. Kommer det att finnas ett behov av skogsteknikerutbildning och det inte finns utbildningsplatser, är vi självfallet beredda att göra en satsning. Men i det här området finns, som bekant, utbildningskapacitet efter den satsning som gjorts i Skinnskatteberg. Därmed täcks behovet i just den mellansvenska regionen. Så länge kapaciteten inte är fullt utnyttjad, har vi ansett att det inte finns någon anledning att i nuvarande läge satsa ytterligare på Gammelkroppa.

Anf. 17 BERTIL JONASSON (c) replik:

Fru talman! Det råder, Håkan Strömberg, delade meningar om den saken. Till skogsskolan i Gammelkroppa kommer det många förfrågningar, och det finns stora krav på ytterligare utbildning. Det är detta som man får se på. Jag hoppas alltså att de som behandlar den här frågan skall kunna ta hänsyn till verkligheten. Då kommer väl skogsskolan också att få det stöd som den vill ha.

Anf. 18 SVEN MUNKE (m):

Fru talman! Den proposition vi nu behandlar angående jordbruksforskningen föreslår ökade insatser för rådgivning men tar också upp frågan om fördelningen av de medel som har flutit in till statskassan genom skatten eller, som det också kallas, avgiften på handelsgödsel och bekämpningsmedel. Detta mynnar i propositionen ut i konkreta budgetanslag.

Det kan med all säkerhet slås fast att de motiveringar som framfördes för dessa beskattningar var miljöanknutna, men åtgärderna har visat sig ha minimala effekter. Grethe Lundblad har tidigare talat om riksdagens beslut i juni 1984, men hon gjorde det vanliga konststycket att hon bara läste upp halva beslutet. Jag skall därför, fru talman, läsa upp hela beslutet: De influtna medlen skall användas till utökade insatser i fråga om forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder. Avgifterna bör således i stor utsträckning användas för sådan forskning och rådgivning som kan främja en minskning av behovet och användandet av handelsgödsel och bekämpningsmedel i jordbruket. Vidare bör speciellt beaktas arbetsmiljön för dem som hanterar preparaten.

Det är något annorlunda innebörd än vad vi har hört från talarstolen tidigare.

När man läser propositionen visar det sig att regeringen ändrat riksdagsbeslutet och fördelat de aktuella medlen på ett helt annorlunda sätt. I stället för att följa riksdagsbeslutet har man öronmärkt pengar till särskilda objekt som t. ex. etanolprojektet med 15 milj. kr., skogsforskningen med 21,1 milj. kr. och en rad andra projekt, som aldrig nämndes i det tidigare riksdagsbeslutet.

Till jordbruksforskning anvisar förslaget 17 milj. kr., och med anledning av att man öronmärkt pengarna vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på

en motion som gäller forskningspengar. Det är ett alldeles speciellt projekt som jag helt kort skall redovisa. Det är ett biologiskt alternativ till att använda gifter och kemiska preparat mot ett antal svampsjukdomar i lantbruks- och trädgårdsgrödor. Det bygger på en 50 år gammal kunskap om en förekomst av antagonistiska relationer mellan mikroorganismer. Att det alltså finns organismer, oftast svampar, som hämmar utvecklingen av växtpatogener är också välkänt. De mest studerade antagonistiska svamparna tillhör släktet *Tricoderma*. Dessa svampar är ofta parasiter på andra svampar, som bildar antibiotiskt verksamma substanser eller cellnedbrytande enzym. Med andra ord skulle de antagonistiska svamparna kunna användas till att bekämpa olika svamparter som orsakar växtsjukdomar. Det är alltså en biologisk bekämpning, helt i linje med riksdagens intentioner att minska den kemiska bekämpningen i jordbruksgrödor.

Som bärare av de antagonistiska svampar som skall bekämpa växtsjukdomar kan man använda sig av färsk reaktorkompost. Denna senare kan tillverkas av celluloserikt material, t. ex. sågspån som behandlas med slam från reningsverk. Ett annat material kan vara avfallet från cellulosaindustrin plus avfallsslam. Därigenom skulle man utöver alternativet till kemisk bekämpning också få en vettig användning av slam från reningsverk och slam från cellulosaindustrin. De samlade slammängderna från landets reningsverk beräknas uppgå till 1 miljon ton med en torrsubstanshalt på 20 %, och från cellulosaindustrin är det ungefär lika mycket; här är dock torrsubstanshalten något högre.

Metoden att applicera antagonistiska svampar har utvecklats av ett företag som heter Miljökonsult AB i samarbete med professor Hans Ljunggren vid lantbruksuniversitetet i Uppsala. Metoden är nu patentskyddad i en hel rad länder inom EG som Storbritannien, Holland, Belgien, Västtyskland, Frankrike och Italien men också i länder med särskilt stora åkerarealer som USA och Canada. Företaget som äger patentet har förgäves under två år försökt att få stöd till fortsatt utveckling, och nu har förhoppningarna ställts till handelsgödselavgifterna, men medel har också sökts från andra håll, dock utan resultat. Nu är risken stor att projektet – som borde vara mycket intressant för dem som har intresse för en bättre miljö, för minskad användning av bekämpningsmedel – måste läggas ned, på grund av att medel saknas.

Regeringen har nu i proposition 74 lämnat förslag till fördelning av medlen från avgifterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel. Det skulle falla sig naturligt att från dessa medel anslå pengar till fortsatt utveckling av projektet att bekämpa växtpatogener med kompost ympad med antagonister.

Man kan naturligtvis invända att metodutvecklaren och patentinnehavaren i vanlig ordning får söka anslag från de medel som fördelats till jordbruksforskning under avdelning 6 i propositionen, och det har utskottet också hänvisat till. Men det är ingen hemlighet utan tvärtom mycket välkänt att de myndigheter som har att fördela medlen ofta är kallsinniga när det gäller helt nya produkter, och det här är någonting alldeles nytt.

För fortsatt utveckling av produkten som jag har försökt beskriva behövs en försöksanläggning, och en sådan är redan planerad att förläggas till Kågeröd i Skåne. Kostnaderna är i det här fallet relativt blygsamma: Det rör

sig om 1 milj. kr. Jag har i min motion 274 tillsammans med Arne Svensson och Hans Dau hemställt att 1 milj. kr. skall anvisas till detta av de 17 milj. kr. som regeringen föreslagit skall anslås till jordbruksforskning.

Av principiella skäl brukar jag inte föra fram förslag som gäller enskilda projekt, men eftersom regeringen har gjort en lång lista med sådana känner jag mig oförhindrad att göra på samma sätt. Jag yrkar alltså bifall till motionen.

Anf. 19 BARBRO NILSSON (s):

Fru talman! I årets budgetproposition, bil. 11, avseende jordbruksdepartementet, finns upptaget ett nytt anslag om 14 milj. kr. Det är avsett för "Särskilda projekt på miljövårdens område". Vi måste hälsa med stor tillfredsställelse att jordbruksminister Svante Lundkvist, trots det strama finansiella läget i statsbudgeten, kunnat föreslå detta. Medlen skall delvis få tas i anspråk för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet.

I motion 1985/86:Jo724 har jag, en partikamrat från Jämtland och en från Norrbotten beskrivit hur vi anser att sådana naturvårdsåtgärder kan komma till stånd.

Redan 1980 hade Europarådet en informationskampanj om skyddet av fauna och flora och deras naturliga miljöer. Just i Sverige utformades den kampanjen till en insats för "Kulturlandskapet – levande mark".

Sådana insatser är minst lika angelägna nu. Hotet mot det öppna kulturlandskapet är överhängande i Sverige. Marker som tidigare har använts till regelbunden betesgång hölls öppna och bidrog till ett karakteristiskt vackert svenskt landskap. Men den minskade betningen, och kanske till och med ingen brukning alls, gör att åkrar, ängar, diken och skogsgläntor blir fulla av buskvegetation. Genom den okontrollerade växtligheten blir våra landskap förfulade. Många äldre människor i våra hemlän beklagar sig över att stora, vackra vyer har blivit mycket förändrade av alla slybuskar. Det är inte bara Ulf Lundell som gillar "Öppna landskap". Det gör de flesta i vårt land.

Vi har också en skyldighet mot våra barn och barnbarn att vårda våra vackra landskap. Nötkreatur finns inte i samma antal som förut och på somliga ställen, där de fortfarande finns, får de inte ens vistas utomhus på sommaren. Då måste markägarna satsa på annan djurhållning för detta betande.

Forskare hos Sveriges lantbruksuniversitet har presenterat idéer om intensifierad fårskötsel just för landskapsvården. Med viss stimulans till den som satsar på att hålla får kan igenväxningen hejdas. Och med aktiva marknadsföringsåtgärder kan det nyttiga lammköttet bli lika populärt här som i Norge. Norrmännen äter sju gånger mer lammkött än vi gör. Och vi frågar tydligen efter denna produkt i våra affärer. Vi importerar nämligen 800 ton/år.

En fördel med ökad betesdrift med får skulle alltså vara att vi kunde hejda igenväxningen av landskapet. En annan fördel vore att den kunde tjäna som komplement till annan sysselsättning i våra glesbygder. Småskalig skötsel av betesdjur har många positiva bieffekter. Det ger råvaror till skinn- och ullhantverk. Och låt mig nämna Bergströms rökeri i Mellansel i min

hemkommun. Här röktes en liten mängd fårkött i slutet av 1970-talet. 1984 var årsproduktionen uppe i 42 ton, 1985 var den 58 ton och i år planerar man att röka 120 ton fårkött. Det har blivit en efterfrågad delikatess.

Ersättningen för produktionen av det öppna kulturlandskapet går framför allt till glesbygden. Men alla har glädje och nytta av att våra landskap inte förfulas och förbuskas.

Det nya anslaget till särskilda projekt på miljövårdens område är välkommet. Ca 5 milj. kr. kan få användas för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet. Utskottet betonar att också våra förslag förtjänar att närmare övervägas i samband med regeringens fördelning av medlen. Vi kommer att följa resultatet med stort intresse.

Anf. 20 SVEN MUNKE (m) replik:

Fru talman! Jag måste reagera mot att Barbro Nilsson här påstår att jordbruksminister Svante Lundkvist trots ett stramt budgetläge har kunnat anslå 14 milj. kr. till de särskilda natur- och miljöskyddsprojekten. Hela den här fördelningen gäller ju faktiskt böndernas pengar! Jag vill inte säga att man har stulit dem, men man har tagit dem från lantbrukarna. Som jag sade i mitt anförande var avsikten att pengarna skulle användas till något helt annat än det som finns på listan i propositionen.

Jag vill, fru talman, bara påpeka en sak med anledning av att folk står här och talar om öppna landskap. I vårt land kostar det 6 miljarder att hålla idrottsplatser, rekreationsmark och liknande i allmän regi. Lantbrukarna, som fortfarande håller landskapet öppet, har en arbetsersättning på 4 miljarder. Det är siffror som man kanske skulle betänka innan man går upp i talarstolen och uttalar sig som om man fått en skänk från himlen, eller i varje fall från jordbruksministern. Det är i själva verket pengar som kommer från jordbruket!

Anf. 21 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Fru talman! Även om det nästan inte behöver påpekas, vill jag säga med anledning av Barbro Nilssons anförande, framför allt dess avslutning, att utskottet har mycket välvilligt behandlat den motion som Barbro Nilsson i första hand talar om.

Utskottet har sagt: "Utskottet vill angående de åtgärder som har föreslagits för ett bevarande av odlingslandskapet betona att förslagen förtjänar att närmare övervägas i samband med den fördelning av medlen som ankommer på regeringen."

Jag måste säga att det kan väl inte vara avlägset att Barbro Nilsson har tilltro till regeringen, när nu vi andra har det. I grunden har vi ju samma syn på vikten av att ha ett öppet landskap. Om Barbro Nilsson vill sälla sig till dem som har tilltro till regeringen, löser sig det här ganska bra.

Anf. 22 KERSTIN GELLERMAN (fp) replik:

Fru talman! Barbro Nilsson tar upp samma fråga som jag berörde i gårdagens debatt, behovet av ett öppet landskap. Vi vet alla att människor engagerar sig för det, men till skillnad från Barbro Nilsson och hennes parti har folkpartiet förstärkt detta anslag, H 14, med ytterligare 5 milj. kr. I vårt

förslag finns alltså ett större utrymme för åtgärder i syfte att hålla odlingslandskapet öppet.

Vi anser, precis som Arne Andersson i Ljung sade, att det är naturvårdsverket som skall fördela de här pengarna. Det är bra om vi får stöd av Barbro Nilsson för förslaget om ett större belopp under anslaget H 14.

Anf. 23 BARBRO NILSSON (s) replik:

Fru talman! I mitt förra inlägg strök jag faktiskt utskottet medhårs. Min uppfattning är att utskottet har varit inne på flera motionärers linje här. Som Arne Andersson i Ljung också relaterade från utskottsbetänkandet, betonar utskottet att förslagen om åtgärder för bevarande av odlingslandskapet förtjänar att närmare övervägas i samband med den fördelning av medlen som kommer att göras av regeringen. Sista meningen i mitt förra inlägg var just att vi kommer att följa den fördelningen med stort intresse.

Det kan verka litet nostalgiskt att drömma om att det svenska landskapet skall förbli oförändrat för all framtid. Som jag framhöll, och så norrlänning jag är, har vi kunnat uppmärksamma att det sker en stor förändring av landskapet i och med att djurhållningen ändras. På platser som tidigare har varit betesmark har det nu inte funnits några nötkreatur på flera flera år, om de ens finns i en ladugård.

Vi motionärer är tacksamma att utskottet har markerat behovet av humana insatser och smådjursskötsel som kan återställa redan förbuskade miljöer.

Jag har uppmärksammat att folkpartiet har en reservation vid just den här punkten, där man vill förstärka anslaget med 5 milj. kr. Eftersom jag inte har några 5 miljoner, kan jag ju inte tycka att det var så särdeles bra, utan jag understryker att det var en fördel att jordbruksministern kunde komma med ett nytt anslag på 14 miljoner i årets budget.

Sven Munke menar att det var väl inte så märkvärdigt, eftersom det är jordbrukarnas pengar det handlar om. Jordbrukarna har i alla tider i vårt land varit de som gett oss ett vackert landskap. Eftersom de förutsättningarna inte längre finns i samma utsträckning, beroende på ändrat sätt att sköta jordbruken, måste det till konstlade medel. Då är det ju en fördel att just avgifterna från jordbruksnäringen kan bidra till goda miljövårdsinsatser.

Anf. 24 SVEN MUNKE (m) replik:

Fru talman! Jag reagerar inte mot ändamålet med pengarna. Jag känner mycket för miljön och för det öppna landskapet. Jag reagerar mot att man vill påstå att det är jordbruksministern som har åstadkommit dessa 14 miljoner. Det är ju faktiskt pengar som jordbruket har betalat.

Jag vill ge Barbro Nilsson ett erkännande för att det kommer till protokollet att jordbrukarna faktiskt svarar för mycket av de stora miljöinsatserna, framför allt för det öppna landskapet. Så har de gjort under århundraden.

Samtidigt pekar utskottet på att redan vid regeringens överväganden kommer behovet av grundläggande tekniska kunskaper att särskilt beaktas i forskningsprogrammet, liksom på att det är väsentligt att man inom rådgivningen noga följer och vidareförmedlar de rön som erhålls inom forskningen.

Fru talman! Jag har inget yrkande med anledning av vår motion utan nöjer mig med att uttala den förhoppningen att tillräckliga medel ställs till forskningens förfogande för detta mycket angelägna ändamål.

Om inte får vi väl återkomma vid ett annat tillfälle.

Anf. 27 KERSTI JOHANSSON (c):

Fru talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 13 – som är ett omfattande betänkande, där många frågor tas upp – behandlas också en motion av Rune Backlund och mig angående lokaliseringen av den skogliga forskningen.

Även om utskottet i betänkandet hänvisar till att Sveriges lantbruksuniversitet uppmärksammat behovet av ökad forskning och håller på att utarbeta ett program för intensifierad forskning rörande sydsvensk skogsskötsel, vill jag här och nu ta tillfället i akt att framföra några synpunkter.

Den skogliga forskningen har hittills varit inriktad på skogsproduktion i norra Sverige. Vi hälsar därför med tillfredsställelse att lantbruksuniversitetet uppmärksammat behovet av skogsforskning också i södra Sverige. Behovet av sådan forskning har påpekats från många håll. Under de senaste åren har vi fått upprepade larmrapporter om skogsdöd och växande skogsskador ute i Europa. Särskilt hårt drabbad är skogen i vissa öststater och i Västtyskland. Under 1983 upptäcktes också skador på den svenska skogen. Vi saknar ännu de fulla kunskaperna om de komplicerade samspel mellan luftföroreningar, försurande ämnen och andra miljöfaktorer som åstadkommer skador på skogen.

Såväl bland aktivt skogsfolk som bland forskare är man ense om att man i södra Sverige inom skogsnäringen står inför en rad problem som måste lösas. Det största problemet är luftföroreningarna och försurningen, men det finns också mycket annat som hotar, exempelvis skadeinsekter och svampangrepp.

Götalands skogar, som omfattar en dryg femtedel av Sveriges skogsmark, svarar för nära en tredjedel av landets årliga tillväxt. Skogsnäringen är betydelsefull för Götaland, inte minst för Smålandslänen. Jönköpings län har t. ex. nära 700 000 ha skogsmark.

En skoglig forskningsenhet på Sveriges lantbruksuniversitet bör förläggas till ett skogslän som så allsidigt som möjligt representerar sydsvenskt skogsbruk och skogliga förhållanden. Det gör Jönköpings län, och vi har därför i vår motion föreslagit att forskningsenheten skall inrättas vid skogsinstitutet i Värnamo.

Med denna lokaliseringsort skulle skogsforskningen dra nytta inte bara av att länets huvudnäring, dvs. skogsnäringen, känneteckas av stor livaktighet utan också av att södra skogsinstitutet – högskolan under Sveriges lantbruksuniversitet för skogstekniker – finns just i Värnamo.

Skogsinstitutet kan vara en förmedlare av forskningens resultat i och med

att eleverna blir, när de är färdigutbildade, fältpersonal inom skogsbruket och då har möjlighet att föra ut såväl nya forskningsresultat som skogsbruksmetoder i tillämpningen. Lärare och elever kan också ses som en resurs för själva forskningsarbetet, genom att t. ex. medverka i praktiska försök.

Dessutom finns i länet – som alla vet – skogsstyrelsen, som har att enligt sin instruktion leda de statliga åtgärderna för att främja skogsbruket, och häri ingår även att föra ut skogsforskningens resultat i praktiken. Skogsstyrelsen förfogar ju också över egen forskarkompetens. Vi har vidare Skogens hus i Jönköping, med huvudkontor för bl. a. Såbi. I Jönköpings län finns också Elmia, som är världsledande när det gäller att anordna skogsmässor. Vi menar att med en skoglig forskningsenhet förlagd till Värnamo skulle man kunna dra nytta av korta kontaktvägar till allt det som redan finns uppbyggt och som är betydelsefullt för skogen och skogsnäringen i framtiden.

Fru talman! Vår motion föranleder inte i dag någon riksdagens åtgärd, men jag förutsätter att man då utredningsarbetet blir färdigt kommer att förlägga en skoglig forskningsenhet till Värnamo i enlighet med vad vi föreslagit i vår motion.

Anf. 28 JENS ERIKSSON (m):

Fru talman! Genom det beslut riksdagen tog i maj 1978 – vi hade då borgerlig regering – skedde en radikal förändring till det bättre av fiskerilånen. Då höjdes det totala beloppet från 9 till 25 milj. kr., och taket för lånen höjdes från 200 000 kr. till 1 miljon. Senare höjdes det till 1,5 milj. kr. Åtgärden var välkommen och befogad. Det förelåg ett stort behov av förnyelse av den svenska fiskeflottan, då den under ett par lågkonjunkturer avtappats på den bästa delen.

Samtidigt, dvs. 1978, infördes konderingsbidrag. Det innebar att den som skrotade gamla uttjänta båtar fick en viss ersättning, ett system som sedan flera årtionden tillbaka funnits i våra grannländer men som socialdemokraterna inte kunnat förmås att införa. Det behövdes en borgerlig regering för att få det genomfört.

Riksdagsbeslutet i maj 1978 var en stor framgång för svenskt fiske och innehöll flera positiva saker som ingav yrkesutövare en ny tro på framtiden.

Efter valet 1982 har inte mycket hänt som gagnat fisket. Socialdemokraterna har urholkat besluten som togs 1978. Normprissystemet är snart en parodi på förhandlingar, där förhandlingsuppdraget mer eller mindre avgör avtalet innan förhandlingar inletts. Minskning av bidragen till säkerhetsutrustning är också någonting negativt, för det går ut över säkerheten i ett riskfyllt arbete.

Den som hörde Håkan Strömberg i gårdagens debatt kanske lade märke till hur han beskrev fiskerilånen som varande fördelaktiga. Det är riktigt att de är fördelaktiga. Men för den skull behöver man inte missunna fiskarkåren fördelaktiga lån om man tar hänsyn till lönsamheten inom fisket, till en del beroende på usla avtal med EG, där man avtalat om ensidiga tullar som med 15 % och för beredd vara med 20 % drabbat svenskt fiske. Jag förstår att Håkan Strömberg och hans parti missunnar oss lånen. I fjol gick man ännu längre. Då föreslog man att de skulle tas bort. Men socialdemokraterna fick inte kommunisterna med sig, utan dessa stödde de borgerliga. Faran avvärjdes – åtminstone för den gången. Och det är vi tacksamma för.

I år föreligger borgerliga motioner som följts upp med en gemensam reservation om en höjning av lånebeloppet med 15 milj. kr. Eftersom beloppet varit oförändrat under åtta år, är det ingen oskäligen uppräknings. Men majoriteten, socialdemokraterna och vpk, säger nej. Även om räntan är förmånlig är det fråga om lån som återbetalas, lån till en näring som skapar sysselsättning i glesbygd med en känslig miljö. Det är lån till en näring som är oundgänglig för folkförsörjning och försvar, lån till en näring som saknar gränsskydd och inte kan konkurrera på Europamarknaden på grund av huvudlösa avtal om ensidiga tullar.

Jag beklagar majoritetens negativa inställning till vår näring och yrkar bifall till reservation 38.

Anf. 29 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Den senaste tidens debatt har i blyxtbelysning visat vilka brister och nackdelar den moderna stordriftsproduktionen av våra livsmedel för med sig. Jordens naturliga resurser utarmas. En mängd gifter och konstgödsel sprids i vår miljö. I fråga om animalieproduktionen förekommer en behandling av djuren som de flesta människor tar avstånd från.

Konsumenterna ställer krav på livsmedel med kvalitet och vill inte ha en mängd kemiska tillsatser vare sig vid odling eller vid förädling, och de tar bestämt avstånd från kött som är fyllt med hormoner eller antibiotika.

I Sverige finns det gedigna kunskaper om och omfattande erfarenheter av den biodynamiska odlingen. Den kämpar dock en ojämn kamp mot ekonomiska bekymmer och för det mesta också myndigheters oförstående. Attityderna är dock nu på väg att svänga mot en mera generös och positiv inställning till den biodynamiska odlingen, och det är hög tid att ge den en del av de gemensamma resurserna för att bevara och utvidga den kunskap och erfarenhet som finns på området när det gäller rådgivning, utbildning och forskning.

I min motion Jo604 har jag följande yrkanden:

- statligt stöd till befintlig och utvidgad rådgivning, under ansvar av Biodynamiska föreningen i Järna,
- statligt bidrag till upprustning och utvidgning av den utbildning som finns i Järna,
- studiemedel till elever i denna utbildning samt
- skyndsamt behandling av de ansökningar om medel till forskningsprojekt som man lämnat in.

Framtiden kräver ett ökat ansvarstagande för jorden och dess begränsade resurser. För att förverkliga detta krävs att olika odlingsinriktningar i dag får resurser att fritt utvecklas vidare.

Allt fler människor och organisationer har visat ett starkt ökande intresse för den biodynamiska odlingen under de senaste åren. För att möta detta intresse har företrädare för den biodynamiska rörelsen i Sverige anordnat föredrag, kurser och utställningar som riktar sig såväl till yrkesverksamma odlare som till allmänheten. Detta arbete har utförts med ideella insatser, ofta med personliga uppoffringar, och helt utan ekonomiskt stöd från stat eller kommun.

Efterfrågan på den kunskap och de erfarenheter som finns samlade i orten Järna, som faktiskt är Nordens centrum för biodynamisk odling och för antroposofin, är nu så stor att de ideella insatserna inte räcker till. Det är framför allt rådgivning, utbildning och forskning som är angelägna områden för statligt stöd.

Mycket av verksamheten utgörs av rådgivning, baserad på försök och forskning och på praktiska erfarenheter. Denna verksamhet har folkrörelsekaraktär och sker helt med frivilliga medel och ideella insatser. Allt större krav ställs också på utbildning. Sedan 1944 har Biodynamiska föreningen och senare även Nordisk forskningsring för biodynamisk odling arrangerat odlingskurser riktade till allmänheten. Man kan faktiskt säga att lärarkollegiet vid deras försöks- och praktikgård representerar en stor del av sakkunskapen i Europa inom området alternativa odlingsfomer.

Självfallet måste också forskningen på området få en rimlig del av den allmänna satsning som görs på forskning över huvud taget.

En seriös satsning på den biodynamiska odlingen ger många fördelar. Den möter de krav konsumenterna ställer på livsmedel med högre kvalitet. Den bidrar till att hindra jordförstöring och till att förvalta de gemensamma resurserna. En sådan satsning innebär också att man tar till vara och stödjer de få människor som i dag i Sverige har kunskaperna och erfarenheterna på området.

En sådan satsning vill dock inte utskottets majoritet göra. Mot den bakgrunden vill jag yrka bifall speciellt till reservation 51, men i övrigt också till Kerstin Gellermans yrkanden.

Anf. 30 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Vårt kulturlandskap är i fara. Den hotande nedläggningen av jordbruksmark och den därmed följande mörkläggningen av Sverige har diskuterats mycket här i kammaren, och jag skall inte förlänga den debatten. I stället vill jag ta upp en liten men nog så viktig fråga för bevarandet av artrikedomen i vår flora och fauna.

I motion Jo209 har jag och Per-Ola Eriksson beskrivit värdet av att bevara de svenska slätterängarna. Hagmarker och slätterängar innehåller de mest artrika växt- och djursamhällena i svensk natur och har avgörande betydelse för växt- och djurvärldens mångfald och för den genetiska variationen i landet.

Den traditionella ängsslåttern, då man tog hö från permanenta, ogödslade ängar, har inte längre någon ekonomisk betydelse för jordbruket. Den här typen av slätter förekommer för att bevara ett kulturarv och en naturtyp med en mängd slätterberoende växt- och djurarter. Miljön är mycket uppskattad eftersom de många örterna ger en stor färgprakt.

I dag sker slätter för skörd av vinterfoder i form av hö och ensilage nästan uteslutande på vall på åkermark. Skörden sker av kvalitetshänsyn mycket tidigare i dag än förr, varför örterna inte hinner sätta frö.

Men det finns fortfarande en del intresserade brukare – inte minst i Västergötland – som av kultur- och naturintresse helt ideellt har bevarat den äldre typen av slätterängar. De är bra exempel på ett levande museum. Ofta är det fråga om gamla lantbrukare som snart inte orkar fortsätta med

jordbruket och därmed inte heller med denna värdefulla verksamhet. Med den negativa ekonomiska utveckling för jordbruket som vi har i dag är det föga troligt att den nye ägaren – hårt ekonomiskt pressad som han eller hon med säkerhet är – kan fortsätta med denna ideella verksamhet, hur gärna man än skulle vilja. Tid och ork räcker helt enkelt inte till.

Om man däremot kunde få ett visst bidrag för att fortsätta med slåttern skulle man med säkerhet göra det. Jag är övertygad om att det intresset finns. Det rör sig inte om några stora arealer eller stora pengar utan om små ytor på kanske ett tunnland i genomsnitt för varje enhet. I Västergötland har en kartläggning av de här enheterna skett, och det finns alltså uppgifter på var de finns. Ett arealbidrag för skötseln av dessa slätterängar skulle vara ett enkelt sätt att bevara ett värdefullt kulturarv.

Utskottet har välvilligt skrivit att de åtgärder som jag föreslagit i min motion förtjänar att tillsammans med en hel rad andra förslag övervägas i samband med den fördelning av medel för särskilda projekt på naturvårdens område som regeringen skall göra. Det är alltså många angelägna projekt som konkurrerar om pengarna.

Men, fru talman, det är bråttom med åtgärderna när det gäller slätterängarna. Väntar man för länge har man inget kvar att rädda. Därför vill jag trycka extra på att just den här frågan beaktas vid fördelningen av anslaget på 14 milj. kr. Centerns och folkpartiets ledamöter i utskottet har i den här frågan ett särskilt yttrande i betänkandet. Med fördel skulle man kunna börja med verksamheten i Västergötland, som har en stor del av dessa slätterängar och där också en kartläggning är gjord.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 1

Mom. 1 (anslag till Jordbruksdepartementet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Punkt 3 (anslag till Lantbruksstyrelsen)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 4 av Arne Andersson i Ljung m. fl.,
dels reservation 3 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman,
dels reservation 2 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander,
bifölls med acklamation.

Punkt 4

Mom. 1 (anslag till Lantbruksnämnderna)

Först biträdades reservation 6 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman med 41 röster mot 38 för reservation 5 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander. 227 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman – genom uppresning.

Mom. 2 (blockorganisationen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (översyn av rådgivningen till lantbruket)

Utskottets hemställan bifölls med 197 röster mot 110 för reservation 9 av Arne Andersson i Ljung m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (rådgivning till trädgårdsnäringen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Punkt 5

Mom. 2 (anslag till Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (stöd till högt skuldsatta jordbruksföretag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av John Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 6

Mom. 2 (försäljning av jordfondens markinnehav)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman – bifölls med acklamation.

Punkt 10

Mom. 1 a, 2 a och 5 (anslag till Främjande av rennäringen, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 137 för reservation 14 av Håkan Strömberg m. fl.

Mom. 1 b och 2 b (trygghetspaket för renskötare, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (prisstödet till rennäringen)

Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 140 för reservation 16 av Håkan Strömberg m. fl.

Mom. 6 (insatser för flora och fauna)

Utskottets hemställan bifölls med 258 röster mot 39 för reservation 17 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman. 12 ledamöter avstod från att rösta.

Punkt 15

Mom. 3 (utredning angående skördeskadeskyddet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Karl Erik Olsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

Jordbruksdeparte-
mentets budgetförslag

Punkt 16 (anslag till Administration av permanent skördeskadestydd m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Lars Ernestam och Bengt Rosén – bifölls med acklamation.

Punkt 17

Mom. 4 (översyn av skogsvårdslagen)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 20 av Arne Andersson i Ljung m. fl.,
dels reservation 21 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman,
dels reservation 22 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander,
bifölls med acklamation.

Mom. 5 b (förbud mot skogsgödsling, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av John Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (fjällnära skogar)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 24 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander,
dels reservation 25 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman,
bifölls med acklamation.

Mom. 8 och 9 (virkesförsörjningen, m. m.)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 160 röster mot 148 för utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 26 av Karl Erik Olsson m. fl. anförda motiveringen.

Gullan Lindblad (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 10 (gallringstvång)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av John Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 18 (anslag till Skogsvårdsstyrelserna: Myndighetsuppgifter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 28 av John Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 20 (anslag till Skogsvårdsstyrelserna: Investeringar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 29 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 21

Mom. 1 (statsbidrag till skogsvård m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 30 av Arne Andersson i Ljung m. fl. i motsvarande del – bifölls med med acklamation.

Mom. 2 (anslag till Bidrag till skogsvård m. m.)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 30 av Arne Andersson i Ljung m. fl. i motsvarande del,
dels reservation 31 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman i motsvarande del,
dels reservation 32 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander,
bifölls med acklamation.

Mom. 3 b och c (avveckling av 5:3-bidraget)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 30 av Arne Andersson i Ljung m. fl. i motsvarande del,
dels reservation 31 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman i motsvarande del,
bifölls med acklamation.

Punkt 22

Mom. 2 (anslag till Stöd till byggande av skogsvägar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 34 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (bidrag till vägar ovan skogsodlingsgränsen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 35 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Punkt 24

Mom. 4 (havsfiskelaboratorium vid ostkusten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 36 av John Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 27

Mom. 2 (anslag till Bidrag till fiskehamnar m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 37 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Punkt 29 (anslag till Lån till fiskerinäringen)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 149 för reservation 38 av Karl Erik Olsson m. fl.

Punkt 31 (anslag till Bidrag till fiskevård m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 39 av John Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 34

Mom. 2 (anslag till Bidrag till statens maskinprovningar)

Utskottets hemställan bifölls med 180 röster mot 129 för reservation 40 av Karl Erik Olsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 36

Mom. 2 (anslag till Bidrag till djurens hälso- och sjukvård)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 41 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (en utredning om vissa finansieringsfrågor m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 42 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 38

Mom. 6 (utbildning i alternativa odlingsformer m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 43 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Punkt 40

Mom. 1 a (bidrag till gödselvårdsanläggningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 44 av Karl Erik Olsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 1 b (stöd till ett enskilt forskningsprojekt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 274 av Sven Munke m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 1 c (lantbrukets utvecklingsfond m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 45 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 1 d och f (utveckling av gödselvårdsanläggningar, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 18 för reservation 46 av John Andersson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 1 g (överföring av medel till jordbrukets anslag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 47 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (anslag till Skogs- och jordbrukets forskningsråd)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 49 av Sven Eric Lorentzon m. fl.,
dels reservation 48 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander,
bifölls med acklamation.

Mom. 3 (naturvetenskapliga forskningsrådet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 50 av Sven Eric Lorentzon m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (stöd till alternativ odling m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 210 röster mot 96 för reservation 51 av Karl Erik Olsson m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (djurvänligare metoder i animalieproduktionen m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 219 röster mot 85 för reservation 52 av Karl Erik Olsson m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 8 (åtgärdsprogram för Ringsjön m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 53 av Sven Eric Lorentzon m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (miljöproblem i jordbruket)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 54 av John Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (åtgärdsprogram för Västerhavet)

Utskottets hemställan bifölls med 254 röster mot 55 för reservation 55 av Karl Erik Olsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 12 a (lagen om avgift på gödselmedel)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 56 av Karl Erik Olsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 b (lagen om avgift på bekämpningsmedel)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 57 av Sven Eric Lorentzon m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 42

Mom. 1 (anslag till statens naturvårdsverk)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 58 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander,
dels reservation 59 av John Andersson i motsvarande del,
bifölls med acklamation.

Mom. 2 (framtida anslag för statens naturvårdsverk)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 59 av John Andersson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Punkt 44

Mom. 3 (generellt stöd till miljörörelser)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 60 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Punkt 45

Mom. 1 (anslag till Mark för naturvård)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 61 av Sven Eric Lorentzon m. fl. i motsvarande del,
dels reservation 62 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman,
bifölls med acklamation.

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

Jordbruksdeparte-
mentets budgetförslag

Mom. 2 (anslag till Vård av naturreservat m. m.)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 63 av Karl Erik Olsson m. fl.,
dels reservation 61 av Sven Eric Lorentzon m. fl. i motsvarande del,
bifölls med acklamation.

Mom. 3 (behov av ökade anslag för vård av naturreservat m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 20 för reservation 64 av
John Andersson.

Mom. 5 (överföring av mark från domänfonden till naturvårdsfonden,
m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 65 av Karl Erik
Olsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 a (skötseln av naturvårdsområdena)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 66 av Sven Eric
Lorentzon m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 b (finansieringen av skötseln av naturvårdsområden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 67 av Lars Ernestam
och Kerstin Gellerman – bifölls med acklamation.

Punkt 46

Mom. 2 (anslag till Miljövårdsforskning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 68 av Lars Ernestam
m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 a (luftföroreningarna i Blekinge och Kronobergs län)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 69 av Karl Erik
Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 3 b (forskning om näringsläckage)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 70 av Sven Eric
Lorentzon m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 47

Mom. 1 (anslag till Övervakning av miljöförändringar. m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 71 av Lars Ernestam
och Kerstin Gellerman – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (behovet av vissa inventeringsinsatser)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 72 av Karl Erik
Olsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 48

Mom. 1 (anslag till Åtgärder mot försurningen)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 73 av Sven Eric Lorentzon m. fl.,
dels reservation 74 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander,
bifölls med acklamation.

Mom. 3 f (förbud mot försurande gödselmedel)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 75 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Punkt 50

Mom. 2 (en säkrare kemikaliehantering m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 76 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Punkt 51

Mom. 1 (anslag till Särskilda projekt på miljövårdens område)

Först biträdades reservation 78 av Sven Eric Lorentzon m. fl. – som ställdes mot reservation 77 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman – genom uppresning.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 203 röster mot 72 för reservation 78 av Sven Eric Lorentzon m. fl. 34 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

4 § Bostadsförsörjningen m. m.

Föredrogs bostadsutskottets betänkande 1985/86:13 om anslag till bostadsförsörjning m. m. (prop. 1985/86:100 delvis).

Anf. 31 KJELL A. MATTSSON (c):

Fru talman! Att ha en bra bostad är av grundläggande betydelse för oss alla. Insikten om detta är bakgrunden till att vi i vårt land satsat och fortfarande satsar stora resurser på bostadsområdet.

Vårt bostadsbestånd har förbättrats starkt när det gäller antal lägenheter, standard och yta. Miljömässigt har det dock begåtts många misstag som nu måste rättas till.

Bostadspolitiken måste eftersträva långsiktighet i sina åtgärder. De reformer av politiken som nu är nödvändiga måste därför ha som mål att få långsiktigt gällande villkor för finansieringen och för det statliga stöd som utgår till boendet.

Planeringen måste inriktas på att få ett varierande bostadsbestånd, så att önskemål om hur man vill bo kan tillgodoses.

Huvuddragen i de regler som i dag styr bostadslångivningen beslutades av

riksdagen 1974. Utvecklingen därefter har medfört att vi i dag är i behov av nya reformer.

I dag har vi ett stort bostadsbestånd, och behovet av nybyggnad har minskat och efterträtts av ett större ombyggnadsbehov. Kostnaderna för byggandet har ökat starkt. Boendekostnaderna har ökat, framför allt på grund av ett högt ränteläge och ökade kostnader för uppvärmning. Samhällets kostnader för bostadssektorn har ökat starkt genom ränte- och bostadsbidrag samt genom att underskottsavdragen minskar kommunernas och statens skatteinkomster.

Reformerna inom bostadspolitiken bör enligt centerns mening präglas av att vi minskar detaljstyrning och byråkrati. De enskilda människorna bör ges möjlighet till större engagemang och ansvar för sitt boende. Vi bör ge utrymme för många parter att vara verksamma inom sektorn och stimulera fram variation och mångfald.

De viktigaste förändringarna i bostadspolitiken är därför enligt vår mening följande:

- att de boendes önskemål kan tillgodoses, bl. a. genom att fler får möjligheter till eget hem,
- att övergång till bostadsrätt stimuleras genom ombildning av hyresrätt till bostadsrätt,
- att hyresgästernas inflytande i underhåll och förvaltning utvecklas,
- att sparandet till bostadssektorn stimuleras,
- att samhällets stöd till boendet ändras så att det generella stödet minskas och att stödet till dem som bäst behöver det, främst barnfamiljerna, ökas.

De förslag vi lagt fram i motioner och reservationer till bostadsutskottets betänkande 13 präglas av denna principiella inriktning för bostadspolitiken.

Regeringens förslag i budgetpropositionen för nästa budgetår rymmer inte särskilt många nya förslag. Det största är den förändring av bostadsbidragen som riksdagen redan behandlat och där utskottet fick korrigera eftersom regeringen räknat fel.

Sedan har man en del mindre förändringar som jag delvis skall komma tillbaka till under resten av mitt anförande.

Det finns ett stort antal reservationer till vårt betänkande. Det beror naturligtvis på att bl. a. centerpartiet har velat ha väsentliga förändringar i politiken redan detta budgetår, vilket dock inte vunnit gehör hos majoriteten, utan måst framföras som reservationer.

Jag skall i mitt anförande behandla frågor som rör ekonomi och finansiering samt frågor man skulle kunna säga är av byråkratityp. Birgitta Hambreus kommer senare att behandla ett antal andra viktiga frågor, t. ex. fortsatt förbättringsläneverksamhet, varsam upprustning och anslag till kulturellt värdefull bebyggelse.

Jag skulle vilja inleda kommentarerna till bostadspolitiken med några ord om centerpartiets syn på nödvändigheten av att få ett ökat sparande på bostadssektorn.

Bostadskommitténs utredningar visar att med dagens förutsättningar svarar staten för ungefär 65 % av kapitalkostnaden. Det är viktigt att denna andel kan minskas. Med en annan typ av lån kommer den att minska något,

men det är ändå oerhört angeläget att vi ger utrymme för större eget sparande till bostad. Vi har föreslagit att det skall införas privata investeringskonton på vilka man kan göra skattefria avsättningar de år man har möjlighet till detta. Pengarna kan sedan användas för att skaffa en egen bostad eller för att investera i bostadsobligationer, detta för att man i alla typer av boende skall ha möjligheter att utnyttja denna form av sparande. Dessutom bör de kunna användas till amorteringar.

Vi är medvetna om att vi med detta kortsiktigt minskar skatteunderlaget för kommunerna och staten. Men långsiktigt är det oerhört angeläget att denna typ av sparande stimuleras, så att vi på lång sikt får mindre belastning på stat och kommun och får större eget ägande i boendet.

Vi har vidare när det gäller finansieringssystemet sedan 1982/83 års riksmöte i motioner framhållit att man borde rationalisera systemet genom att uppmuntra låntagare att lösa in sina små bostadslån. Det finns två motiv för detta. Det ena är att det minskar statens budgetunderskott, och det andra är att det också minskar den bostadsadministration som finns och skulle ge förutsättningar för en rationalisering och senare en decentralisering av lånebesluten till i huvudsak kommunal nivå.

Först i årets proposition har regeringen redovisat sina synpunkter på detta förslag och då framhållit att bostadsstyrelsen är negativ till att denna typ av åtgärder vidtas. Vi kan konstatera att sedan dess har riksdagsmajoriteten beslutat att höja bostadslåneräntan till 13,4 % och att bostadsinstituten för, tror jag, sjunde gången på några månader har sänkt räntorna. I dag framstår det alltså såsom ännu mera motiverat för den enskilde låntagaren att göra en sådan inlösen av sina bostadslån. Vi kunde också i förra veckan se att låneinstitut i annonser uppmanade kommunerna att nu begagna tillfället att utnyttja erbjudanden om inlösen av markförvärvslån och tomträttslån.

Regeringen och utskottsmajoriteten har alltså ställt sig kallsinniga till att den föreslagna åtgärden vidtas. Jag är övertygad om att vi när vi ser redovisningen för både innevarande och nästa budgetår kommer att kunna konstatera att staten har fått in betydligt mera än vad som varit kalkylerat. Det är därför synd att man inte velat ställa upp och vidta de föreslagna budgetmässiga åtgärderna, som skulle vara bra både för låntagarna och för statskassan och ge förutsättningar att städa upp i vårt finansieringssystem.

Jag vill också kommentera den reservation som gäller en enhetlig finansiering och SBAB:s roll i detta sammanhang. Vi tyckte att majoriteten när den följde centerpartiets förslag om utflyttning av denna finansiering från statsbudgeten valde en felaktig väg, nämligen att inrätta ett nytt statligt institut. Vi menar att man skulle ha tagit steget fullt ut genom att föra ut finansieringen på kapitalmarknaden.

Vi är medvetna om att man behöver spara på de statliga kostnaderna för boendet. De förslag som har lagts fram med anledning av årets bostadsproposition innebär bl. a. att de räntebidrag som i dag utgår till äldre lån skall avvecklas snabbare. Det förslaget har inte vunnit gehör hos utskottet.

Bostadskommittén har samma synpunkt som centerpartiet i detta sammanhang, nämligen att räntebidragsgivningen till de äldre lånen kan upphöra. Vi har också föreslagit ett avskaffande av hyresrabattsystemet och hyresförlustgarantierna.

Den mera långsiktiga omläggningen av finansieringssystemet måste ha en sådan inriktning att låntagaren får större ekonomiskt ansvar. Samtidigt måste vi se till att det skapas förutsättningar för en omfördelning över en längre tid för att ge även dem som inte har stora ekonomiska resurser eller stora inkomster möjlighet att skaffa egen bostad.

Jag skall inte vidareutveckla diskussionen om räntelånen i dag, eftersom utredningen nu är ute på remiss och vi kan räkna med att det blir nästa riksmötes uppgift att ta ställning till hur det framtida lånesystemet skall vara utformat. I samband med det har vi också berört frågan om den statliga fastighetsskatten. Vi vidhåller att den bör avskaffas. Jag skall inte återupprepa motiven för detta, även om de är mycket starka och systemet som sådant slår felaktigt.

Vi tycker framför allt att utformningen av politiken är principiellt felaktig. Vi vill från centerpartiets sida speciellt se till att människor får möjligheter att spara i den egna bostaden, och vi har naturligtvis då också den tanken att den som gör en uppoffring skall med tiden få tillbaka en viss fördel härav. Men om staten inför en beskattning som tar tillbaka det som vinnas, blir det ju inte stimulerande att försöka förbättra bostadsstandarden genom att satsa pengar i hopp om att med tiden få bo litet billigare. Det är alltså ett avgörande principiellt fel i fastighetsskatten, vilket gör att vi föreslår att den skall avskaffas.

Regeringen har i proposition 95, som vi också behandlar i detta betänkande, föreslagit att man skall reducera räntebidragen till bostäder som har stora överkostnader. I princip tycker vi att det är rätt. Vi har tidigare sagt att utformningen av statens stöd borde vara sådan att vi upp till en viss nivå hade statligt stöd. Om man av skilda skäl vill bygga på ett annat sätt med stora ytor, annan standard, osv., skall man alltså som låntagare eller boende få finansiera det själv. Vi tycker då att regeringen här valt fel princip när den nästan permanent räknar med att överkostnaderna är någonting normalt. Vi har föreslagit att man i stället skulle ha gjort en uppräknig av tidskoefficienten, då man hade klarat av detta problem, och utformat stödet så att man har fullt räntebidrag upp till 100 % av det schablonberäknade låneunderlaget. När man kommer över detta för vissa områden och vissa hus skall man ha möjlighet att få halva räntebidraget för en nivå från 100 till 115 % av det schablonberäknade låneunderlaget. Vi tycker att det är principiellt fel uppläggning som valts. Den utformning som vi förordar hade också tillgodosett kraven i yrkandena från moderat håll beträffande exempelvis småhus och gruppbyggen, som nu kommer utanför systemet.

Avslutningsvis tar jag upp några av byråkratifrågorna. Regeringen föreslår att frågan om varaktigt behov – det är det avgörande för om man får statligt stöd eller inte – nu helt skall avgöras av kommunen. Det kan tyckas innebära en decentralisering och ur den synpunkten vara riktigt. Vi tycker att det i det här läget ändå är angeläget att det finns en besvärsmöjlighet, inte enbart en formell sådan. I dagens situation kan en person inte bygga en egen bostad med mindre än att han får tillgång till de förmåner som finns i den statliga finansieringen. Han blir alltså helt beroende av en enda instans, det kommunala förmedlingsorganet.

Vi tycker också att man bara tar ett halvt steg i fråga om det kommunala

inflytandet i bostadsrättsföreningar. Regeringen anser att det här börjar bli en betungande arbetsuppgift för kommunerna, och alltså backar man från tio till fem år. Vi tycker att bostadsrättsföreningarna i dag har en så god organisation och att det finns möjligheter att köpa den service som en förening behöver ekonomiskt, juridiskt och tekniskt, varför det inte finns någon anledning att kommunerna skall ha representation i styrelse och revision när det gäller bostadsrättsföreningar. Den lagstiftningen borde avskaffas.

Vidare tycker vi att markvillkoret har spelat ut sin roll och inte behöver finnas i fortsättningen. Vi har även vänt oss emot att man tar bort möjligheten för den som har hyreshus i småskalig verksamhet att, om han är fackman, utföra ett rätt omfattande arbete på fastigheten. Man får inte i fortsättningen möjlighet att räkna in detta i låncunderlaget. Det är felaktigt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de reservationer där Birgitta Hambræus och mitt namn återfinns – tillsammans med andra eller ensamma.

Anf. 32 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag om kvällsplenum nu har uppsatts.

Anf. 33 ROLF DAHLBERG (m):

Fru talman! Det betänkande som vi nu behandlar omfattar huvuddelen av bostadsdepartementets del av årets budgetproposition samt propositionen 95 om ändringar i den produktionskostnadsanpassade belåningen.

Inledningsvis kan man konstatera att bostadsministern har mycket få nyheter i budgetpropositionen. I tre år har nu bostadsministern legat mycket lågt och hela tiden hänvisat till bostadskommitténs arbete. Detta är naturligtvis mycket olyckligt, eftersom problem verkligen inte saknas på detta område. Bostadssektorn är praktiskt taget helt genomreglerad i vårt land. Resultatet har blivit en icke fungerande marknad. Att vi har tiotusentals tomma moderna bostäder, samtidigt som bostadsköerna växer på andra håll, är helt följdriktigt.

Utän att avvakta bostadskommitténs förslag skulle mycket kunna göras. Vi moderater har under en följd av år föreslagit att markvillkoret avskaffas. Markvillkoret innebär att bostadslån endast beviljas om kommunen äger eller har upplåtit den mark som skall bebyggas. I dag är villkoret en broms för många projekt och fyller ingen vettig funktion. Detsamma gäller konkurrensvillkoret, som vi även föreslår skall avvecklas.

Det statliga bostadslånesystemet innehåller ett nätverk av regleringsmekanismer. För statliga lån ställs speciella krav på standard och utformning av bostäderna. Därav följer att producenterna bygger på det sätt som ger optimalt belåningsvärde. Detta är fel. Bostädernas utformning, standard och utrustning skall självfallet bygga på konsumenternas önskemål och inte på vad som ger bästa belåningsvärde. Därför bör nuvarande bostadslånesystem schabloniseras, samtidigt som man tar bort en rad lånebestämmelser. Likaså bör Svensk byggnorm kraftigt bantas. Dessa relativt enkla åtgärder skulle möjliggöra byggandet av tiotusentals enkla smålägenheter t. ex. på vindar, lägenheter som främst ungdomar och ensamstående efterfrågar. Men

regeringen förhåller frågan medan bostadsköerna i främst storstäderna bara växer.

En bra bostad är en förutsättning för hög livskvalitet. Det är givet att man själv vill bestämma över hur bostaden skall vara beskaffad, hur stor den skall vara, över inredning och standard osv. Detta inflytande uppnår man genom direkt eller indirekt ägande. Ägandet ger även andra fördelar. Det ger stor trygghet och personlig tillfredsställelse. Genom att vårda och sköta sin bostad kan man nedbringa boendekostnaderna. Detsamma gäller om man själv utför reparationer, renoveringar och ombyggnader.

Om fler människor äger sin bostad sprids ägandet i vårt land. En spridning av ägandet medför också en spridning av makt. Den decentralisering som härigenom skapas leder till en bättre maktbalans i samhället. Demokratin stärks. Ägarlägenheter skulle på ett avgörande sätt bidra till att valfriheten på bostadsmarknaden ökade. Den som äger sin bostad är beredd att avstå från annan konsumtion. Bostadsägandet innebär ett kontinuerligt sparande, vilket är till nytta för såväl den enskilde som samhället. Därför måste det bli möjligt att äga sin lägenhet även i flerfamiljshus.

Många människor upplever bostadsrätten som en attraktiv boendeform. Att tillsammans med övriga medlemmar i en bostadsrättsförening äga en fastighet skänker trygghet. Den boende ansvarar själv för underhåll och för den löpande skötseln av bostaden. Gemensamt svarar medlemmarna för husets drifts- och kapitalkostnader. På detta sätt har de själva möjlighet att påverka sina boendekostnader. Genom sparsamhet och egna arbetsinsatser kan man hålla driftskostnaderna i bostadsrätt lägre än i hyresrätt.

Bostadsrätten skall fritt kunna disponeras av ägaren. Ingrepp såsom hembudsskyldighet och priskontroll avvisar vi moderater. Utbudet av bostadsrätter måste öka, genom ombildningar från hyresrätt samt genom ett ökat bostadsrättsbyggande. Kommunalägda bostadsföretag bör därför aktivt genomföra en försäljning av lägenheter, i första hand till dem som nu hyr och önskar bilda bostadsrättsföreningar. Det är upprörande att regeringen genom lag har undandragit allmännyttans hyresgäster möjligheten att få förköpa sina lägenheter för ombildning till bostadsrätt.

Med ett ökat utbud av bostadsrättslägenheter och införande av ägarlägenheter kan priserna på lägenhetsmarknaden pressas, vilket är till gagn för alla bostadskonsumenter.

I ett motionsyrkande har vi moderater krävt att åtgärder i fråga om såväl den fastighetsrättsliga lagstiftningen som bostadslänereglerna bör vidtas för att främja tillkomsten av bostadsrätter. Utskottets majoritet ansluter sig till vårt yrkande i detta avseende. De restriktioner och förhållanden som enligt utskottets mening snarast bör föranleda ändrad lagstiftning samt åtgärder i övrigt gäller bl. a. hyresgästernas förköpsrätt vid försäljning, hembudsreglerna, särbehandlingen av vissa riksorganisationer för bostadsrättsföreningar samt realisationsvinstbeskattningen. Även reglerna för finansiering av bostadsrätter bör ses över.

I budgetpropositionen anges att bostadssektorns belastning på statsbudgeten alltjämt är för hög, varför begränsningar av främst de generella subventionerna måste göras. Den största utgiften för staten i den här delen är räntebidragen. Sedan många år har vi moderater uppmärksammat detta

problem och vi har lagt fram ett genomarbetat förslag om hur en avtrappning av räntesubventionerna skulle kunna genomföras. Kort uttryckt innebär förslaget att den garanterade räntan trappas upp med en tiondel för varje år. Effekten av systemet skulle bli ett minskat räntebidrag med i genomsnitt 15–17 kr./m². För några årgångar hus skulle effekten bli mycket större, varför en spärregel skulle införas så att man maximalt drabbades av 30 kr./m² i höjd boendekostnad. Förslaget skall ses som en del i moderata samlingspartiets utformning av skatte- och familjepolitiken. Vi föreslår bl. a. avskaffande av fastighetsskatten och införande av ett barnavdrag på 15 000 kr. per barn och år. Dessutom föreslår vi skattelättnader på inkomstskatten för alla med en årsinkomst över 50 000 kr. genom lägre marginalskatter.

Vid fjolårets behandling av förslaget här i kammaren beskrevs det av majoriteten, som då bestod av socialdemokraterna, centern, folkpartiet och vpk, som bostadssocialt helt oacceptabelt. Det intressanta är nu att den socialistiska majoriteten – socialdemokraterna och vpk – riktar samma bannbulla mot centerns och folkpartiets förslag. Man säger sålunda att förslagen leder till helt oacceptabla kostnadsökningar för de boende. Bostadsfinansieringssystemet skulle genom förslagen mista en stor del av den bostadsociala inriktning som hittills präglat systemet, påstår man vidare. Det blir mycket intressant att höra vad företrädarna för centerpartiet och folkpartiet nu säger när de själva betecknas som asociala i bostadspolitiken. Men en ännu värre sits har faktiskt socialdemokraterna satt sig i själva. I bostadskommittén föreslår man att räntebidraget skall minska med 75–100 kr. per år för alla hus byggda efter 1975, medan tidigare byggda hus mister hela räntebidraget. Jag har ensam reserverat mig i kommittén mot detta förslag. Vi i moderata samlingspartiet har aldrig ens vågat tänka på så stora nedskärningar. Om socialdemokraterna genomför bostadskommitténs förslag kommer bostadskonsumenter verkligen att få känna av kraftigt höjda boendekostnader, och då kan man verkligen börja få täckning för den beskrivning som socialdemokraterna gör i det nu aktuella betänkandet. Skillnaden är bara den att det är den socialdemokratiska politiken som då drabbas.

Räntebidragssystemet är komplicerat, svårförståeligt och oöverskådligt. Det kan därför, fru talman, vara på sin plats att något belysa effekterna av olika förslag sedda ur statsfinansiell synpunkt.

Moderaternas förslag ger en besparing på 1,4 miljarder kronor första året och därefter 300–400 miljoner per år till dess systemet är avvecklat. Centerpartiet hävdar att man kan spara 6–9 miljarder med deras förslag till besparingar, medan folkpartiet beräknar att 4–6 miljarder bör kunna sparas på några år, som man uttryckte det i fjolårets motion. Socialdemokraternas besparing i årets budget är 600 miljoner, medan bostadskommitténs förslag ger besparingar på ca 4 miljarder redan från första året. Dessa siffror visar tydligt att vi moderater har en mycket måttfull besparingsprofil på bostadssektorn. Om man därtill lägger att effekterna på boendekostnaden minskar genom de skatte- och familjepolitiska förslag som vi har presenterat, förstår man att vi inte har lagt fram något extremt besparingsförslag inom bostadssektorn.

Fru talman! I en motion har vi moderater föreslagit att det statliga stödet

till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse skall öka. Utskottet föreslår nu en med 30 milj. kr. vidgad ram för detta ändamål, vilket vi moderater med stor tillfredsställelse noterar. Behovet av dessa medel är mycket stort, inte minst för att värdefulla byggnader i Stockholms och Göteborgs äldre delar skall kunna bevaras.

Fru talman! Jag har här kort berört några av de viktigare frågorna i bostadsutskottets betänkande nr 13, som vi nu behandlar. Tiden medger inte att jag kommenterar alla frågeställningar eller samtliga de reservationer som vi moderater har fogat till betänkandet, utan jag nöjer mig med att yrka bifall till de reservationer där de moderata ledamöterna i bostadsutskottet återfinns, antingen ensamma eller också tillsammans med ledamöter från folkpartiet och centerpartiet. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 34 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! De boendes önskemål måste enligt folkpartiets uppfattning vara utgångspunkten för bostadspolitiken. Detta innebär att ökad valfrihet måste eftersträvas för de boende.

Staten skall inte genom ekonomiska styrmedel eller administrativa regleringar gynna eller missgynna vissa upplåtelseformer, bostadstyper eller fastighetsägare.

Boende med äganderätt, bostadsrätt och hyresrätt bör ges så likartade villkor som möjligt.

Flera undersökningar visar att människor som bor i hyreslägenheter ofta önskar bo med bostadsrätt. Många uppskattar den förening av enskilt ägande och gemensamt ansvarstagande i demokratiska former för fastigheten som bostadsrättsboende erbjuder. Detta innebär bl. a. att möjligheterna att bo med bostadsrätt bör öka.

Under den tid folkpartiet ansvarade för bostadspolitiken ökade möjligheterna att ombilda hyresrätter till bostadsrätt, genom att de boende fick förköpsrätt vid försäljning av fastigheter.

Folkpartiet anser att det är viktigt att äldre och handikappade ges möjlighet att bo kvar i sina bostäder och att de har rätt till eget rum på vårdinstitutioner. Karl-Göran Biörsmark kommer senare i sitt anförande att särskilt uppmärksamma dessa krav från folkpartiet.

Det finns också stor efterfrågan på mindre lägenheter från t. ex. ungdomar. Detta gäller inte minst i våra storstäder. I Göteborg har det exempelvis försvunnit över 4 000 mindre lägenheter i form av en- och tvårumslägenheter under den första delen av 1980-talet. Detta är en konsekvens av de ombyggnads- och saneringsprogram som där har genomförts.

Det är viktigt att planera för den efterfrågan som finns för att få en balans inom boendet. Vi tycker därför inte att statligt stöd bör utgå för sammanslagningar av lägenheter. Det kommer antagligen alltid att finnas en efterfrågan på små och därmed också billigare lägenheter från t. ex. ungdomar.

Folkpartiet anser att fastighetsskatten bör avskaffas. Den höjer skattestrycket och har dessutom tvingat fram ökade räntesubventioner till vissa fastighetsägare. Höjda skatter och subventioner är ingen lösning på problemen inom bostadssektorn.

Fru talman! Det är viktigt att minska bostadssubventionerna, inte minst av statsfinansiella skäl. En större reduktion av bostadssubventionerna kräver ett förändrat bostadsfinansieringssystem. Ett sådant bör utformas så att kostnaderna fördelas över tiden på ett bättre sätt. Bostadskommittén har i sitt betänkande lämnat en del förslag till lösningar när det gäller den framtida bostadsfinansieringen.

Exakt hur systemet bör förändras och i vilken takt subventionerna bör minskas har vi inte tagit ställning till. Vi utgår från att regeringen under 1986 lämnar ett förslag till ett nytt bostadsfinansieringssystem, som leder till väsentligt sänkta bostadssubventioner utan oacceptabla följder för boendekostnaderna.

De grupper som behöver särskilt stöd, exempelvis barnfamiljerna, bör ges ett generellt stöd som inte är konsumtionsstyrande.

Inom bostadsutskottet kommer vi förmodligen att under hösten ha djupgående diskussioner om hur det framtida bostadsfinansieringssystemet skall utformas.

Lägre bostadssubventioner medför också ett mindre behov av detaljstyrande regleringar. Det är viktigt att vi får en bostadspolitik som i mindre utsträckning präglas av regleringar och i högre grad anpassas till de boendes önskemål.

Folkpartiet anser att beslutet att bilda ett nytt statligt kreditinstitut, SBAB, bör upphävas. Det finns starka skäl som talar för att samordna bottenlån och bostadslån. För fastighetsägarna innebär det en förenkling. Det blir totalt sett också en rationellare kredithantering.

De statliga bostadslånen bör därför ersättas av lån som finansieras av bottenlåneinstitutet, dvs. stadshypotekskassorna BOFAB och SPINTAB. Dessa har också förklarat sig villiga att medverka i en sådan långivning. Härigenom kan SBAB avskaffas.

Fru talman! Folkpartiet yrkar också att markvillkoret skall avskaffas. Kommunernas möjligheter att styra byggandet är tillräckliga. Markvillkoret var av stor betydelse när kommunerna under 1970-talet genomförde stora utbyggnader, men är i dag inte längre nödvändigt.

En allt större del av byggnadsverksamheten avser ombyggnad och underhåll. Bostadsbyggandet har minskat till rekordlåga nivåer. Under 1985 påbörjades endast ca 30 000 lägenheter. De totala bostadsinvesteringarna är dock relativt oförändrade.

Det ROT-program som infördes 1984 har nu fungerat i några år. Regeringen aviserar att en översyn skall göras och att en redovisning av utvärderingen skall lämnas till riksdagen till hösten.

Folkpartiet har kritiserat ROT-programmet bl. a. därför att det ytterligare ökar bostadssubventionerna. Under 1986–1987 beräknas behovet av utbetalningar av det särskilda räntebidrag som utgår för förbättring av bostadshus att uppgå till 320 milj. kr. Detta har dock varit positivt i den bemärkelsen att skillnaderna i kostnad mellan en försiktig upprustning och en omfattande ombyggnad har minskat.

Folkpartiet motsatte sig att detta särskilda räntestöd infördes och har därför krävt att ROT-programmet skall avvecklas och att regeringen skall presentera ett mer genomarbetat förslag till bostadsförbättringsprogram.

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

Om energirådgivningen i kommunerna

Men med hänsyn till att programmet har varit verksamt i två år och till att regeringen i höst återkommer med en utvärdering avstår vi nu från att kräva förändringar. Vi återkommer med förslag i samband med att utvärderingen föreläggs riksdagen.

Det är dock angeläget att stödet till ombyggnad och underhåll utformas så, att det blir förmånligare att göra en mer varsam upprustning, vilket ofta överensstämmer med hyresgästernas önskemål. Det är därför angeläget att ge de hyresgäster som berörs större möjligheter att påverka. Översynen av bostadsförbättringsprogrammet bör bl. a. syfta till att göra detta möjligt i högre grad.

När det gäller kulturhistoriskt värdefull bebyggelse har det funnits ett antal motioner från folkpartiet, centern, moderaterna och vpk om att höja de anslag som regeringen har föreslagit. Jag tycker det är glädjande att vi från dessa partier har kunnat ena oss och bilda en utskottsmajoritet. Utskottets förslag till ram för de antikvariska myndigheterna blir när det gäller förhöjt låneunderlag och tilläggs lån 40 milj. kr. för första halvåret 1986 och 80 milj. kr. för budgetåret 1986/87. Det innebär att lån till upprustning av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i landet får ett efterlängtat tillskott och gör att bl. a. begärda upprustningar eventuellt i Gamla stan i Stockholm, Göteborgs city, Kalmar osv. kommer i ett gynnsammare läge.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de reservationer till betänkandet som folkpartiet står bakom.

5 § På förslag av förste vice talmannen beslöt kammaren kl. 14.58 att avbryta ärendebehandlingen (forts. s. 64) och ajournera sina förhandlingar till kl. 15.00, då dagens frågestund skulle börja.

6 § Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00 under ledning av andre vice talmannen.

7 § Svar på fråga 1985/86:469 om energirådgivningen i kommunerna

Anf. 35 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Tore Claeson har frågat statsrådet Dahl om hon avser att ta något initiativ i syfte att motverka minskningen av energirådgivningen i kommunerna. Frågan har lämnats över till mig.

I en interpellationsdebatt två dagar innan Tore Claeson framställde sin fråga gav statsrådet Dahl sitt svar på det Tore Claeson nu tar upp. Debatten var föranledd av en interpellation av Pär Granstedt, där han bl. a. frågade om regeringen var beredd att överväga att åter införa statsbidrag till kommunal energirådgivning. Jag vill här med anledning av Tore Claesons fråga kort sammanfatta hur regeringen ser på denna fråga.

De kommuner som ville ta på sig uppgiften att stödja husägarna i energihushållningsarbetet fick bidrag för att bygga upp en sådan verksamhet på det sätt som de själva ansåg lämpligast. Stödet till denna uppyggnad

lämnades under sammanlagt åtta år och med mer än 800 milj. kr. Innan stödet avskaffades utvärderades verksamheten i två etapper. Dessa utvärderingar avsåg bl. a. att ge kommunerna del av varandras erfarenheter av de många olika sätt som arbetet lagts upp på. Resultatet delgavs samtliga kommuner.

Med tiden har det vuxit fram allt starkare skäl för att samordna energirådgivningen med annan närliggande kommunal verksamhet. Jag vill här peka på det nära sambandet med de utökade kommunala uppgifterna på energiplaneringens område. Vi har också lärt oss att energirådgivningen mer än som ofta skett måste samordnas med övrig byggnadsteknisk och byggnadsekonomisk rådgivning. En sådan samordning är viktig både för att onödiga misstag skall undvikas och för att energihushållningsaspekten bättre skall föras in vid den upprustning i övrigt som görs av våra byggnader.

Jag är medveten om att det finns kommuner – fler än man hade anledning att vänta sig – som nu korttänkt river ned det som man tidigare bett om statens stöd för att bygga upp. Men jag är övertygad om att flertalet kommuner förstår att den kunskap som energirådgivarna har om byggnaderna är en värdefull tillgång. Det ligger självfallet i kommunernas intresse att utveckla dessa kunskaper och erfarenheter. Regeringen har varit överens med Kommunförbundet om att energirådgivningen bör fortsätta och integreras med kommunernas ordinarie verksamhet. Kommunförbundet har åtagit sig att verka för att så sker.

Regeringen och de olika sektormyndigheter som är verksamma på detta område kommer att stödja kommunerna och Kommunförbundet i detta arbete, så att verksamheten kan fullföljas och utvecklas på ett sätt som är anpassat till den enskilda kommunens förutsättningar.

Anf. 36 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Samtidigt vill jag säga att bakgrunden till min fråga – jag är medveten om att detta nyligen varit på tapeten – är en alldeles färsk rapport från byggforskningsrådet som jag tycker är ganska alarmerande. Av rapporten framgår att antalet energirådgivare i kommunerna har reducerats till ungefär en tredjedel jämfört med vad som fanns under den tid då bidrag för energirådgivning utgick. Det tyckte jag var anledning nog att aktualisera den här saken – mot bakgrund av den vikt som man från bostadsdepartementets och de olika partiernas sida fäster vid energihushållningen, med hänsyn till dess stora betydelse inte minst när det gäller möjligheterna att klara kärnkraftsavvecklingen. De undersökningar som har gjorts visar att läget är betydligt sämre än man förutsåg i de utvärderingar som bostadsministern hänvisar till i svaret.

Det är bra att i svaret kunna notera att regeringen och olika sektormyndigheter kommer att stödja kommunerna då det gäller energirådgivning. Men bostadsministern är lika väl medveten som jag om att det ofta gäller de kommuner som har den sämsta ekonomin och att de också har det största behovet av att få ekonomiskt stöd och bidrag.

Min följdfråga blir därför: Kan bostadsministern tänka sig att ompröva frågan så att regeringen också ger bidrag, inte bara råd och anvisningar, i detta fall?

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

Om åtgärder för att förhindra sydafrikanskt deltagande i planerat möte i Sverige med internationella atomenergiorganet, IAEA

Anf. 37 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! På Tore Claesons senaste fråga vill jag svara att jag knappast kan tänka mig att göra en sådan omprövning. Om jag skall ge uttryck för någon uppfattning i den här frågan, är det att staten har varit ovanligt generös mot kommunerna. Ungefär 800 milj. kr. har vi givit kommunerna för att de skall bygga upp en egen energirådgivning. De har haft åtskilliga år på sig att göra detta. De fick från början besked om att detta var en initialinsats från samhällets sida. Det är nu kommunernas skyldighet att fullfölja den energirådgivning som staten ganska frikostigt har varit med om att bygga upp.

Jag föreslår att Tore Claeson och jag hjälps åt med att tala om för kommunerna att det är både kommunalekonomiskt vettigt och samhällsekonomiskt klokt att de nu tar ett ordentligt tag i energirådgivningen. därför att det är kommunernas ansvar. Tore Claeson har säkert samma uppfattning som jag, dvs. att det är fördelaktigt att integrera bygnadsplaneringen i energirådgivningen.

Anf. 38 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag kan helt och fullt instämma i vad bostadsministern sade i sitt andra inlägg. Jag kommer för min del att fortsätta att försöka övertyga kommunerna om vikten av insatser på detta område.

Nu är det emellertid ett faktum att även de rådgivare som finns kvar i kommunerna där utnyttjas för andra ändamål. I många fall har de omplacerats till olika förmedlingsorgan, till fastighetsunderhåll osv. Även de kvarvarande energirådgivarna i kommunerna har alltså nu börjat att utnyttjas för andra uppgifter, trots att det finns så oerhört många och viktiga uppgifter då det gäller energirådgivning. Detta gör att jag är orolig för att det inte kommer att hända särskilt mycket, om inte ekonomiskt stöd och bidrag i någon form kan återinföras för att också i fortsättningen stimulera denna rådgivning.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1985/86:468 om åtgärder för att förhindra sydafrikanskt deltagande i planerat möte i Sverige med internationella atomenergiorganet, IAEA

Anf. 39 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig om regeringen avser att vidta åtgärder för att förhindra sydafrikanskt deltagande i ett planerat IAEA-symposium i Sverige i september i år.

Som svar vill jag framhålla att den s.k. universalitetsprincipen är vägledande för den svenska inställningen när det gäller frågor om medlemskap i Förenta nationerna (FN) och dess organisationer och deltagande i internationella möten och konferenser. Jag vill erinra om att Sverige efter sitt inträde i FN arbetade aktivt för att FN till skillnad från Nationernas förbund skulle bli en i verklig mening universell organisation. Denna inställning har

även präglat Sveriges agerande i FN-systemet i övrigt. Sedan universalitetsmålet i stort sett uppnåtts har Sverige tillmätt bevarande av detta hög prioritet. Vi har i linje härmed aktivt motverkat de regelmässiga aktionerna att utesluta vissa medlemsstater, t. ex. Israel och Sydafrika, ur FN och dess organisationer. Sverige har i konsekvens härmed ej heller avhållit sig från deltagande i ett FN-möte på grund av t. ex. Sydafrikas närvaro. Denna principiella hållning har intagits av samtliga svenska regeringar under efterkrigstiden.

Bekännelsen till universalitetsprincipen bygger ytterst på synsättet att FN är ett organ för staterna där utjämning kan åstadkommas mellan stater med kolliderande intressen. En sådan organisation måste kännetecknas av universalitet. Detsamma gäller i princip övriga organisationer i FN-systemet. Har en stat en gång beviljats medlemskap måste den enligt svensk uppfattning generellt ha rätt att delta i arbetet på samma villkor som övriga medlemsstater.

Som värdland för det aktuella IAEA-symposiet har vi vidare att beakta att IAEA-sekretariatet tillämpar de standardregler som gäller för detta organs möten. Dessa ger samtliga medlemsstater rätt att delta på lika villkor. Huruvida Sydafrika vill sända någon representant till symposiet återstår att se.

Anf. 40 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga.

Jag inser naturligtvis att det i detta fall finns något av ett dilemma: två utrikespolitiska strävanden från svensk sida kan komma i konflikt med varandra. Dels gäller det universaliteten i FN-systemet, dels vår attityd till Sydafrika. Jag har ju inte i frågan antytt att vi skulle kräva att Sydafrika skall uteslutas ur IAEA, även om det kanske med hänsyn till de misstankar som vi kan hysa om Sydafrikas kärnvapenpolitik kunde finnas vissa skäl att resa den frågan. Men vi har ju också slagit fast att vi inte önskar besök i Sverige av officiella företrädare för den sydafrikanska regimen och att vi skall ha en mycket restriktiv inställning när det gäller att släppa in personer med den bakgrunden i vårt land. Därför tycker jag att man borde ha övervägt om vi har några möjligheter att stoppa sydafrikanskt deltagande i denna konferens i Sverige – poängen är ju den att den hålls i Sverige –, antingen genom visumförfarande eller, om man anser att man inte kan använda sig av så formella metoder, genom att man för svenskt vidkommande klargör att sydafrikanska representanter inte är välkomna till Sverige. Det hade kanske varit bra om utrikesministern hade utnyttjat tillfället att i kammaren klargöra att den svenska regeringen gärna ser att de sydafrikanska företrädarna stannar hemma och inte deltar i konferensen, som råkar hållas just i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om regeringens syn på den politiska situationen i Angola

Anf. 41 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Birger Hagård har frågat mig om kabinetssekreterare Pierre Schoris uttalanden om UNITA i Angola är representativa för den svenska regeringens syn. Självklart är det så. En representant för UNITA i Sverige har uttalat hot mot svenska företagsrepresentanter och biståndsarbetare i Angola. Detta är givetvis allvarligt och anmärkningsvärt.

Dessa hot ligger i linje med den politik UNITA med sydafrikanskt stöd driver i Angola. Genom attacker mot civilbefolkning driver man människor från sina byar till städerna, där de blir beroende av hjälp från regeringen och internationella hjälporganisationer, såsom Internationella röda korset. Hot mot utläningar är heller inget nytt. UNITA har påtagit sig ansvaret för flera kidnappningar av utländsk personal i Angola.

Vad kabinetssekreteraren sagt är att en sådan verksamhet kan liknas vid terrorism. UNITA bekämpar med sydafrikanskt stöd en av FN-majoriteten erkänd regering, medlem i frontstatsgruppen, i OAU och i FN. FN:s säkerhetsråd har upprepade gånger – senast i december 1985 – fördömt Sydafrikas aggression mot Angola. Det är vår plikt att reagera mot övergrepp mot staten Angola och dess lagliga regering vare sig de sker direkt, som när sydafrikansk trupp går till anfall, eller genom utländskt stöd till en regeringsfientlig gerilla. När denna gerilla uppenbarligen hotar svensk personal i landet, därtill genom en representant i Sverige, måste regeringen självfallet reagera beslutsamt.

Anf. 42 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret men kan samtidigt inte underlåta att uttrycka min förvåning över det sätt på vilket den svenska regeringen sluter upp bakom ensidiga uttalanden av kabinetssekreteraren. Därmed fjärrar man sig också i hög grad från den syn som annars är allmänt rådande i västerlandet när det gäller UNITA och dess verksamhet.

Det kan inte vara främmande för utrikesministern att den nuvarande kommunistregeringen i Luanda skändligen svek de överenskommelser som ingicks 1975, när landet avkoloniserades, och att man med kubanska legoknektars hjälp har tagit makten – kubanska legoknektar som betalas med 7 300 kr. per man och månad av de oljeinkomster landet har.

Det kan väl inte heller ha undgått utrikesministern att Amnesty International i två olika rapporter har reagerat mot regeringen i Luanda. Inte heller kan det väl ha undgått utrikesministern att det nämns att östtyskar har ett läger söder om Luanda, där bl. a. medlemmar av Bader Meinhof, IRA, PLO, ANC och SWAPO tränas.

I detta sammanhang anklagas UNITA för samröre med Sydafrika, men som doktor Savimbi själv har uttalat tar han den hjälp han får. Även om han själv ursprungligen är utbildad i Mao Tsetungs Kina gör detta honom icke till någon maoist. Han tar hjälp därifrån, från Marocko, från Saudi-Arabien och, som nu senast, också från USA. Hans van den Broek, den holländske utrikesministern, som nyligen besökte Sverige, har också i olika samman-

hang uttalat sitt stora intresse av att ta emot och närmare diskutera med doktor Savimbi.

Det finns all anledning för den svenska regeringen att i hög grad nyansera sin syn, framför allt när det gäller det hot som väl aldrig någonsin egentligen har uttalats och som för övrigt skrevs av UNITA:s Parisorganisation.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

*Om regeringsåtgärder
till förmån för de
sovjetiska judarna*

10 § Svar på fråga 1985/86:478 om regeringsåtgärder till förmån för de sovjetiska judarna

Anf. 43 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Alf Svensson har frågat mig om regeringen avser instruera den svenska delegationen vid Bernmötet om mänskliga kontakter att ta upp de sovjetiska judarnas situation vid mötet.

Statsministern redovisade den 8 april inför riksdagen regeringens syn på de judiska sovjetmedborgarnas situation. Regeringen har även givit uttryck åt sin inställning härvidlag i Förenta nationerna och inom ramen för konferensen om säkerhet och samarbete i Europa. Det är vi beredda att göra också i framtiden.

Envar har rätt att lämna sitt land och återvända dit. Detta slås fast i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna liksom i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. I slutdokumentet från Helsingforskonferensen om säkerhet och samarbete i Europa åtar sig de deltagande staterna att handla i överensstämmelse med FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna och att uppfylla sina förpliktelser enligt internationella överenskommelser på detta område. Underlåtenhet att respektera detta åtagande har med kraft påtalats av den svenska delegationen vid Bernmötet.

Anf. 44 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret.

Vi känner namnen på 11 000 s. k. refusniks som under tio år eller mer försökt att få komma till Israel men förvägrats den rätten. Det är alldeles utomordentligt att regeringen är beredd att göra insatser och också har gjort insatser. Men jag skulle gärna vilja veta om utrikesministern kommer att ge offentlighet åt de reaktioner som Sovjetunionens representanter nu ger till känna i Bern. Jag tror att just offentligheten behövs hela tiden. Vi såg det i samband med Sjtjaranskij-fallet. Hade inte ledare världen över tagit upp fallet gång på gång, hade säkert inte Sjtjaranskij varit fri i dag.

Vi känner till att 383 000 judar i Sovjetunionen har inbjudan som man bett om från släktingar i Israel. Men det handlar inte bara om att återförenas – det handlar också om att få möjligheter att hänge sig åt sin religion och sin kultur om man stannar kvar i Sovjetunionen. Jag vill göra gällande, herr talman, att om man inte resolut försöker komma någon vart på det här området blir det svårt att komma någon vart med övriga målsättningar i Helsingfordokumentet.

Abba Eban besökte nyligen Norden och var också här i Sverige. Vi

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

*Om försvarets inköp av
materiel och maskiner*

lyssnade på honom i utrikesutskottet. Han gjorde under sitt besök här i Norden gällande att för att nå fred i Mellanöstern måste man komma någon vart också med judarnas situation i Sovjetunionen.

Jag skulle alltså av utrikesministern gärna vilja höra: Kommer reaktionen från Sovjets delegater i samband med Bernmötet att ges offentlighet?

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1985/86:481 om försvarets inköp av materiel och maskiner

Anf. 45 Förvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Margareta Gard har frågat vilka åtgärder jag avser vidta för att säkerställa att svenska företag ges reella möjligheter att konkurrera om beställningar av materiel till försvaret. Frågan är ställd med anledning av försvarets beställning från utlandet av dieselmotorer till kustkorvett 90.

Reglerna om upphandling av materiel till försvaret säkerställer att svensk industri kan konkurrera med utländsk industri på lika villkor.

Vid upphandling av försvarsmateriel ansvarar den anskaffande myndigheten – i detta fall försvarets materielverk – för att offerter infordras från de företag som bäst bedöms kunna uppfylla de tekniska, ekonomiska och tidsmässiga kraven.

Efter vad jag har lätit inhämta bedömde försvarets materielverk och huvudleverantören av kustkorvetten, Karlskronavarvet AB, att den svenska tillverkaren inte kunde uppfylla de ställda kraven på framdrivningsmaskineriet.

Anf. 46 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Jag får tacka försvarsministern för svaret på min fråga.

Att vårt försvar skall ha ändamålsenlig och väl fungerande utrustning är helt givet. Men det svar som försvarsministern har lämnat är en aning förvånande – det stämmer faktiskt inte med de uppgifter som jag har fått. Men jag får tro försvarsministern på hans ord och förutsätta att man förhandlar på ett sådant sätt att det vid ett annat tillfälle finns chans för Hedemora Verkstäder att få vara med.

Det kändes ganska beklämmande för de anställda och för ledningen i Hedemora när de upptäckte att de inte fick vara med och delta i projektstudien av maskineriet till kustkorvett 90. Jag hoppas och tror att det var ett olycksfall i arbetet – trots försvarsministerns förklaring här.

Hedemora Verkstäder har obestriddligen en stor kompetens på området och borde få komma med som anbudsgivare. Det borde väl ändå vara en självklarhet att man så långt det är möjligt strävar efter att få svensk industri som leverantör till vårt försvar. Skall svensk industri kunna behålla sin kompetens och utvecklas måste den också komma i fråga som anbudsgivare vid statlig upphandling, inte minst med tanke på den arbetssituation som råder på många orter. Det gäller också i hög grad Hedemora, som drabbats hårt av minskad industrisysselsättning. Av den anledningen är det viktigt att

arbetstillfällen inte går företaget förbi på grund av ett sneddrivet eller oklart upphandlingsreglemente. Det är väl ändå av intresse från försvarssynpunkt? Även av det skälet borde man – det vill jag slå fast – sträva efter svensktillverkade varor.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

*Om regeringens
bedömning av den
politiska situationen
i Turkiet*

12 § Svar på fråga 1985/86:473 om regeringens bedömning av den politiska situationen i Turkiet

Anf. 47 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Viola Claesson har frågat mig om regeringen bedömer att situationen i Turkiet är sådan att personer i opposition mot regeringen utan fara kan avvisas dit.

Varje utlänningsärende bedöms individuellt. Några beslut om hela grupper tas inte. Frågan om en person kan sändas tillbaka till sitt hemland måste besvaras med utgångspunkt i vad han eller hon har uppgett om sina förhållanden där. Jag kan därför inte ge något generellt svar på Viola Claessons fråga.

Anf. 48 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka Anita Gradin för svaret. Det är dock egentligen inget svar på de frågor som jag har ställt. Jag har frågat beträffande personer i opposition mot den turkiska regimen och Anita Gradin hänvisar till att det avgörande för ett ställningstagande är vad varje individ har påstått om sin egen situation.

Jag skall ta upp ett konkret fall, det som är anledningen till att jag har väckt frågan. Just nu befinner sig den turkiska antifascisten och vänstermannen Sabri Atman i en desperat situation efter regeringsbeslut om utvisning till Turkiet. Solidaritets- och räddningsinsatser pågår för närvarande med syfte att skona Atman från det hotfulla öde, med risk för tortyr, som kan vänta i Turkiet.

”I går Aslam – i dag Atman” är en paroll som har använts så sent som i lördags vid demonstrationer i Göteborg. Nyligen har också uppgifter från Turkiet visat att tortyr fortfarande används som utpressningsmetod och att vid ett sådant tortyrtillfälle en man i Turkiet också har angett denne Sabri Atman.

Svenska kommittén för demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet har för en tid sedan i ett skarpt uttalande, som också har undertecknats av en rad riksdagsledamöter, fäst uppmärksamheten på att ett fortsatt och utbrett bruk av tortyr förekommer och att militärdomstolar fortsätter att fastställa domar om dödsstraff.

Jag undrar om regeringen inte känner till dessa förhållanden. Eller är det så att regeringen har kunskapen men trots det utsätter Atman och hans antifascistiska kamrater för utvisning till Turkiet?

När regeringen tog tillbaka sin anmälan mot Turkiet, som hade lämnats till

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

*Om verksamheten vid
de läkepedagogiska
instituten*

Europarådets kommission för mänskliga rättigheter, var det många som undrade vad som egentligen låg bakom.

Nu när jag har beskrivit Atman som person och tagit upp hans fall som exempel vill jag återigen fråga Anita Gradin: Kan man skicka tillbaka antifascister och aktiva vänstermänniskor som har angetts i Turkiet till Turkiet utan risk för deras säkerhet?

Anf. 49 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Såvitt mig är bekant är vi förhindrade att i denna kammare diskutera enskilda ärenden. Därför är jag också förhindrad att gå in på det ärende som Viola Claesson tar upp.

Men som jag sade i mitt svar följer vi – med hänsyn till att vi har skrivit på Genèvekonventionen – utvecklingen i de olika länder som det kan vara fråga om. Och när det gäller det aktuella landet, Turkiet, är det fortfarande så att en del människor får tillstånd att stanna i Sverige. Andra har inte skäl att få stanna här, och därför blir det individuella prövningar av ärenden. Det är också så vi skall gå till väga.

Anf. 50 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag är mycket ledsen att det inte går att diskutera detta. Jag förstår i och för sig Anita Gradins dilemma. Jag har hänvisat till en antifascistisk aktivitet, en aktivitet som ger uttryck för oppositionen mot den turkiska regimen. Vidare är det så att man inte ens kan vara fackligt aktiv i Turkiet utan risk för säkerheten och för att fängslas. Men om inte Anita Gradin tror på det vill jag nämna följande:

Alldeles nyligen kom det ett pressutskick från LO, där man talar om att utrikesminister Sten Andersson har fått ett brev från LO och TCO med krav på att Europarådets session i Turkiet flyttas. "Turkiet respekterar inte fackliga fri- och rättigheter och bryter därmed mot Europarådets egen konvention om mänskliga rättigheter", heter det i brevet. "Därför är Turkiet en olämplig plats för en sådan session."

När människor inte ens kan vara fackligt aktiva, hur kan då Anita Gradin underlåta att svara på den fråga som jag ställde tidigare?

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1985/86:458 om verksamheten vid de läkepedagogiska instituten

Anf. 51 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Daniel Tarschys har frågat mig om jag avser att ta initiativ till en lagändring för att möjliggöra fortsatt verksamhet vid de läkepedagogiska instituten.

Daniel Tarschys framhåller i sin fråga att omsorgskommittén i sitt betänkande tillstyrkte att de läkepedagogiska instituten borde få möjlighet att verka och utvecklas. Även jag kan ansluta mig till den uppfattningen. Frågan nu är alltså inte om de läkepedagogiska instituten skall fortsätta sin

verksamhet eller ej. Snarare handlar det om hur verksamheten skall utformas och utvecklas med hänsyn till den nya omsorgslagen.

Jag skall inom kort besöka Järna för att ytterligare informera mig om antroposofernas verksamhet där. Jag kommer att noga följa det förberedelsearbete som pågår på flera håll inför övergången till den nya omsorgslagstiftningen.

Anf. 52 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka Bengt Lindqvist för svaret på min fråga. Jag noterar med glädje den positiva grundtonen i svaret. Bengt Lindqvist uttalar, liksom tidigare Sten Andersson, en positiv syn på den verksamhet som bedrivs av de läkepedagogiska instituten.

Problemet är ju det att riksdagen i fjol antog en omsorgslag som är relativt strikt i synen på avveckling av institutioner inom omsorgsvården. Man lämnade en liten reservutgång för vuxna som befinner sig inom omsorgsvård, men man angav en mycket mera klar målsättning vad gäller barn som vistas i institutioner. Man talade där om en skyndsam avveckling av institutionerna.

Det här beslutet har väckt en hel del oro bland anhöriga och bland ansvariga för omsorgsvården. Man har uppfattat det så att de läkepedagogiska instituten är inrättningar av den typ som skall avvecklas. Då är det klart att man uppfattar det som dubbla signaler när vi från politikerhåll, från både oppositionen och regeringen, säger att det är inte alls meningen.

Lagen har nog fått en alltför rigid utformning, och jag menar för min del att det antagligen är nödvändigt att göra en liten retuschering i lagen. Jag uppfattar statsrådets svar så att han snarare menar att man skall försöka anpassa verksamheten så att den kan gå att föra in under lagen. Den varianten är kanske också möjlig, även om det sannolikt förutsätter en ganska kraftig ändring av verksamheten.

Jag ser i alla fall detta som ett positivt svar, och jag utgår ifrån att statsrådet tar de initiativ som behövs, vare sig det gäller förslag till lagändring eller någon tillämpning av lagen som det ligger i regeringens makt att genomföra.

Anf. 53 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Vi tycks i stora stycken vara överens om inriktningen på arbetet. Jag vill ändå passa på att utveckla mina tankar en liten smula mer.

Huvudprincipen är att barn inte skall behöva växa upp på institution. I den bemärkelsen menar jag att den nya omsorgslagen är en verklig framgång för en av de svagaste och mest utsatta grupperna i vårt land, nämligen utvecklingsstörda barn och psykotiska barn. Den kategoriska form lagen fått avspeglar att den vill ge stöd och trygghet åt denna utsatta grupp i samhället.

Teoretiskt sett är det naturligtvis möjligt att hävda att den läkepedagogiska verksamheten endast kan bedrivas med nuvarande boendeförhållanden vid Järnainstitutionen. Jag för min del tillåter mig tills vidare tvivla på att detta kan vara riktigt, men jag vill också tillägga att om det skulle visa sig vara riktigt, dvs. om verksamheten i de läkepedagogiska instituten endast kan bedrivas riktigt om man behåller det boende man har, är jag också beredd att överväga lagändring.

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

Om indragningarna av kommunala medel till staten

Anf. 54 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Det viktiga resultatet av denna dags meningsutbyte är, tycker jag, att statsrådet deklarerat en positiv syn på denna verksamhet, att det inte är någons mening att den skall avbrytas abrupt och att statsrådet har en öppen syn på hur vi skall försöka se till att vi kan få överensstämmelse mellan denna verksamhet och lagen.

Jag tror då att den akuta oron bör kunna stillas. Jag ser fram emot att få del av vad statsrådet drar för slutsatser av sitt aviserade besök i Järna.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1985/86:480 om indragningarna av kommunala medel till staten

Anf. 55 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Birgit Hansson har frågat mig om jag är medveten om de negativa effekter som indragningarna av medel har för landstingens och kommunernas möjlighet att bedriva och utveckla verksamhet.

Birgit Hansson säger i sin fråga att det talas om trendbrott vad avser utvecklingen inom hälso- och sjukvården. Något sådant är det inte fråga om. Den uppgörelse som nyligen har träffats mellan staten och Landstingsförbundet angående ersättningar från sjukförsäkringen till sjukvårdshuvudmännen för år 1987 innebär att dessa ersättningar räknas upp med 5,2 % jämfört med år 1986.

Regeringen har också föreslagit att stimulansbidraget till barn- och ungdomstandvården skall tas bort fr. o. m. år 1987. Detta kan ske eftersom barn- och ungdomstandvården numera är fullt utbyggd inom samtliga landsting och bidraget därmed fullgjort sitt stimulanssyfte.

Jag vill framhålla att regeringens åtgärder rörande de statliga transferringarna till kommuner och landsting ingår i en samlad politik för att åstadkomma samhällsekonomisk balans. Härigenom ges även kommunerna och landstingen ökade möjligheter på sikt att bedriva och utveckla sina verksamheter och inte till att äventyra dessa.

Anf. 56 BIRGIT HANSSON (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret. Anledningen till min fråga till socialministern är att jag i vanliga fall har landstinget som verksamhetsområde, både som politiker och yrkesmässigt. Där får jag brottas med konsekvenserna av det minskade ekonomiska utrymmet.

Det gäller inte bara det som anges i svaret. Under de senaste åren har miljardbelopp tagits från kommuner och landsting. Det senaste i raden är det ökade grundavdraget.

Det som händer nu, efter årtal av åtstramningar enligt osthyvelsmetoden, är att man går in i direkta verksamheter. Det som framför allt drabbas är ännu inte utbyggda verksamheter, däribland primärvården. I våra två största kommuner i Östergötland – Norrköping och Linköping återstar ännu många vårdcentraler innan det beslutade programmet är genomfört. Enligt

de senaste budgetdirektiven, som man beslutade om så sent som i måndags, skall 40 miljoner sparas, förutom de 90 miljoner som beslutades för två månader sedan. Det är alltså ute i landstingen som man talar om trendbrott.

Av direktiven framgår bl. a. att alla nya projekt och investeringar skall omprövas – då ligger vårdcentralplanen verkligen i fara – och att man skall se över bemanningen inom primärvården.

Att utvecklingen av primärvården bromsas på detta sätt innebär på kort sikt ett mycket dyrt tillstånd med två parallella organisationer för öppenvård, nämligen sjukhusens mottagningar och primärvården.

På lång sikt innebär det att det förebyggande arbetet, som bl. a. HS 90 har framhållit vikten av, och där primärvården har en nyckelroll, får ligga för fåfot, och våra förhoppningar om en förbättrad folkhälsa, som också har samhällsekonomiska konsekvenser, grusas. Det som jag här redogör för gäller förvisso inte bara Östergötland.

Jag vill fråga Gertrud Sigurdsen: Har man från regeringen släppt tanken på att landstingsdrivna vårdcentraler skall utgöra basen i vår primärvård för att i stället förlägga den till akutmottagningar och andra mottagningar på sjukhusen?

Anf. 57 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Nej, regeringen anser att det är de landstingsdrivna vårdcentralerna som skall utgöra basen i hälso- och sjukvården.

Låt mig påpeka att när det gäller besparingar inom den statliga verksamheten har en 2-procentsregel gällt sedan budgetåret 1979/80.

Beträffande både kommuner och landsting kan vi visa på en volymökning på flera procent under samma tidsperiod. Den beräknade likviditeten för 1985 i kommunerna är 12,8 miljarder och i landstingen 14,9 miljarder. Jag tycker att detta klart visar att statens finanser är betydligt sämre än kommunernas och att det inte är fråga om nedskärningar utan att följden kan bli en begränsning av volymökningen.

Anf. 58 BIRGIT HANSSON (vpk):

Herr talman! Likviditeten kan variera mycket mellan olika landsting. De minskade statsbidragen och övriga indragningar från statens sida har slagit mycket olika ute i de olika landstingen. Jag har redovisat hur det ser ut i mitt landsting.

Av det sista i Gertrud Sigurdsens svar får jag uppfattningen att det ändå är landsting och kommuner som skall vara med och betala budgetunderskottet.

Jag vill ställa en fråga till socialministern. Om det kommer fler sådana signaler som jag har redovisat, är socialministern då beredd att verka för att kommuner och landsting får mer medel i stället för mindre?

Överläggningen var härmed avslutad.

Om socialstyrelsens byråer för äldreomsorg och för handikappfrågor

Anf. 59 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Ingrid Ronne-Björkqvist har frågat mig om det finns planer på att slå samman socialstyrelsens byråer för äldreomsorg och för handikappfrågor och om detta i så fall beräknas gagna den kompetensnivå som byråerna i dag besitter eller om motivet enbart är besparingar.

Regeringen har den 25 juni 1981 beslutat om en ny organisation för socialstyrelsen. Av beslutet framgår att socialstyrelsen senare får ändra organisationen om det uppstår förändrade förutsättningar och behov förutsatt att dessa ändringar inte strider mot bestämmelserna i instruktionen. Socialstyrelsen skall dock anmäla planerade organisationsförändringar av större omfattning i den årliga anslagsframställningen. Av instruktionen framgår vilka avdelningar som finns inom socialstyrelsen samt att det inom avdelningarna finns byråer. Däremot är inga byråer namngivna.

Socialstyrelsen har sedan slutet av 1970-talet fram t. o. m. budgetåret 1984/85 fått vidkännas kraftiga medelsminskningar. För en treårsperiod fr. o. m. budgetåret 1985/86 innebär det s. k. huvudalternativet för socialstyrelsen att resurserna skall minska med 5 %. Denna besparing förläggs till budgetåret 1987/88. Inom socialstyrelsen diskuteras för närvarande hur verksamheten skall kunna effektiviseras utan att avkall ges på av statsmakterna angivna mål och prioriteringar för verksamheten. Socialstyrelsen har således ännu inte tagit ställning till eventuella förändringar av bl. a. socialtjänstavdelningens organisation.

Anf. 60 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret.

Det händer just nu mycket vad gäller både äldreomsorg och handikappfrågor. Det handlar om att få bo och leva så normalt som möjligt, få rätt till eget boende och rätt till eget rum om man måste vara på institution. Det handlar om att få bestämma själv om det som rör ens egen person.

Den nya omsorgslagen, som träder i kraft i juli i år, kommer att utvidgas till att också omfatta psykotiska och rörelsehindrade barn och ungdomar. Förhoppningsvis kommer lagen inom en snar framtid att gälla alla handikappade barn och ungdomar.

Den här upprustningen av äldreomsorg och handikappomsorg ställer ökade krav även på socialstyrelsens byråer för äldreomsorg och handikappomsorg. I det läget vore det anmärkningsvärt om en sammanslagning planeras, eftersom det kan förväntas medföra en nedrustning av socialstyrelsens omsorg om äldre och handikappade. Jag utgår från att organisationsförändringen är av den arten att socialstyrelsen bör anmäla den när man kommer med sina årliga anslagsframställningar och att vi också kan få möjlighet att behandla frågan här i riksdagen innan någon eventuell omorganisation sker.

Anf. 61 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Som jag har framhållit i mitt svar har socialstyrelsen inte tagit ställning. En eventuell förändring behöver socialstyrelsen inte anmäla vare sig till riksdagen eller till regeringen. Socialstyrelsens generaldirektör har, för att få ett bättre underlag, gett statskontoret i uppdrag att presentera olika principalternativ för att man skall kunna förena effektivitets- och samordningskravet med de besparingskrav som åligger socialstyrelsen.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1985/86:462 om innebörden av begreppet strejkbryteri

Anf. 62 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Erik Hovhammar har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att förtydliga gällande arbetsrättslagstiftning med anledning av att det påståtts vara strejkbryteri att beordra fast anställd icke organiserad arbetskraft att arbeta under konflikt.

Rättsligt sett gäller den fråga Erik Hovhammar tar upp den s.k. neutralitetsrätten. Några lagregler om rätten till neutralitet vid arbetskonflikt finns inte. Hithörande frågor har sedan gammalt reglerats i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter, främst i huvudavtalen. Principen på den privata sidan är att en arbetstagare som inte omfattas av konflikt är skyldig att utöva sina ordinarie arbetsuppgifter i normal omfattning. Arbetstagaren kan också vara skyldig att utföra skyddsarbete. Däremot anses det stå i strid med neutralitetsrätten om en arbetsgivare beordrar en arbetstagare att fullgöra arbete som annars skulle ha utförts av de strejkande.

Diskussionen om strejkbryteri i årets avtalsrörelse fördes emellertid, liksom så många gånger förr, från en annan utgångspunkt än den rent rättsliga. Från båda parter framfördes intresseståndpunkter som syftade till att stärka den egna sidan resp. försvaga motsidan i den pågående konflikten. Arbetstagarorganisationerna ville att de oorganiserade arbetstagarna skulle solidarisera sig med de strejkande under konflikten, så att stridsåtgärderna mot arbetsgivarsidan blev så effektiva som möjligt. Arbetsgivarna å sin sida agerade i syfte att begränsa effekterna av vidtagna stridsåtgärder.

Enligt min mening är det naturligt att sådana intresseståndpunkter framförs under en konflikt. Det finns ingen anledning för statsmakterna att söka förhindra detta genom att tillgripa lagstiftning.

Anf. 63 ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Den fråga som jag har ställt till arbetsmarknadsministern har en mycket stor principiell betydelse. Den rör ytterst innehållet i föreningsrätten, och därför är den en rättslig fråga.

Även om majoriteten av arbetstagare är organiserade och därmed omfattas av den fackliga organisationens beslut, finns det – det vet alla – hundratusentals arbetstagare som av olika skäl inte har valt att vara med i en arbetstagarorganisation.

Frågan om de icke organiserade arbetstagarnas ställning i konflikt aktualiserades helt nyligen i förhandlingar mellan SAF och PTK. Från arbetsgivarsidan hävdades att de icke organiserade arbetstagarna skulle arbeta som vanligt i strejk, medan det från PTK-sidan hävdades att både organiserade och icke organiserade omfattades av konflikten, dvs. att något arbete inte skulle utföras. En information från arbetsgivarsidan till de icke organiserade anställda att jobba som vanligt under konflikten har av PTK bedömts som en uppmaning till strejkbryteri.

För alla dem som funderar över föreningsrättens innehåll är det här en mycket viktig fråga. Jag menar, herr talman, att det måste klargöras att en facklig organisations uppmaning till konflikt endast gäller dess medlemmar och att en arbetsgivare därför har rätt att informera den icke organiserade personalen att den skall arbeta som vanligt under konflikten.

Jag vill fråga arbetsmarknadsministern, eftersom jag hävdar att detta är en rättslig fråga: Anser arbetsmarknadsministern att det behövs en lagstadgad negativ föreningsrätt för att förtydliga skyddet för den enskilde arbetstagen?

Det är nog inte så enkelt att man bara kan säga att sådana här intresseståndpunkter läggs fram under en konflikt. Det finns anledning att lägga betydligt djupare synpunkter på denna fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1985/86:476 om arbetarskyddslagstiftningen

Anf. 64 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! LO bedriver under april månad en annonskampanj rörande arbetsmiljön. Där förekommer bl. a. en text med följande lydelse: "Det är fortfarande tillåtet att slita ut människor – miljoner arbetare riskerar sin hälsa i jobbet."

Utifrån denna annonstext har Sten Andersson i Malmö frågat mig om jag är beredd att föreslå ändringar i arbetarskyddslagstiftningen så att det inte blir tillåtet att slita ut människor och att miljoner arbetare skall slippa riskera sin hälsa i jobbet.

Det är inte tillåtet i dag enligt arbetsmiljölagen att slita ut människor. Redan i en av de inledande paragraferna i lagen föreskrivs att arbetsmiljön skall vara tillfredsställande med hänsyn till arbetets natur och den sociala och tekniska utvecklingen i samhället. Problemet är dock inte så enkelt att man enbart genom lagstiftning kan avskaffa dåliga arbetsmiljöer.

Jag tycker det är utomordenligt bra att LO har dragit i gång en kampanj för en bättre arbetsmiljö. Syftet med kampanjen är i första hand att göra människor uppmärksamma på att det fortfarande finns brister i arbetsmiljön och att man från fackligt håll måste fortsätta att arbeta intensivt med att förbättra arbetsmiljön. Inte minst den tekniska utvecklingen leder till att nya risker och faromoment fortlöpande uppkommer i arbetslivet. Det är därför angeläget att de som dagligen konfronteras med dessa och andra risker medvetandegörs om problemen.

I övrigt vill jag bara tillägga att regeringen fortlöpande bedriver ett reformarbete på arbetsmiljöområdet. Nyligen har beslutats reformer avseende företagshälsovård och arbetsanpassning och vidare rörande tillsynen av de små arbetsplatserna. Jag kommer vidare att tillsätta en utredning som skall se över sanktionssystemet vid arbetsolycksfall.

Anf. 65 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Men jag måste säga att statsrådet försöker utöva konsten att sitta på två stolar – och det brukar alltid sluta med katastrof.

I sitt svar säger statsrådet att det inte är tillåtet att slita ut människor i arbetet. Det är väl bra. Men i samma svar säger statsrådet att det är en bra kampanj som LO har dragit i gång, och det är förvånansvärt. LO har dragit i gång en kampanj där man runt om i Sverige påstår att det är tillåtet att slita ut människor och att miljoner arbetare riskerar sin hälsa i jobbet.

Hur kan ett statsråd med ansvar för den här verksamheten tycka att en sådan kampanj är positiv och bra? Det är nog fler än jag som ställer den frågan.

Anf. 66 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag skall nämna några siffror som visar att LO:s kampanj i allra högsta grad är berättigad.

Visserligen har dödsfallen i arbetet minskat kontinuerligt, men förra året var det ändå drygt 100 personer som dödades. Antalet allvarliga olycksfall har minskat kraftigt i arbetslivet, men fortfarande skadas nästan 100 000 arbetstagare genom olyckor i arbetet varje år. Antalet anmälda arbetsjukdomar ökar. Under 1983 anmäldes nära 18 000 fall.

Nog finns det anledning att vara upprörd – men inte över en annonskampanj utan över hur många människor som fortfarande skadas och dödas och riskerar sin hälsa i det svenska arbetslivet.

Anf. 67 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag vet inte om det är fel på statsrådets hörsel eller min framställningsförmåga. Jag frågade om det var korrekt att i en annonskampanj gå ut och tala om att det är tillåtet att slita ut människor i arbetet. Den frågan lyckades statsrådet fullständigt undgå att besvara.

Då noterar jag att man tydligen inte vågar gå i clinch med LO utan håller med om att det finns en viss korrekthet i kampanjen.

Det är bekymmersamt att vi har ett statsråd med en sådan uppfattning beträffande denna mycket viktiga verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om förstärkt
anställningsskydd*

Anf. 68 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Paul Lestander har frågat justitieministern vilka åtgärder han tänker vidta för att förbättra lagen om anställningsskydd med syfte att stärka de anställdas rättsläge.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Paul Lestanders fråga är ställd mot bakgrund av tidningsuppgifter om att LKAB vägrat att låta en avskedad arbetstagare behålla sin anställning trots att arbetsdomstolen ogiltigförklarat avskedandet.

Om en domstol har förklarat att ett avskedande är ogiltigt betyder det att anställningen består. Jag utgår från att denna ordning också accepteras av arbetsgivarna. Om en arbetsgivare faktiskt ändå vägrar att ta tillbaka en arbetstagare – trots domstolsdom och skadestånd – då upphör anställningen. Det har inte ansetts rimligt att i en sådan situation ge arbetstagaren en ovillkorlig rätt att återgå till arbetet. Det skulle nämligen betyda att arbetstagaren i sista hand fick anlita polis eller kronofogde för att få tillträde till arbetsplatsen.

Mot denna bakgrund har jag inte för avsikt att verka för någon ändring av anställningsskyddslagen i det syfte som Paul Lestander ifrågasatt.

Anf. 69 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag får först tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Man måste tänka sig in i vad som ligger bakom min fråga. Varför har LKAB vidhållit avskedandet? Jo, det är uppenbart. LKAB vill att en tystnadens konformism skall sprida sig över arbetsplatserna, vilket blir följden om inte stridbara oliktankande människor, som är beredda att kämpa för sina fackliga rättigheter, ens kan utnyttja lagen om anställningsskydd när de på ett oriktigt sätt och utan saklig grund blir avskedade från sina arbetsplatser.

Jag förstår arbetsmarknadsministerns svar på det sättet att hon inte är beredd att stärka de arbetandes rättsläge. Skall jag också förstå det på det sättet att arbetsmarknadsministern menar att man inte skall bry sig om de bakomliggande orsakerna till avskedandena? Skall man alltså inte utveckla möjligheterna för arbetande människor att bedriva facklig-politisk verksamhet på sina arbetsplatser?

Den förbundsjurist som har handlagt det aktuella ärendet säger i en tidningsartikel: Avskedandet har uppenbarligen politiska orsaker. Det är sina politiska åsikter som han har avskedats för.

Jag hoppas fortfarande att arbetsmarknadsministern skall ändra på sin deklarerade åsikt.

Anf. 70 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! När det gäller det aktuella fallet med LKAB har nog inte tidningsuppgifterna varit helt riktiga. Domen i målet avkunnades först i går. Vi vet alltså inte hur LKAB kommer att reagera på denna dom från arbetsdomstolen.

Så till själva principfrågan. Självfallet skall man bry sig om vad avskedanden beror på. Hela vår trygghetslagstiftning handlar om just detta. Den stiftades därför att vi inte ville tillåta oskälige uppsägningar.

För den typ av fall som Paul Lestander tar upp har det införts synnerligen höga skadestånd. Man kan, om jag nu inte minns fel, få upp till 32 månaders lön i skadestånd. För svensk rätt är det mycket höga siffror. Nivån har valts just av det skälet att vi skall förhindra oskälige uppsägningar.

Utgångspunkten är naturligtvis att domstolens domar skall accepteras. Men det finns enstaka fall, de är såvitt jag vet mycket få, där det blir en verkligt besvärlig avvägning, jag medger det. Men vi har hittills i riksdagen gjort den bedömningen att det inte är med polishjälp som man skall komma till sin arbetsplats. Vi har därför inte dragit konsekvensen fullt ut, som Paul Lestander föreslår att vi skall göra.

Anf. 71 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Det är självfallet ingen önskvärd sats att behöva ha med sig en polispiket för att komma in på sin arbetsplats. Men den frågeställningen är egentligen helt hypotetisk. Om man förstärkte lagen om anställningsskydd, så att man inte kunde så att säga tvätta ett ställningstagande rent genom att betala skadestånd, uppstod ju aldrig denna fråga.

Det är möjligt att de här fallen är få. Men det rör sig ändå om folkförtryck och förtryck av människors politiska åsikter på en arbetsplats – i motsats till arbetsmarknadsministern utgår jag nämligen från att artikeln i Norrländska Socialdemokraten var korrekt på denna punkt. Och varför skulle den inte vara det? Vi känner till många fall genom åren där människors politiska åsikter har använts som skäl för att ge dem sparken.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på frågorna 1985/86:460 och 479 om skolhälsovården

Anf. 72 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Göte Jonsson har frågat socialministern om hon är beredd att medverka till att skolhälsovården även i fortsättningen tillåts verka inom ramen för nuvarande ordning.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Birgit Hansson har frågat mig om jag är medveten om riskerna för att det elevvårdande arbetet kan bli lidande på den föreslagna omorganisationen. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Skolhälsovården är en verksamhet av största betydelse för eleverna. Den utgör en viktig del av skolans elevvård, och har därigenom ett syfte som är vidare än att bara svara för sjuk- och hälsovård. En förutsättning för att skolsköterskor och skolläkare skall kunna uppfylla detta syfte är att de finns i skolan och utgör en naturlig del av skolans vardagsliv.

Något skäl att ändra huvudmannskapet för skolhälsovården finns mot

denna bakgrund inte. Det bör därför enligt min mening även i framtiden vara kommunerna som har ansvaret för verksamheten.

Anf. 73 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Göransson för svaret på frågan. Jag måste säga att jag är nöjd med svaret.

Landstingsförbundet har i sin rapport Primärvård – i vems regi?, som nu bl. a. skall behandlas vid förbundets kongress i Jönköping i nästa vecka, föreslagit att man skall föra över skolhälsovården till landstinget.

De enda i Landstingsförbundet som har reserverat sig mot detta förslag är moderaterna. Jag är därför tacksam för att statsrådet Göransson nu har samma uppfattning som vi i denna viktiga grundfråga.

Jag vet inte vad det beror på att Landstingsförbundet har väckt denna fråga. Det verkar nästan som om det vore av en överdriven ambition att ha monopol på all hälso- och sjukvård i vårt land. Det är i och för sig inte första gången. Det var ungefär samma turer när det gällde företagshälsovården i ett visst skede.

Skolhälsovården är ju sedan gammalt organiserad på det sättet att det är skolan som har ansvaret för denna. Och skolhälsovården fungerar bra. Att det finns brister på vissa håll skall man inte ta som intäkt för att förändra hela detta system. Man skall vara rädd om sådant som fungerar bra och som har gjort det under lång tid. Det finns ingen anledning att ändra på detta.

Det här förslaget har väckt stor oro ute bland dem som arbetar inom skolhälsovården. Det har också väckt oro bland elever och föräldrar. Jag ser det, precis som statsrådet, som utomordentligt viktigt att denna verksamhet är integrerad. Vi har väldigt många duktiga sköterskor och läkare som arbetar inom skolhälsovården, och de måste finnas nära eleverna.

Jag vill bara ställa en enda kompletterande fråga till statsrådet. Statsrådet säger att förhållandena enligt hans mening inte skall ändras, och jag tror att statsrådet har samrått med departementschefen, som har ansvaret för sjukvårdsfrågorna.

Vill statsrådet se till att man även formellt meddelar detta till Landstingsförbundet vid fortsatta förhandlingar?

Anf. 74 BIRGIT HANSSON (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Bengt Göransson för svaret på den här frågan. Jag är mycket glad över att vi är överens om vikten av skolsköterskornas arbete och över att de skall få finnas mitt i elevernas vardag. Jag tar detta svar som en garanti för att statsrådet kommer att verka för att det inte blir något av med Landstingsförbundets förslag om en omorganisation.

Anf. 75 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Göte Jonsson ägnade sig avslutningsvis något åt exegetik, och jag får därför kanske komplettera mitt svar med att säga att eftersom frågor i riksdagen riktas till statsråd, förutsätts dessa uttala sin mening. Det är ju det språkbruk vi har i frågestunderna.

Jag måste kontra med att fråga: Var det socialministerns personliga åsikt Göte Jonsson var ute efter, eller var det möjligen en regeringsuppfattning?

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

*Om dataundervisning
för flickor*

Anf. 76 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag har inte kritiserat statsrådet för formuleringen i svaret, utan jag hemställde om att statsrådet och regeringen mycket snabbt skulle se till att också Landstingsförbundet formellt får ett besked om regeringens och statsrådets förnuftiga inställning i den här frågan. Jag förutsätter att man, även om svaret rent formellt avges av statsrådet, har kontakt mellan departementen när det gäller en sådan här fråga, där man har delat huvudmannaskap. För att det inte skall uppstå en situation där Landstingsförbundet för en debatt och vi en annan kan det vara värdefullt om regeringen också formellt meddelar Landstingsförbundet att regeringen har en annan uppfattning än förbundet. Sedan har man givetvis rätt att tycka vad man vill i sakfrågan.

Anf. 77 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag tvingas ändå att på den här punkten vara något formell. Vad Göte Jonsson nu begär är nämligen att regeringen på hans anmodan skall ge ett besked till Landstingsförbundet på en fråga som Landstingsförbundet aldrig har ställt. Regeringen svarar på frågor till de personer, organ och institutioner som ställer frågorna. Jag vidhåller att vi skall fortsätta med det också i det här fallet.

Anf. 78 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag förutsätter att det vid de kontakter som förekommer mellan Landstingsförbundet och regeringen finns skäl också för regeringen att aktualisera frågeställningar när det gäller sådana viktiga problem som de som nu aktualiserats. Det står då givetvis regeringen fritt att ta upp ett sådant här samtal med Landstingsförbundet. Det är det jag har frågat om – jag begär inte att vare sig regeringen eller något statsråd skall överskrida sina formella befogenheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1985/86:474 om dataundervisning för flickor

Anf. 79 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Margitta Edgren har frågat utbildningsministern om han ämnar stimulera att dataskolor för flickor anordnas under sommarlovet. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Det är angeläget, bl. a. just för att ge flickor lika förutsättningar som pojkar, att skolan kan ge en god undervisning om och med datorer. För denna undervisning är tillgången på datorutrustning och programvara av central betydelse. Regeringen har därför de senaste åren satsat på dessa

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

*Om löntagarfonders
innehav av aktier i tid-
ningsbolag*

områden genom bidrag till datorutrustning och åtgärder för att förse skolan med lämplig programvara.

Vidare avsätts särskilda medel innevarande budgetår till sommarkurser i teknik för flickor. I flera av dessa kurser ingår dataundervisning. Erfarenheterna från försöksverksamhet med sådana kurser som bedrivits är positiva. Verksamheten bör därför fortsätta, och jag har i årets budgetproposition beräknat medel härför. Jag har i årets budgetproposition också förordat en försöksverksamhet med tillfälliga undervisningsgrupper för endast flickor. Försöksverksamheten bör gälla såväl ämnen som tillvalskurser med en teknisk-naturvetenskaplig inriktning. Om riksdagen inte har något att erinra mot mina förslag avser jag att föreslå regeringen att ge skolöverstyrelsen uppdrag med anledning av detta.

Jag vill också erinra om att en arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet arbetar med frågor om datautbildningens framtida inriktning.

Anf. 80 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Jag tackar Bengt Göransson för svaret.

Jag blev litet förskräckt över att vi folkpartister tvingades reservera oss när frågan om specialprogram för datautbildning av kvinnor togs upp i samband med behandlingen av frågor rörande studieförbundens anslag. Det är dock glädjande att Bengt Göransson i alla fall här har uttryckt en annan uppfattning.

Det är viktigt att olika myndigheter och ministern har en samsyn – det gäller att inte bara i ord utan också i handling visa på en sådan samsyn. Det krävs en rad åtgärder när det gäller arbetet med att få flickor intresserade av teknik och datorer. Man får alltså ingenting gratis därvidlag. Flickor har få kvinnliga förebilder. Därför behövs det en satsning på kvinnliga lärare i teknikämnen. Arbetsförmedlingarna bör ha en sådan strategi att de medvetet uppmuntrar flickor och kvinnor att ta beredskapsarbeten på teknikområdet.

Jag vet att regeringen har föreslagit en rad åtgärder beträffande datorundervisning under sommaren. Förra sommaren genomförde vi i Lund sådan undervisning – med mycket bra resultat. Vi har i år begärt anslag för att kunna fortsätta med vår verksamhet med speciella "stugor" för flickor.

Jag hoppas att Bengt Göransson inte bara är beredd att medverka utan också kommer att medverka till att den här verksamheten får fortsätta.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1985/86:483 om löntagarfonders innehav av aktier i tidningsbolag

Anf. 81 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Gunnar Hökmark har frågat finansministern om han anser det önskvärt att staten genom löntagarfonderna skaffar sig ett ägarinflytande i den fria pressen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på den frågan.

Mitt svar på Gunnar Hökmarks fråga är nej. Jag vill dock samtidigt säga att jag inte anser att det har framkommit något behov av att genom lagstiftning hindra löntagarfondsstyrelserna att, för allmänna pensionsfondens räkning, förvärva aktier i tidningsföretag.

Anf. 82 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Samtidigt konstaterar jag att svaret är mycket motsägelsefullt. Om statsrådet anser att det inte är önskvärt att tidningar köper sig ägarinflytande i den fria pressen, måste det väl bero på att han ser en fara i detta. Det i sin tur måste rimligtvis innebära att han håller med oss som var kritiska mot löntagarfondernas genomförande och som hävdade att löntagarfonder är ett hot mot den fria pressen och ytterst även mot demokratin. Men då kan man väl inte säga att det inte finns något behov av att genomföra en lagstiftning. Det faktum att en löntagarfond ännu inte har kunnat köpa så pass mycket aktier att den kan bestämma över en tidning minskar ju inte riskerna i detta sammanhang. Även L.O har ju gett uttryck för att här föreligger en risk. Det var just därför som man undantog tendensbildande företag.

Mot denna bakgrund ber jag statsrådet om ett kompletterande svar på följande fråga: Är anledningen till att statsrådet inte anser det vara önskvärt att löntagarfonderna köper aktier i tidningsföretag att han håller med mig om att det i detta avseende föreligger en risk för demokratin – eller finns det någon annan anledning?

Om statsrådet håller med mig om att löntagarfonder är ett hot mot demokratin när de köper aktier i tidningar, hur kan det då komma sig att han inte är beredd att lagstifta? Det är väl i få fall som det är mer meningsfullt att lagstifta än när det gäller att skydda demokratin.

Anf. 83 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Det är en mycket märklig diskussion när Gunnar Hökmark talar om hot mot demokratin därför att en löntagarfondsstyrelse har placerat upp till 1 % i ägande i ett företag på börsen.

Jag svarade som jag gjorde på Gunnar Hökmarks fråga, därför att det i frågan ligger att det skulle vara ett intresse för löntagarfonderna att skaffa sig ägarinflytande i den fria pressen för att på något sätt påverka denna press. Jag anser inte att en löntagarfond har något intresse av att gå in just i ett opinionsföretag för att skaffa sig ägarinflytande.

Jag anser inte heller att det är anstötligt eller felaktigt om en löntagarfond köper aktier på börsen, även om det är i ett tidningsföretag. Man kan ha aktier i ett företag utan att ha något särskilt intresse av att påverka vare sig själva driften eller tidningens utformning i övrigt.

Anf. 84 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Statsrådet hänvisar till att löntagarfondsinnehavet i detta fall är 1 %. Det må vara – det principiellt viktiga är ju inte hur mycket löntagarfonderna äger i dag. När jag har sagt att löntagarfonder är ett hot

mot den fria pressen och demokratin, har jag gjort det därför att de växer och därför att de är utformade så att de verkligen utgör ett hot mot pluralismen i vårt samhälle.

Det är intressant att höra vad statsrådet säger i denna fråga. Det som är avgörande och som han måste ta ställning till är om det ligger en risk i att löntagarfonder köper mer än 1 %, kanske 10 eller 40 %. Jag vill i anslutning till denna debatt ha svar på frågan: Anser statsrådet att det är felaktigt att löntagarfonder kan köpa tidningar på detta sätt?

Anf. 85 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! I den lagstiftning som gäller för löntagarfonderna görs det inget undantag för företag i någon speciell bransch. Det är skenhelighet om man blir upprörd över att en löntagarfond äger 1 % av aktierna i ett börsnoterat företag och talar om hot mot demokratin, när man annars inte för fram någon som helst kritik mot ett ägande i vissa tidningar som är koncentrerat till en enda familj.

Anf. 86 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Det är inte skenhelighet att vara bekymrad över att en politiskt kontrollerad del av vårt samhälle, nämligen en statlig myndighet, kan köpa aktier i en tidning. Frågan gäller inte om det är 1 eller 10 %, utan detta faktum att ni har infört en lagstiftning som ger en statlig myndighet möjlighet att skaffa sig ägarinflytande i den fria pressen. Det är ett hot mot den fria pressens oberoende. Det finns indirekt ett medhåll i statsrådets svar, men när det gäller konsekvenserna är han inte beredd att erkänna detta faktum.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Bostadsförsörjningen m. m. (forts. från s. 42)

Fortsattes överläggningen om bostadsutskottets betänkande 1985/86:13.

Anf. 87 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna är kritiskt mot huvudlinjerna i regeringens ekonomiska politik. Vi har i detta land fått en ökad ojämlikhet, en ökad snedfördelning av inkomster och förmögenheter. Samtidigt med stora reallönesänkningar har många s. k. klipp gjorts, inte minst på fastighetsmarknaden. Man har gjort stora förtjänster på inflation och spekulation och ökad utslagning bland de arbetande, inte minst bland hyresgästerna.

En beskattning av ökade realräntor som ett led i bekämpandet av inflationen är som bekant ett av de förslag som vpk nu aktualiserar. Vi har också lagt fram krav på fortsatt allmän räntesänkning. Här kan man notera att vi i dag återigen har fått en sänkning av diskontot – med 0,5 %, en sänkning som enligt vår mening, och tydligen också enligt bl. a. Landsorganisationens, var alltför blygsam. Vi delar Landsorganisationens och andras uppfattning att det finns utrymme för betydligt större sänkningar. Det här är

bra för bostadsmarknaden, eftersom det kan innebära lägre produktionskostnader, ökat byggande och framför allt lägre boendekostnader och lägre hyror.

Regeringens och utskottsmajoritetens förslag till höjning av de garanterade räntorna från den 1 juli 1986 kommer att innebära att privata fastighetsägare ånyo kommer att göra stora vinster, eftersom de får jämföra hyran med allmännyttan. De kommer att kunna fortsätta att tillgodogöra sig oförtjänta vinster av de kostnadsökningar som i första hand drabbar allmännyttan.

Förslaget om upptrappningen av den garanterade räntan fr. o. m. den 1 juli är en utmaning mot vanliga bostadskonsumenter-hyresgäster i ett läge där bostadspolitiska och sociala skäl i stället motiverar ökade samhällsinsatser för att begränsa och pressa ned boendekostnaderna. Förslagen innebär hyreshöjningar av storleksordningen 80–100 kr. i månaden för många hyresgäster. Till detta kommer ordinarie höjningar i samma storleksordning från januari 1986. För löntagarna och hyresgästerna är det helt oförståeligt att de återigen skall vara med om nya stora uppoffringar, nu i form av en viss indragning av samhällets bostadsstöd, för att minska budgetunderskottet.

Jag har redan nämnt att det har skett en räntesänkning, som meddelats i dag, och efter det att budgetpropositionen lades på riksdagens bord har diskontot som bekant redan tidigare sänkts två gånger, vardera gången med 1 %. Detta innebär att betydande budgetbesparingar redan har gjorts och kommer att göras. Genom de räntesänkningar som har skett sparar staten årligen ca 2 miljarder kronor, dvs. tre gånger mera än vad man vill ta ut genom att höja och trappa upp de garanterade räntorna. Den hyreshöjning som skulle bli resultatet av en upptrappning av de garanterade räntorna från den 1 juli i år är alltså, herr talman, helt onödig. Någon höjning av de garanterade räntorna behövs inte av det skäl som har anförts i budgetpropositionen. Många sakskaletalar för att förslaget om extra upptrappning av den garanterade räntan inte bör genomföras.

Vpk har i sin partimotion om bostadspolitiken anført en rad skäl till att en försämring av det statliga bostadsstödet inte bör ske. Det har blivit en betydande försämring för bostadskonsumenter-hyresgästerna i vårt samhälle. Bostadssubventionerna är nu ca 15 % lägre än 1981 och ca 20 % lägre än 1983, räknat i fast penningvärde. Staten har under senare år i reala termer sparat in närmare 7 miljarder kronor på bostadssektorn, och det borde räcka. Ett minimum borde ha varit att hela besparingseffekten av bostadslåneräntehöjningen och räntegarantihöjningen, tillsammans ca 1,1 miljarder kronor, hade gått till förbättring av exempelvis bostadsbidragen. Den höjning av bostadsbidragen som riksdagen beslutade nyligen kompenserar ju inte ens den urholkning och de reella försämringar som hushållen har fått vidkännas.

Socialt acceptabla hyror och rättvisa i boendet förutsätter bl. a. en viss omfördelning av samhällets bostadsstöd, från den privata ägarsektorn till de allmännyttiga hyreshusen. Vpk har som bekant vid olika tillfällen under senare år aktualiserat krav på en omfördelning av samhällets bostadsstöd, bl. a. genom ökat stöd till allmännyttiga bostadsföretag, genom ökade bostadsbidrag till barnfamiljer och låginkomsthushåll, genom skärpt realisationsvinstbeskattning och åtgärder för att snabbt driva in en del av ej inbetalda reavinster, och vidare genom ytterligare begränsningar i avdrags-

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

*Bostadsförsörjningen
m. m.*

rätten i enskilt ägda småhus och hyreshus och genom ändrad bostadsfinansiering via en statlig bostads- och samhällsbyggnadsbank, med billigare pengar till bostadssektorn genom längre amorteringstider och en låg och fast ränta.

Herr talman! Bostadsbyggandet har minskat kraftigt. Antalet färdigställda lägenheter blir allt färre. För flerfamiljshus råder på många orter i praktiken ett totalt byggstopp. Byggmaterialekostnaderna har ökat mycket kraftigt liksom själva byggkostnaderna. Kommunala skatter och avgifter har ökat och underhållstjänsten har blivit allt dyrare. De allmännyttiga bostadsföretagen med sitt sociala ansvar och därmed följande högre kostnader får en allt svårare situation.

Den öppna bostadsbristen har kommit tillbaka. En stor del av de större kommunerna i landet redovisar viss bostadsbrist. Bostadsmiljöerna i många flerfamiljshusområden är fortfarande mycket undermåliga, och de ekonomiska orättvisorna mellan olika boendeformer med bl. a. stora ränteavdrag för privata fastigheter och villor kvarstår. Bristerna, orättvisorna och de ständiga hyreshöjningarna slår hårdast mot den som har minst bärkraft. En ökad åtskillnad mellan människor och en social isolering följer i de ökade bostadskostnadernas spår. Många hyresgäster ser nu inte någon möjlighet att klara ytterligare höjningar. Pengarna räcker helt enkelt inte till. Hyrorna i nyproduktionen är som bekant i dag så höga att många barnfamiljer inte kan klara hyran i en tillräckligt stor bostad. För ungdomar med låga inkomster är hyrorna oöverkomliga.

Man måste vara mycket uppmärksam på att inte utrymmes- och utrustningsstandarden minskas så att bostadens funktion försämras för barnfamiljer, handikappade och äldre människor. De lägenheter som skall byggas måste tillgodose olika hushålls behov. Mindre lägenheter för ungdomar, och även stora lägenheter för barnfamiljernas behov, måste byggas i större omfattning. Inriktningen av byggandet måste i huvudsak vara att producera lägenheter för uthyrning i olika hustyper med kommunalt ägande och förvaltning. Den ökade ombyggnadsverksamhet som skett är bra om man bortser ifrån de onödiga ombyggnader som sker. Jag skall återkomma till det. Men det ökar ju inte antalet disponibla lägenheter. Tvärtom blir det en viss minskning efter sanering och ombyggnad av äldre hus som ofta har många små lägenheter.

Bostadsbyggandet måste nu få bättre fart igen. Hundratusentals barnfamiljer är trångbodda. I Storstockholmsområdet står ca 150 000 människor i bostadskö, och ungefär hälften utav dem saknar en egen bostad. Ungdomarna får inga egna bostäder. Den traditionella bostadspolitiken som förts under efterkrigstiden, med starka sociala inslag, har i stort sett raserats. Den politiken gick ut på att skaffa arbetarklassen bra bostäder, den gick ut på att inga grupper skulle gynnas på andras bekostnad och på att behovet av bostäder skulle styra byggande och bostadsförmedling. Den har nu gått över till något av sin motsats. Marknadsanpassningen av bostadspolitiken måste brytas och samhällsinflytandet över bostadssektorn öka. Den sociala bostadspolitiken har under senare år urholkats, och marknadskrafterna har fått betydligt större inflytande. Stora omfördelningar har skett till följd av inflation och brister i finansierings- och skattesystemet.

Herr talman! Av vad jag nu har sagt framgår det att vi från vpk:s sida menar att den nuvarande bostadspolitiken är minst sagt dålig och att den måste ersättas med en annan, bättre eller ny bostadspolitik som återger bostadspolitiken en klar social inriktning. Det första steget i en sådan politik måste bestå i att sätta stopp för nya höjningar av boendekostnaderna. Vi menar att det nu måste ankomma på statsmakterna, på regering och riksdag att vidta åtgärder i den riktningen, dvs. ytterligare räntesänkning och lågräntepolitik, hyresstopp och bättre bostadsstöd, effektiv priskontroll och prisövervakning på byggsektorn och andra åtgärder som vpk föreslagit och som bl. a. behandlas i det här betänkandet från bostadsutskottet.

Enligt vpk:s mening kan bara en radikal förändring av politiken skapa förutsättningar för en lösning av bostadsfrågan, där man på ett riktigt och rättvist sätt tillvaratar de fördelar som olika boendeformer har, en lösning som i jämlikhetens och solidaritetens anda ger alla tillgång till en bra och billig bostad som passar olika människors behov och önskemål. Produktion och fördelning av bostäder måste styras av helt andra faktorer än den kapitalistiska marknadens okontrollerbara mekanismer. Den marknadsekonomiska efterfrågan måste ersättas med en bedömning av det verkliga sociala behovet av bostäder där olika boendeformer har sin givna plats.

Vpk har även i tidigare sammanhang föreslagit ett statligt stöd till allmännyttan i form av ränte- och amorteringsfria lån. Behovet av ett sådant stöd kvarstår även om ROT-lån/ombyggnadslån finns. Sådana ränte- och amorteringsfria lån kan exempelvis utformas på ett sätt som innebär att de allmännyttiga bostadsföretagen erhåller sådana lån av en storleksordning som motsvarar de hyreshöjningsbehov som finns efter förhandlingar mellan bostadsföretagen och hyresgästföreningen. De kommunala bostadsföretagen driver fastighetsförvaltning av sociala skäl och inte av vinstskäl. Vpk slår vakt om de allmännyttiga och kooperativa bostadsföretagen som nödvändiga instrument för en social bostadspolitik. Utvecklingen inom HSB och Riksbyggen är oroande i storstadsregionerna, med de stora överlåtelsevärdena på bostadsrätter. Vi anser att nya statliga subventioner tills vidare bara borde ges till allmännyttiga bostadsföretag. De allmännyttiga bostadsföretagen skall ta sitt sociala ansvar, men det innebär att de får mycket stora kostnader som privata bostadsföretag och fastighetsägare generellt sett inte har.

Då det gäller ungdomarnas bostadssituation är det oroande att allt fler av dem tvingas bo kvar i eller flytta tillbaka till föräldrahemmet trots att de både behöver och vill ha en egen bostad. Det här beror i huvudsak på ett alltför lågt bostadsbyggande och de kraftigt ökade hyrorna framför allt i nyproduktion. Genom minskat statligt stöd, genom att man låter produktionskostnader och hyror fortsätta att öka, skulle man naturligtvis minska efterfrågan i viss utsträckning. Men det är ingen lösning på problemet. Det är en lösning som visserligen har borgerliga förespråkare, framför allt i det moderata samlingspartiet och numera även i folkpartiet, men en sådan lösning kan och får inte accepteras, och den är oförenlig med en bostadspolitik med social inriktning.

Det har som bekant förekommit, och förekommer, en omfattande debatt med utgångspunkt i erfarenheter som man har av olika s. k. ROT-åtgärder. Kritiken gäller att man har satsat på åtgärder som i själva verket är av

karaktären sedan en lång tid tillbaka eftersatt underhåll. Den kritik som anförs är ganska allmängiltig för olika delar av landet. Vi har i två olika motioner tagit upp det här problemet och där framhållit, att de program som antogs av riksdagen inte har fått de avsedda effekterna på alla områden. Avsikten att varsamt förbättra icke moderna bostäder och säkra underhållet av bostäder, öka tillgängligheten och energisparandet och rädda sysselsättningen inom byggsektorn har inte till alla delar fullföljts. På flera områden har ROT-programmet fått så skadliga effekter att man nu snabbt måste vidta åtgärder för att förhindra dem. Den skada ROT-programmet åstadkommer i sin nuvarande utformning sammanhänger med att i synnerhet ägare av privata hyreshus kan göra stora vinster på att genomföra totalrenoveringar av fullt moderna hus, där behov av visst underhåll föreligger.

Här måste det bli en ändring, menar vi från vpk. Vi anser att det behövs ett förtydligande av villkoren för hyresnämndernas tillstånd till ombyggnad av fastigheter. Det borde inte få förekomma att man lämnar tillstånd mot hyresgästorganisationens veto. De fastighetsekonomiska skäl som åberopas i detta sammanhang borde inte utan vidare godtas som s. k. särskilda skäl. Vi har också pekat på att det måste komma till en översyn av villkoren för finansiering av underhåll och ombyggnad.

Herr talman! Till sist ett par kommentarer till borgerliga reservationer till utskottsbetänkandet. Vid en jämförelse med förra året finner man att de borgerliga partierna står kvar ungefär vid tidigare positioner. Det har också understrukits i tidigare inlägg i kammaren. Men man kan också notera att folkpartiet fortsätter sin vandring åt höger och nu tävlar med moderaterna om att snabbast möjligt rasera det som finns kvar av en social bostadspolitik.

Folkpartiet har i vissa fall gått längre än moderaterna i sin strävan att minska samhällsstödet till bostadssektorn och till de hushåll som bäst behöver sådant stöd. Det kan man se på flera punkter i det betänkande som vi nu behandlar. Ett exempel på detta är då folkpartiet i sin reservation 16 vill ha en ytterligare extra upptrappning av de garanterade räntorna, utöver vad regeringen och s-c-majoriteten i utskottet föreslår. Moderaterna däremot går emot den extra upptrappningen liksom vpk.

De flesta av de borgerliga reservationerna skulle, om de bifölls, innebära försämringar för bostadskonsumenter i form av högre hyror och bostadskostnader. De flesta har också det gemensamt att ett bifall skulle innebära en ökad privatisering, ett ökat utrymme för de s. k. fria marknadskrafterna.

Det skulle innebära ett steg på väg mot minskat samhällsinflytande och samhällsstöd till förmån för en fri marknad, och det skulle ytterligare försvåra en bostadspolitik med social inriktning och ett socialt innehåll.

Den försiktighet då det gällde dessa frågor som man från borgerligt håll visade i fjolårets valrörelse – där man fick kalla fötter på sluttampen och i debatterna började ta avstånd från sådant som fanns dokumenterat här i riksdagsmotioner – har man nu släppt. Nu är det fritt fram igen för talet om fria marknadshyror, minskat samhällsinflytande, minskat samhällsstöd till bostadssubventioner osv. Man har nu återigen börjat tala mer klartext.

Herr talman! Jag tycker att det här är illavarslande. Under senare år har det gradvis skett en förskjutning från ett läge, där vi i riksdagen kunde notera att det på många stora och avgörande punkter fanns en bred samstämmighet

mellan alla partierna utom moderaterna. Men sedan har i vart fall folkpartiet klart förflyttat sina positioner höger ut. Folkpartiet slåss nu, som jag förut sade, med moderaterna om den mest reaktionära bostadspolitiken.

Det här är att beklaga, men det är också en fingervisning om att man från alla håll – från samhällets sida, från arbetarrörelsen, från fackföreningsrörelsen, från hyresgästorganisationer, från aktiva människor – måste slå vakt om och värna viktiga intressen då det gäller rätten till en bra bostad. Bostaden måste fortsättningsvis få vara en social rättighet. Den får inte utlämnas till de fria marknadskrafternas spel.

Jag ber att få yrka bifall till samtliga vpk-reservationer.

Anf. 88 MAJ-LIS LANDBERG (s):

Herr talman! Tore Claeson tog upp riksbanksfullmäktiges beslut om att sänka räntan i dag. Det beslutet innebär sänkta kostnader för många boende. Det är dessutom ytterligare ett bevis för att regeringens ekonomiska politik är framgångsrik och att vi är på rätt väg, vilket på sikt kommer att ha stor betydelse även för bostadspolitiken.

Det betänkande om anslag till bostadsförsörjningen som vi nu behandlar präglas liksom tidigare betänkanden i den frågan av stor oenighet, om man mäter i antalet avgivna reservationer. Jag håller med Tore Claeson om att det finns en tendens hos de borgerliga partierna, framför allt folkpartiet, att gå mer och mer åt höger.

Det har avgivits inte mindre än 68 reservationer mot utskottets hemställan, som omfattar 77 moment. Av dessa reservationer har moderata samlingspartiets representanter i utskottet ensamma eller i förening med de båda andra borgerliga partierna svarat för 32 stycken, folkpartiet för 25 och centern 22.

I detta anförande kommer jag att behandla utskottets hemställan under momenten 1–49, vilket motsvarar reservationerna 1–42. Britta Sundin kommer att behandla frågan om de äldres boende och Berit Bölander frågan om ungdomars boende. Magnus Persson kommer att behandla övriga delar av betänkandet.

Som jag anförde inledningsvis, har till betänkandet fogats ett stort antal reservationer. Jag har litet svårt att förstå att reservanterna just i år har funnit anledning att i så många olika frågor ge uttryck åt sitt missnöje med bostadspolitiken. Som bekant är avsikten att riksdagen under hösten i år skall föreläggas en proposition om en ny bostadspolitik inkl. ett nytt bostadsfinansieringssystem. Det måste väl då anses naturligt att inte nu – cirka ett halvt år innan riksdagen föreläggs en proposition om bostadspolitiken – företa några mera genomgripande ändringar i nuvarande system. Kanske grundas oppositionens reservationslusta mera på en önskan att synas och höras i bostadsdebatten än på en verklig önskan om förändringar just nu. Det brukar ju annars vara en vanlig ordning här i riksdagen att man avvaktar ett regeringsförslag som ligger nära i tiden.

Innan jag kommenterar den del av utskottets betänkande som fallit på min lott vill jag helt kort erinra om att bostadssektorn under de senaste 15 åren genomgått betydande förändringar. Sålunda har nybyggnationen minskat och ersatts av en betydande ombyggnadsverksamhet och av underhåll av det befintliga bostadsbeståndet. Vi har gått från förnyelse till förvaltning. En

annan faktor som är viktig att erinra om är att samhällets stöd till bostadssektorn i form av bostadsbidrag, räntebidrag och skattesubventioner till egnehemsägare uppvisar en betydande ökning sedan slutet av 1970-talet. År 1979 uppgick stödet till 15 miljarder kronor. År 1985 uppgick det till 31 miljarder kronor, dvs. mer än en fördubbling hittills under 1980-talet.

1970-talets nybyggnation har sålunda delvis bytts mot ombyggnadsverksamhet. Detta för mig in på Tore Claesons reservation 1 till utskottets betänkande. I den vpk-motion som är grund för reservationen anförs att ett mål om 50 000 nya lägenheter per år och en ombyggnad om minst 25 000 lägenheter bör sättas upp. Utskottet finner det föga meningsfullt att i ett skede då varken ny- eller ombyggandet begränsas av några ramar sätta upp ett mål uttryckt i antalet lägenheter.

I betänkandet på s. 18 föreslår utskottets majoritet bestående av ledamöterna från de borgerliga partierna att riksdagen skall göra ett tillkännagivande om ändrad lagstiftning i avsikt att öka andelen bostadsrätter i lägenhetsbeståndet.

I reservation 2 anför vi socialdemokrater i utskottet att kommunerna har ansvar för bostadsförsörjningen och att de därmed också har att ta ställning till bostadsbyggandets fördelning på olika upplåtelseformer. Denna ordning bör enligt vår mening bestå. Riksdagen bör sålunda inte genom uttalanden påverka de kommunala bedömningarna i denna fråga. Jag yrkar sålunda bifall till reservation 2 och avslag på utskottets hemställan.

I reservation 3 begär även vpk lagändringar beträffande bostadsbyggandets fördelning på upplåtelseformer. Jag yrkar avslag även på den reservationen. Det bör dock noteras att medan moderaterna, folkpartiet och centern talar för en större andel bostadsrätter i beståndet pläderar vpk för en ökad andel hyresrätter. Det finns enligt min uppfattning dock skäl att avvakta bl. a. resultatet av beredningen av bostadskommitténs betänkande.

Jag går nu över till finansieringen av bostadslångivningen. Sedan halvårsskiftet 1985 gäller att statens bostadsfinansieringsaktiebolag tillhandahåller erforderliga medel för de flesta typer av bostadslån. I praktiken svarar dock bostadsverket för låneprövning och låneförvaltning. Den nya ordningen fungerar bra. De borgerliga partierna har flera gånger motionerat om att den nu beskrivna ordningen inte skulle genomföras och nu när den genomförs att den skulle avskaffas.

Jag vill bara erinra om att bostadsverket i sin lånehantering och förvaltning är minst lika effektivt som bottenlåneinstitutet. Att så är fallet undersöktes inför övergången av en särskild utredning. Jag förmodar att de borgerliga partiernas kvarhållande vid gamla ståndpunkter inte så mycket beror på en verklig vilja att slå sönder nu gällande ordning utan mera är ett uttryck för en oförmåga att inse att de sedan halvårsskiftet 1985 gällande rutinerna i huvudsak fungerat väl. Jag yrkar avslag på reservation 6.

Genom ordförandens utslagsröst har vi socialdemokrater kommit att bli reserveranter i frågan om statlig totalfinansiering – också det en årligen återkommande fråga i bostadsdebatten. Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 7, och jag vill anföra att vi reserveranter anser att beredningen av bostadskommitténs betänkande bör avvaktas liksom att ytterligare erfarenheter bör vinnas av den nya finansieringsordning jag nysst beskrev.

Eftersom reservation 7 inte låter sig förenas med reservation 8 yrkar jag avslag på den reservationen.

Centerpartiet har under ett antal år drivit frågan om förtida inlösen av bostadslån. Riksdagen har på förslag av dåvarande civilutskottet begärt en utredning i frågan. Denna utredning presenteras i budgetpropositionen. Emellertid förhåller det sig numera så, att genom det gällande ränteläget, som också förstärks genom dagens beslut i riksbanken, pågår s. k. spontan inlösen av statliga bostadslån, utan någon morot från staten. Det kan då inte anses vara särskilt framsynt av statsmakterna att genom någon form av rabatter e. d. gå in i den pågående inlösenverksamheten. Jag yrkar därför avslag på reservation 9, i vilken centern begär statliga insatser för förtida inlösen av bostadslån.

För övrigt bör erinras om att regeringen i februari i år bemyndigat bostadsstyrelsen att besluta om förtida inlösen av bl. a. tomträttslån, markförvärvslån och samtliga lokallån. Som kompensation för att medverka till denna förtida inlösen efterger staten ett belopp motsvarande 4 % av länets kapitalbelopp om låntagaren är en kommun.

Utan att närmare gå in på vad som anförts om avskaffande av förvärvslånen och räntelånen och eftergifter av sådana lån yrkar jag avslag på reservationerna 10, 11 och 21. Jag hänvisar till utskottets skrivningar.

Jag nämnde inledningsvis att beredningen av bostadskommitténs betänkande pågår i regeringskansliet med sikte på riksdagsbeslut i höst och att det mot denna bakgrund inte nu är särskilt meningsfullt att ta upp en diskussion om finansieringssystemet. Det har emellertid inte hindrat de borgerliga partierna att motionera i frågan. Moderaterna för fram sitt från tidigare år av de övriga partierna starkt kritiserade förslag. Ett genomförande av detta förslag skulle, som utskottet ingående redogjorde för förra året, innebära stora kostnadsökningar för de boende. Folkpartiet vill ha ett bostadsfinansieringssystem som bättre fördelar kapitalkostnader över tiden och som inom några år skulle göra det möjligt att minska bostadssubventionerna med 4–6 miljarder kronor. Centerpartiet, slutligen, förordar ett räntelånesystem som beräknas ge en årlig besparing om drygt 1 miljard kronor.

Jag har, uppriktigt sagt, svårt att förstå att dessa förslag har lagts fram nu mot bakgrund av pågående beredningsarbete. Vissa av motionsförslagen kommer att ingå i detta arbete. Jag yrkar avslag på reservationerna 12, 13 och 14.

I budgetpropositionen föreslås extra upptrappning av de garanterade räntorna för hyres- och bostadsrättshus färdigställda 1958–1978 och för egnahem färdigställda 1975–1978. Utskottets socialdemokrater och centerpartister accepterar regeringens förslag, som beräknas minska utgifterna för räntebidragen med ca 600 milj. kr. per helår. Moderaterna och vpk vill inte gå med på några extra upptrappningar, medan folkpartiet genom extra upptrappningar även för hus färdigbyggda åren 1979 och 1980 vill minska räntebidraganslaget med ytterligare 300 milj. kr. per helår. Moderaterna hänvisar till sin nyss behandlade motion om räntebidragets utformning, och vpk anser att framför allt hyresgästerna under de senaste åren fått så höga hyror att några extra upptrappningar inte bör genomföras. Det finns, enligt mitt förmenande, anledning att noga följa utvecklingen på hyresmarknaden

och konsekvenserna av dessa förslag. Utskottsmajoriteten anser dock att regeringsförslaget kan accepteras, något som innebär avslag på reservationerna 15, 16 och 17.

Majoriteten avstyrker också ändringarna i räntebidragssystemet på grund av införande av fastighetsskatten. Frågan om skatten behandlas av skatteutskottet. Jag utgår från att skatten kommer att behållas och därmed ändringarna i räntebidragssystemet. Jag yrkar avslag på reservation 18.

Slutligen avstyrker utskottet motioner, i vilka yrkas att räntebidrag som utgått enligt äldre regler, dvs. för hus färdigställda före 1974, avvecklas. Mot bakgrund av att just dessa fastigheter fått extra upptrappningar anser utskottet att det inte kan anses motiverat att nu helt avveckla räntebidragen för dessa årgångar. Jag yrkar avslag på reservationerna 19 och 20.

I ett avsnitt behandlar utskottet den produktionskostnadsanpassade belåningen. Den s. k. pk-belåningen är en schabloniserad beräkningsmetod för beräkning av bostadslån. Med anledning av den senaste tidens byggkostnadsutveckling med ökade produktionskostnader som följd föreslås i proposition 95 bl. a. att räntebidraget för projekt med en överkostnad om högst 10 % bestäms som hittills. För projekt med överkostnader mellan 110 och 125 % skall räntebidrag motsvarande halva räntekostnaden medges beträffande hyres- och bostadsrättshus. För gruppbyggda egna hem beviljas räntebidrag fullt ut om överkostnaden är högst 10 %.

De äldre reglerna bör enligt utskottets uppfattning alternativt gälla så, att till det kommunala förmedlingsorganet före den 13 februari 1986 inkomna ansökningarna skall kunna behandlas enligt dessa äldre regler, om lånesökande så begär.

Utskottet tillstyrker sålunda proposition 95 utom i vad avser ikraftträdandet – en fråga som jag redan berört. Jag avstyrker samtliga motioner om variationer på regeringens förslag. Detta innebär avslag på reservationerna 22 t. o. m. 28.

Centerpartiet är tveksamt till ett förslag i budgetpropositionen om att kommunerna skall få avgöra när ett varaktigt behov enligt bostadsfinansieringen skall anses föreligga. Denna tvekan delas inte av utskottsmajoriteten. Jag yrkar avslag på reservation 29 liksom på centerns reservation 30 om att kostnader för eget arbete inte skall få räknas in vid ombyggnad av flerbostadshus samt på reservation 31, i vilken centern förordar att det kommunala inflytandet i bostadsrättsförening helt skall avvecklas.

Riksdagen beslöt förra året öka lånetillägget för konstnärlig utsmyckning. I en motion och i reservation 35 begär vpk ytterligare förbättringar efter knappt ett år med de nuvarande reglerna. Utskottet avstyrker motionen med hänvisning härtill.

I reservationerna 36 och 37 yrkar den samlade borgerligheten att de av den socialdemokratiska regeringen omedelbart efter 1982 års val införda hyresrabatterna och hyresförlustgarantilånen skall avskaffas. Utskottet anser att dessa relativt tidsbegränsade åtaganden skall fullföljas av statsmakterna.

I några motioner och i reservationerna 39 t. o. m. 42 tas upp frågor som närmast rör utvärderingen av det s. k. ROT-programmet. I reservationerna 39 och 40 yrkas att ökad hänsyn i samband med ombyggnader bör tas, så att s. k. varsam upprustning i större utsträckning blir möjlig. I reservationerna

41 och 42 begärs att ROT-programmet utvidgas. Utskottet avstyrker samtliga de motioner som ligger till grund för reservationerna med motivationen att riksdagen hösten 1986 kommer att föreläggas en utvärdering av programmet.

Herr talman! För oss socialdemokrater är bostadsfrågan en av våra viktigaste frågor. Vårt mål är att alla människor skall ha tillgång till en bra bostad till rimliga kostnader. Vi vill ha ett jämlikt och integrerat boende. Därför är vi oroade av framför allt utvecklingen i Stockholm, där spekulatio- nen i boendet ökar i rasande fart. Denna spekulering leder till segregation och ojämlikhet i boendet, något som är helt oacceptabelt. Orsakerna är naturligtvis flera och kan inte bekämpas enbart med bostadspolitiska medel.

Herr talman! Som jag nämnde inledningsvis har vi socialdemokrater gjort en uppdelning av betänkandet 13. För att emellertid inga yrkanden skall utelämnas yrkar jag redan nu bifall till utskottets hemställan utom såvitt avser mom. 2, där jag yrkar bifall till reservation 2. Såvitt avser mom. 7 yrkar jag bifall till den motivering som finns i reservation 7. I övrigt yrkar jag alltså bifall till utskottets hemställan.

Anf. 89 ERLING BAGER (fp) replik:

Herr talman! Jag tänkte något kommentera även vad Tore Claeson har sagt.

Anf. 90 ANDRE VICE TALMANNEN:

Repliken gäller Maj-Lis Landbergs anförande.

Anf. 91 ERLING BAGER (fp) replik:

Herr talman! Vi i folkpartiet tycker att även om räntorna är sjunkande är det viktigt att försöka spara på statens utgifter vad gäller bostadssubventionerna. Vi deklarerade detta i fjolårets valrörelse. Vi tycker att det är en riktig och nödvändig politik. Om man menar allvar med att långsiktigt komma till rätta med statens utgifter, måste man visa detta i handling i den praktiska politiken. Även om det inte alltid är populärt, är det ärligt att redovisa för väljarna vilken politik man tycker är nödvändig.

Den stora skillnaden mellan folkpartiet och socialdemokraterna i det här fallet kanske är att vi redovisade i valrörelsen och före valet att vi tycker att det är nödvändigt att minska bostadssubventionerna. Socialdemokraterna gjorde inte det, men i dag föreslår de riksdagen att minska bostadssubventionerna med 600 milj. kr., vilket innebär 9 kr./m² i hyreshöjning. Folkpartiet har ansett att man bör gå längre. Vårt förslag, ytterligare 300 milj. kr., innebär att hyreshöjningen blir 14 kr./m². Vi redovisade före valet vilken politik vi tycker är nödvändig, och vi står för den även om det inte är populärt.

Maj-Lis Landberg har vidare förutskickat att bostadskommittén håller på att diskutera förslaget hur den framtida bostadsfinansieringen skall läggas upp. Vi får väl se var socialdemokraterna hamnar i den diskussionen.

Anf. 92 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vänder mig till Maj-Lis Landberg och vill bemöta hennes inlägg, först beträffande räntesänkningen.

Maj-Lis Landberg säger att räntesänkningen på sikt kommer att ha betydelse för bostadspolitiken. Ja, visst kommer den att ha det. På sikt kommer den också att ha betydelse för hyresgästerna, om det är så att ränteläget kommer att bestå. Men det är faktiskt på det sättet att villaägare och privata fastighetsägare redan har tjänat åtskilliga miljoner på den utveckling som har varit. Vad vi från vpk:s sida efterlyser är alltså åtgärder som också kan komma hyresgästerna till del i det här sammanhanget, dvs. hyressänkande åtgärder.

Staten sparar på ett budgetår ca 2 miljarder kronor i minskade utgifter för räntebidrag genom de räntesänkningar som har genomförts i år. Det vore väl rimligt att kanalisera ett stöd till hyressektorn som åtminstone var av samma storleksordning som det som nu föreslås, och som riksdagen väl tyvärr kommer att besluta om, att trappa upp den garanterade räntan med 600 milj. kr. Menar ni att det skall fungera på samma sätt här som då det gäller exempelvis sänkta oljepriser? De har mer än halverats sedan årsskiftet, men hyresgästerna har generellt sett inte haft någon nytta av det. De har hela tiden fått betala höjda hyror på grund av höjda oljepriser. Så fort det kommit signaler om höjda råoljepriser på världsmarknaden har hyrorna gått upp. Men när vi nu faktiskt under ett kvartal haft sänkningar hela tiden, då får hyresgästerna ingenting.

Det är likadant här – det är tydligen inte meningen att sänkningarna skall komma hyresgästerna till del förrän på sikt.

Men det finns en stor opinion bland landets hyresgäster som tagit sig uttryck i tiotusentals namnunderskrifter som lämnats över i olika sammanhang till beslutsfattare och vid uppvaktningar till regeringen, till bostadsutskottet och på annat sätt.

Vi skall komma ihåg att det är en sund reaktion från hyresgästernas sida, när de inte får del av de förbättringar i samhällsekonomin som bl. a. tar sig uttryck i dessa räntesänkningar. Det är också sådana ändringar som vi efterlyser från vpk:s sida.

Anf. 93 ROLF DAHLBERG (m) replik:

Herr talman! Maj-Lis Landberg var en aning upprörd över att det var så många reservationer fogade till betänkandet i år, speciellt eftersom – som hon säger – vi snart förväntar oss en stor proposition med anledning av bostadskommitténs betänkande. Men de propositioner som behandlas i betänkandet har kanske så pass stora brister enligt utskottets olika ledamöter att dessa reservationer behövs för att markera de åsikter som man har i de frågor som tas upp.

Dessutom vet vi att bostadskommittén var oerhört splittrad i sitt betänkande, med mängder av reservationer och särskilda yttranden. Betänkandet är nu ute på remiss, och vi vet utifrån landet att det finns mycket stora åsiktskiljaktigheter beträffande vad kommittén föreslår. Därför kan man inte som ledamot i riksdagen bara vänta på att någonting skall komma från regeringen.

Som jag sade i inledningsanförandet har det gått över tre år med Hans Gustafsson som bostadsminister utan att regeringen praktiskt taget gjort någonting. Också han har gjort som Maj-Lis Landberg gör – hänvisat till en kommitté.

Herr talman! När Maj-Lis Landberg försöker beskriva socialdemokraternas syn på bostadsrätter hänvisar hon till att kommunerna har ett ansvar för bostadsförsörjningen. Hon tycker att den ordningen bör bestå. Men det gäller inte detta nu, utan här handlar det om en lagstiftning som hindrar och försvårar för människorna att välja bostadsrätt och som går emot förslag från moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern. Kommunerna kan inte rätta till era misstag på denna punkt, utan det måste vi göra här i kammaren, och där har utskottet med ordförandens utslagsröst tillstyrkt våra yrkanden. Vi hoppas naturligtvis att kammaren kommer att bifalla dem om en stund.

Herr talman! Beträffande beräkningarna av räntebidragen vill jag säga att Maj-Lis Landberg är illa ute. Hon har suttit i bostadskommittén och där föreslagit besparingar på 4 miljarder per år på just räntebidragen. Då är inte våra besparingar på 1,4 miljarder stora – de är betydligt mindre. Att ni sedan erbjuder lån är en annan sak. Att ni tar bort bidragen kan ni inte komma ifrån.

Anf. 94 KJELL A. MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Jag skall börja med att tacka Maj-Lis Landberg för att hon använde en del av sin taletid till att ytterligare beskriva centerpartiets bra förslag på bostadspolitikens område. Vi fick däremot reda på mycket litet om den bostadspolitik som socialdemokraterna tänker föra, utöver den förlängning som föreslås i budgetpropositionen av de bestämmelser som redan i dag gäller. Detta visar var initiativet för närvarande ligger i den bostadspolitiska debatten.

Maj-Lis Landberg var förvånad och frågade varför vi har så bråttom med olika förslag. Så kort minne får man bara inte ha! De förslag som centerpartiet har lagt fram på det ekonomiska området – av typen att man bör avskaffa systemen med hyresrabatter och hyresförlustgarantier, införa ett nytt lånesystem, försöka rationalisera låneverksamheten, osv. – har inte väckts för första gången i år, utan ett par år tidigare. I vissa frågor har vi med tiden fått rätt. Det kanske vi också får när det gäller en rad av de förslag som vi nu har lagt fram.

Inledningsvis konstaterade Maj-Lis Landberg att regeringens ekonomiska politik är framgångsrik. Riksbanken har nu kunnat sänka räntan ytterligare litet grand. Om regeringen hade varit förståndig och anslutit sig till många av de förslag som vi har lagt fram på det ekonomisk-politiska området, hade situationen nu varit ännu bättre. Då hade man inte i dag behövt resonera om en sänkning av räntan med 0,5 %, utan hade kunnat ta ett större steg.

Vi tycker naturligtvis att det är mycket bra att vi äntligen har fått en räntesänkning, även om den enligt vår mening är för liten. Vi instämmer i den kritik som här framfördes av Tore Claeson och som LO, Industriförbundet och andra i dag har gett uttryck åt i tidningarna.

En del av den socialdemokratiska politiken på det ekonomiska planet grundar sig i dag på vad Thatcher, Reagan, Kohl och Nakasone har hittat på.

Det är ett gäng som socialdemokraterna i andra sammanhang inte är så glada åt att bli sammanbuntade med.

Vi har föreslagit en mer rationell ordning då det gäller långivningen och låneförvaltningen. Maj-Lis Landberg sade med anledning av detta förslag att bostadsstyrelsen har konstaterat att den nuvarande låneförvaltningen är effektiv. Vi har egentligen aldrig ifrågasatt låneverksamhetens effektivitet. Vad vi har ifrågasatt är om det är rationellt att två effektiva organ sysslar med samma sak, när vi kan klara oss med ett. Ytterst är det låntagaren eller skattebetalaren som får bekosta verksamheten. Hur effektiva myndigheter-na än är, är det i detta fall bättre med ett effektivt organ än två.

Anf. 95 MAJ-LIS LANDBERG (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med Kjell Mattsson. Han talade om kort minne. Jag undrar om inte Kjell Mattsson har det kortaste minnet. Anledningen till de åtstramningar som vi nu tvingas göra är den dåliga ekonomiska politik som de borgerliga regeringarna förde under sex år. Det var en politik som skaffade oss den betydande statskuld som vi övertog och de stora ränteutgifter som staten numera har.

Mattsson tackade för att jag beskrev centerns bra förslag. I det här betänkandet har centern och socialdemokraterna gått tillsammans på några punkter. Det tycker jag är glädjande. Det som oroar mig är att folkpartiet har fjärrmat sig från treklngen – förut var nämligen moderaterna isolerade.

Dahlberg tog upp frågan om bostadsrätterna. Jag vill gärna deklarerat att vi socialdemokrater är för bostadsrätter, men det får inte bli en spekulation i dem. Bostadsrättsformen är en mycket bra boendeform och ett mycket bra komplement till de andra formerna på marknaden.

Det är svårt, Claeson, att vara i den situationen att man måste ta ansvar för hela landets ekonomi. Då kan man inte bryta ut ett område och säga: Här behöver vi inte göra några besparingar.

Vi skall i riksdagen i dag ta ställning till ett förslag om en upptrappning av räntorna. Jag har från talarstolen sagt att det är angeläget att vi följer utvecklingen mycket noga, så att vi ser konsekvenserna av förslaget. Blir konsekvenserna alltför svåra, får vi återkomma i denna fråga.

De flesta av dem som har varit uppe i debatten ingick i bostadskommittén. och man raljerar nu litet om sitt eget arbete i denna. Vi i bostadskommittén hade ju bostadsministerns uppdrag att komma med förslag till en ny bostadspolitik. Det är detta förslag som nu är ute på remiss. Om man tycker att de förslag som lämnas är dåliga, får man naturligtvis ompröva dem – vi har ju den ordningen i det här landet.

Anf. 96 KJELL A. MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Maj-Lis Landberg försöker nu att blanda bort korten. Vad jag har nämnt i min replik är de förslag som har funnits i fråga om besparingar och omläggningar på bostadspolitikens område. Centerpartiet har inte infört några hyresförlustgarantier. Vi har inte heller infört några hyresrabatter. Det är utgifter som socialdemokraterna själva har skaffat sig. Det vill inte vi ha något ansvar för.

I diskussionen om omläggning av länssystem har vi under lång tid hävdad

att man här måste försöka att minska statens generella insatser och använda pengarna på ett riktigare sätt genom att ge stödet till dem som bäst behöver det. Därför skall detta inte blandas ihop med frågan om statsskulden. Även om jag nu skulle råka föregå en finansutskottsdiskussion, kan jag säga att socialdemokraterna i alla fall har lyckats öka statsskulden med 100 % sedan man tog över. Så även socialdemokraterna får väl ta en del av ansvaret.

Anf. 97 TORF CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Först till detta med bostadsrätterna. Det har i flera sammanhang väckt rätt stor uppmärksamhet att vpk har föreslagit en begränsning när det gäller byggandet av bostäder för upplåtande med bostadsrätt.

Även den som i likhet med mig omfattar principen om kooperativa boendeformer och vill främja boendekooperationen måste ju mot bakgrund av de senaste årens utveckling bli betänksam över systemet med insatslägenheter. Nästan alla vanliga hushåll måste ju låna till insatsen för en bostadsrätt. Allt fler måste nu avstå från denna möjlighet, i ett läge där priserna ligger på nivån 100 000 kr. eller 1 miljon. Om inte ett fungerande system med hembud och priskontroll återinförs, utestängs exempelvis de flesta ungdomar och barnfamiljer från denna möjlighet.

Jag tycker att det faktiskt är dags att avliva den här s. k. ägandemyten. Ägandet utgör varken någon grundförutsättning för en rättvisare fördelning av bostäderna eller något verkligt boendeflytande. För att ytterst förverkliga kravet på boendedemokrati måste ju andra reformer på bostadspolitikens område genomföras. Det gäller just sådana förslag som vpk driver, att effektivt motverka privata vinster, privat ägande och spekulation på bostadsmarknaden.

Maj-Lis Landberg säger att det är angeläget att noga följa konsekvenserna av upptrappningen av de garanterade räntorna och menar att man måste återkomma till denna fråga om konsekvenserna blir svåra. Ja, men vi känner till konsekvenserna. Var och en som är läskunnig och vill följa vad som sker kan ju se vilka konsekvenserna blir från den 1 juli, när upptrappningen av de garanterade räntorna kommer. Det blir hyreshöjningar i storleksordningen minst 50 kr. per månad för flera hundratusen hyresgäster. Om man från socialdemokraternas sida är oroad över utvecklingen och avser att noga följa den, är det inte mycket att ta i för landets hyresgäster. Man tackar säkert från hyresgästernas sida för att ni visar oro för utvecklingen, men det vore faktiskt bättre med konkreta förslag, som skulle kunna innebära ett stopp för hyreshöjningar och att boendekostnaderna i stället pressades ned.

Oron för landets ekonomi och ett deltagande i denna oro från människorna i landet måste väl också gälla hyresgästerna. Om det är som det är, nämligen att privata fastighetsägare och villaägare direkt har kunnat tillgodogöra sig vinsterna av de räntesänkningar som har skett, vore det rimligt att också landets hyresgäster fick göra det. Det är det jag menar.

Anf. 98 MAJ-LIS LANDBERG (s) replik:

Herr talman! När Kjell Mattsson talar om hyresförluster kan jag förstå att han inte delar vår uppfattning. Han delar ju inte i någon hög grad vår syn på den sociala bostadspolitiken.

Tore Claeson säger att det inte är mycket att komma med att bara vilja följa utvecklingen av verksamheten och se vilka konsekvenserna blir. Jag menar att man skall titta på hela kakan. Det är nämligen så att den förda ekonomiska politiken innebär minskad inflation och sänkta räntor. Samtidigt har vi oljeprissänkningar. Man måste veta litet mer än vad vi vet i dag om hur detta slår på olika bostadsområden, olika bostadsformer osv. Vi vill följa utvecklingen och se vilka konsekvenserna blir på hyresmarknaden, och det får vi reda på efter halvårsskiftet.

Anf. 99 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Låt mig först säga att jag är glad över att regeringen i proposition 95 föreslår att vi skall ta bort produktionskostnadsprövningen för styckebyggda småhus. Därmed har min motion Bo220 från allmänna motionstiden blivit tillgodosedd. Trähusfabrikerna slipper nu en mängd onödigt och fördyrande byråkrati. Man kan satsa på hög kvalitet, som gör husen billigare att bo i, utan att löpa risk att få nej till bostadslån.

Herr talman! När riksdagen beslutade om ett stort bostadsförbättringsprogram, det s. k. ROT-programmet, i december 1983 betonade man att det är viktigt att all reparation, ombyggnad och tillbyggnad av bostäder sker "på ett varsamt sätt så att byggnadens särdrag och dess byggnadstekniska, kulturhistoriska och miljömässiga värden beaktas".

Före ROT gällde att det bara gick att få fördelaktiga lån, om ombyggnaden gav nybyggnadsstandard. Tanken med ROT var alltså bl. a. att göra det möjligt för fastighetsägare att finansiera en ombyggnad som var mindre genomgripande.

Riksdagens intentioner, liksom propositionens, var alltså att åstadkomma en större varsamhet i upprustningen. Men hur har det blivit i praktiken? Kritiken har varit hård från många håll. Hyresgäster är förtvivlade för att deras hem försämras genom alltför genomgripande ombyggnad, som de personligen inte gett klartecken till. Kvaliteter som de uppskattar offras för att uppfylla stela normer på en standard som hyresgästerna inte vill ha. Och till råga på allt får de kraftigt höjd hyra.

Det är alltså i verkställandet det har gått snett. Riksdagsbeslutet har inte följts upp med särskilda ombyggnadsnormer och ändring i byggnadsstadgan. Man har kopplat samman varsamhetsbestämmelserna med plan- och bygglagen, som ju dröjer, och man har inte heller använt bostadsfinansieringssystemet för att få fram en varsam ombyggnad.

Det här visar en beklaglig stelhet i vårt byråkratiska system. När riksdagen beslutat om varsamhetskrav är det ju det som är det väsentliga – inte i vilket sammanhang reglerna skall utarbetas. Regeringen kan inte fränta sig ansvaret för att beslutet inte följs upp. Vi tycker att det är väl motiverat att kräva att den utvärdering av ROT som nu pågår och som skall redovisas i höst leder fram till klara regler till myndigheterna, så att riksdagens intentioner att stödja varsam upprustning genomförs.

Jag yrkar bifall till reservation 39.

När vi försöker spara på statens utgifter är det viktigt att vi inte gör det på ett sådant sätt att vi förstör oskattbara värden.

Kulturhistoriskt värdefulla hus kräver mycket arbete och stor kunskap för att hållas i stånd. Det är en självklar uppgift för samhället att se till att vi lämnar över till våra barn de gåvor vi fått av våra fäder i ett gott skick.

Miljöförstöringen i vårt nuvarande industrisamhälle medför påfrestning på byggnader, som kan ha hållit i hundratals år och nu förstörs på något årtionde.

Det är viktigt att vi tar till vara kunskaperna och upprätthåller det praktiska handlaget när det gäller byggnadssätt från äldre tid. Hantverket ger ju ett särskilt liv åt byggnaderna, vilket industritillverkade element aldrig kan ge.

Börje Blomés Utbildning på AMU-center, som just nu presenteras på Inforums utställning, är av mycket stort värde. Att kunskaperna fortfarande finns i vårt land bär inte minst den förnämliga restaureringen och ombyggnaden av detta hus vittnesbörd om.

Regeringen har föreslagit några fattiga tiotal miljoner till tilläggsån för upprustning av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Därför är det mycket glädjande att bostadsutskottet har kunnat enas om en höjning av ramen. Helst borde det inte finnas någon begränsning. Jag hoppas på ett nytt synsätt i nästa budgetproposition. Man bör se tilläggsån till sådan här ombyggnad som en värdefull investering och inte som en utgift. Vi måste hitta mera förnuftiga sätt att räkna på!

Däremot tycker jag att det är kvalificerat slöseri att bevilja tilläggsån för hopslagning av lägenheter. Det finns obestriddligen ett behov av små lägenheter. Således finns det verkligen ingen anledning att underlätta att dessa försvinner. Det är vanligt att slå ihop lägenheter när man moderniserar. Även om antalet sammanslagningar minskat det senaste året visar SABO:s statistik att ungefär hälften av alla ettor rivs vid ombyggnad.

Ungdomar har rätt att få hyra en egen bostad när de flyttar hemifrån. För att de skall ha råd till det får denna inte kosta för mycket. Jag vet att de flesta ungdomar innan de får familj är mer än nöjda med en etta med gårdagens standard. De värderar låg hyra och centralt läge mycket mer än frysboxar, badkar och rymliga kök. Samhället direkt försvävar för ungdomarna att få detta behov tillfredsställt genom att subventionera lån för att ettorna skall försvinna.

Det är bra att riksdagen nu föreslås göra ett uttalande om ytterligare åtgärder från regeringen för att bygga enklare bostäder. Detta möjliggörs genom särskilda dispensregler eller ändringar i bostadsfinansieringsförordningen. Men lika viktigt är det att man inte river de lämpliga lägenheter som redan finns.

Jag yrkar bifall till reservation 56.

På gamla dar blir bekvämligheten ett villkor för att man skall kunna bo kvar i sitt hem. Det är därför egendomligt att regeringen nu föreslår att bostadsförbättringslånen till pensionärer och handikappade som inte har råd att rusta sina hus tas bort. Enligt vår åsikt bör dessa lån finnas kvar. Vidare

bör reglerna ses över. Det skall vara helt klart vilka som har rätt att få lån. Jag yrkar bifall till reservation 50.

Det är ofta mycket dyrt att installera hiss i äldre hus. Men samtidigt kan det vara en förutsättning för att äldre skall kunna bo kvar. Därför har jag mycket svårt att förstå reservation 52, av vilken framgår att man inte vill att staten skall fortsätta att stå för en del av kostnaderna för hissinstallationer. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Annars tror jag att vi i långa stycken är överens när det gäller inställningen till de äldres rätt till en god bostad, självbestämmande och service. Det är väsentligt att det finns olika former av boende, så att olika individers behov kan tillfredsställas. Så länge man vill skall man få hjälp att bo hemma.

När man måste och när man vill flytta från sitt hem är servicehus en utmärkt lösning för många. Men också ålderdomshemmen behövs. Där kan omvårdnaden bli mera hemlik.

På förslag i motioner från socialdemokraterna, folkpartiet och centern gav riksdagen i våras regeringen till känna att ålderdomshemmen skulle kunna rustas upp utan att de för den skull behöver nå upp till servicehusstandard.

Vi tycker att det är bra att utskottet återigen slår fast detta. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Till sist vill jag ta upp en stor fråga, nämligen det omfattande arbete som måste läggas ned på ombyggnad av vatten- och avloppssystemet. Vi i centerpartiet har både förra året och i år motionerat om ett större statligt engagemang för att man skall kunna komma till rätta med detta problem.

Det finns vattenledningar till i stort sett varje bostad här i landet. Men ledningarna håller på att vittra sönder. Stora mängder vatten läcker ut till stora kostnader. Kommunerna försöker lappa och laga i den utsträckning man måste och har råd till. Det är viktigt att staten hjälper till med ett långsiktigt program, så att detta underhållsarbete kan säkerställas och förverkligas.

Värdet på Sveriges VA-nät beräknas till mellan 150 och 200 miljarder kronor, men det läggs bara ned ca 150 milj. kr. per år för att hålla det i stånd. Det är en orimligt låg renoveringstakt.

Det skulle bli många arbetstillfällen över hela landet om man på allvar tog itu med ett program för VA-systemet. Det är först och främst anläggningsarbeten, men också materialindustrin får beställningar. Plaströr är vanliga nu, men det finns också idéer – väl värda att pröva hos t. ex. Avesta AB – om investeringar i garanterat hållbara rostfria rör.

I samband med ett statligt program för VA-systemet skulle man också kunna överväga nya, ekologiskt mer anpassade former för att ta hand om avloppet.

Vårt nuvarande system är egentligen inte särskilt begävat. Vi blandar näringsämnen och kemikalier med renat vatten och sänder det långa vägar för att sedan med möda, och inte alltid särskilt framgångsrikt, dela upp ämnena igen i reningsverk. Härvid får man svårbehandlat slam som bönderna vägrar lägga ut på åkrarna och vatten som går ut till recipienten, visserligen utan fosfater men ofta med en hel del giftiga ämnen kvar.

Här finns uppenbarligen utrymme för nya idéer. Det är rätt tid att tänka igenom systemet nu, när det gamla håller på att gå sönder. Kanske skall vi ha

mer lokala lösningar, där näringsämnen tas till vara utan att kravet på bekvämlighet eller hygien minskar. Kanske kan vi arbeta fram metoder som skulle passa också i en värld där sötvattentillgången oftast är mycket begränsad, både därför att det kan ge vår exportindustri nya marknader och därför att det är mer tillfredsställande att använda en teknik som är globalt möjlig och ansvarig.

Jag ber att få yrka bifall till reservation 41.

Anf. 100 BERIT BÖLANDER (s):

Herr talman! Jag skall ta upp frågan om ungdomens situation på bostadsmarknaden, och det berör reservation 34 i betänkandet.

Bostadsmarknaden hårdnar alltmer. Antalet bostadssökande ökar snabbt – i Stockholm står ca 130 000 personer i bostadskö, varav ca 30 000 ungdomar.

Bostadsutskottet är enigt om att bostadsbristen måste uppmärksammas. Det måste vidtas en rad åtgärder som kan bidra till att såväl ungdomarnas som andras bostadssituation kan lösas.

Den bostadsbrist som i dag råder i Stockholm har lett till att det är nästan omöjligt att få en lägenhet i innerstaden via bostadsförmedlingen. Detta beror till en viss del på den stora inflyttning som har skett till Stockholm under de senaste åren. En av anledningarna till detta är att det i Stockholm finns bättre möjligheter till arbete än på många andra håll i landet.

Den stora bostadsbristen har lett till skyhöga priser på bostadsrätterna. Det är de köpstarka grupperna som kan konkurrera om bostäderna i innerstaden. En annan anledning till att det saknas bostäder är också att många grannkommuner till Stockholm inte har levt upp till sitt ansvar att bygga bostäder åt sina ungdomar i den utsträckning som behövs.

Det finns flera orsaker till bostadsbristen, och ett exempel är bankernas generositet när det gäller att låna ut pengar till köp av bostadsrätter och fastighetsandelar.

Omvandlingen av hyresrätter till bostadsrätter har gått snabbt i Stockholm. I genomsnitt har drygt 2 000 lägenheter per år sedan 1980 omvandlats till bostadsrätter. Trots den snabba omvandlingstakten har prisutvecklingen på bostadsrättslägenheter varit svindlande. En trea kostar i dag 0,5–1 milj. kr. beroende på stadsdel.

Trots att allt fler hyresrätter omvandlas till bostadsrätter är ännu 70 % av lägenheterna hyresrätter, men hyrorna är så höga att den vanlige inkomsttagaren ofta måste avstå från att hyra lägenhet. Detta gäller i högre grad ungdomar med låg inkomst.

Ett annat problem är de övernattningslägenheter som ägs av näringslivet och organisationer i Stockholm och ute i landet. Det beräknas att ca 28 000 sådana lägenheter finns i Stockholm, varav de flesta finns i innerstaden.

Med tanke på den stora mängd övernattningslägenheter som finns skulle man kunna göra en närmare undersökning om användningen och behovet av dessa lägenheter. Problemet med övernattningar måste kunna lösas på annat sätt. Då skulle man kunna erbjuda en viss del av dessa lägenheter till bl. a. bostadslösa ungdomar.

Det finns i Stockholm inredningsbara vindar som skulle kunna ge

3 000–4 000 lägenheter. För att inreda dessa vindar måste det finnas möjligheter att genom särskilda dispensregler eller ändringar i bostadsfinansieringsförordningen främja tillkomsten av lägenheter för i första hand bostadslösa ungdomar.

Men även vindarna börjar nu bli spekulationsobjekt. De förses med en exklusiv inredning och säljs för miljonbelopp. Det blir återigen de köpstarka som vinner. De förvärvar sådana lägenheter i stället för dem som har behov av en lägenhet.

Moderaterna talar i sin reservation om att främja ett ökat bosparande, och då inte minst hos ungdomen. Det kan jag instämma i. Men priset, hyran på en lägenhet, måste ligga på en överkomlig nivå för en ung inkomsttagare med ungdomslön, studieskulder osv. Sparmålet måste vara uppnåeligt också för en vanlig inkomsttagare.

Herr talman! Detta är några exempel på ungdomarnas situation på bostadsmarknaden i Stockholm. Det är därför av största vikt att den av regeringen förordade försöksverksamheten rörande de ungas boende genomförs.

Jag yrkar avslag på reservation 34 och bifall till utskottets hemställan i motsvarande del.

Anf. 101 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill gärna instämma i det mesta av vad Berit Bölander sade beträffande ungdomens bostadsfråga. Jag uppehöll mig något vid detta i mitt tidigare inlägg. I repliken vill jag emellertid varna för att vi får ungdomsbostäder med sämre besittningsskydd än när det gäller andra bostäder. Dessutom kan det bli fråga om mera omfattande lättnader beträffande olika normkrav och bestämmelser, som är nödvändiga att tillämpa för att lägenheter skall fungera bra som bostäder. Jag håller med om att man i samband med reparation, om- och tillbyggnader skall kunna ge dispens för bibehållande av vissa s. k. ofullständiga lägenheter som för närvarande finns. Man skall också kunna erhålla räntelån utan att behöva göra alltför omfattande ändringar av äldre lägenheter. Vi är överens om att man måste ta vara på alla möjligheter för att snarast bereda ungdomarna egen bostad, men detta får inte ske på så sätt att det görs avsteg från viktiga krav när det gäller bostädernas utrustning och utrymmen. Finns det en god vilja bör det emellertid finnas möjligheter att åstadkomma en del på detta område. Men då skall vi veta att motståndet finns hos de privata fastighetsägarna, som dominerar bostadsbeståndet i de större städernas centrala delar. Det är möjligt att det på det området måste bli lagstiftning för att vi skall kunna tillvarata alla möjligheter utan att ge utrymme för spekulation i lyxvåningar m. m., som Berit Bölander framhöll.

Anf. 102 ROLF DAHLBERG (m) replik:

Herr talman! Berit Bölander tog upp frågan om ungdomsbostäder, framför allt i storstadsområdena och kanske främst i Stockholm. Jag delar uppfattningen att det här finns möjligheter att få fram enkla och billigare bostäder.

Men det märkliga är att det parti som Berit Bölander tillhör har makten i

såväl Sveriges riksdag och regering som Stockholms stadshus, och företrädarna för Berit Bölanders parti gör ingenting och har inte gjort någonting för att förverkliga de möjligheter som finns. Det är det vi har påtalat.

Det är så lätt att göra sådana förändringar i normer och regelsystem att det skulle bli möjligt att snabbt få fram kanske ända upp till 10 000 smålägenheter bara här i Stockholm. Men varken bostadsministern eller partikamraterna i Stockholms stadshus har gjort någonting konkret, och då har vi naturligtvis den situation vi har. Släpp tankarna på de krav vi ställer på byggnation i allmänhet, och de här bostäderna kommer snabbt fram. De kommer också att bli billiga att få fram när man gör de föreslagna förändringarna i regelsystemet.

Talet om att det då enbart blir spekulation och att det är de som har pengar som kommer att köpa den här typen av lägenheter faller på sin egen orimlighet. Så många rika människor finns det inte att det bara är rika som kan köpa sådana här lägenheter. Att priserna på bostadsrätter i Stockholms innerstad är så höga beror naturligtvis på att efterfrågan är så mycket större än tillgången. Det här är alltså *ett* sätt att öka tillgången, och då sjunker också priserna på bostadsrätter.

Anf. 103 BERIT BÖLANDER (s) replik:

Herr talman! Det är positivt att moderaterna håller med oss i det mesta.

När det gäller vindarna vill jag bara kommentera att det faktiskt inte är så enkelt att komma åt dessa vindar därför att största delen av dem finns i hus med privata fastighetsägare. Det är en förklaring till varför det kan vara svårt att komma åt att bygga om dem så att det inte bara blir sådana exklusiva vindsvåningar som man ser utannonserade i pressen nästan varje dag.

När det gäller priserna vet vi att det är bristen på bostäder och den stora efterfrågan som har gjort att man har utnyttjat situationen, och priserna har stigit. Man kan ganska lätt konstatera att om man inte har pengar måste man få en lägenhet via bostadsförmedlingen. Det är bara så. Har man pengar så har man möjlighet att köpa sig en bostad.

Anf. 104 ROOLF DAHLBERG (m) replik:

Herr talman! Att fastigheterna är i privat ägo är ingenting som behöver hindra att det blir lägenheter på vindarna. Det är i stället en fördel. Jag har i kontakter med Fastighetsägareförbundet och Fastighetsägareföreningen hört att mängder av deras medlemmar bara väntar på att bostadsministern skall ge de lätnader jag efterlyste. Det är i väntan på detta som ingenting sker.

Om Berit Bölander går till Hans Gustafsson i morgon och får fart på honom så lovar jag att se till att fastighetsägarna utnyttjar de möjligheter som vi tillsammans kan skapa. Sedan kanske vi har 3 000–5 000 smålägenheter inom ett år. Det vore väl ett bra m–s-samarbete att se fram emot!

Anf. 105 BERIT BÖLANDER (s) replik:

Herr talman! Självfallet är det viktigt att vi kan samarbeta över partigränserna, och vore det så enkelt att jag bara kunde gå till Hans Gustafsson och säga att nu fixar vi det här, så vore det jättebra. Jag vet att det faktiskt är

pengar som i dag styr völdigt mycket av de privata fastighetsögarernas handlande, och det är lockande att sälja dessa vindar och få dem inredda som exklusiva vindsvåningar.

Jag lovar att vi från vårt håll skall göra vad vi kan för att se till att detta till största delen blir ungdomsbostäder, och bra sådana. Jag ser fram emot ett samarbete med moderaterna och de övriga partierna i den här frågan.

Anf. 106 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Jag skall här något beröra de öldres boende.

Alla – gammal som ung – har vi behov av en bra bostad. Hur denna vår bostad skall se ut varierar dock kraftigt beroende på önskemål och på vilka behov vi anser oss ha vad gäller boendet. Önskemålen om bostadstyp och bostadsstandard varierar kraftigt beroende på efterfrågarörens egna preferenser. Det är, menar vi, de boendes önskemål som skall vara utgångspunkten för vår bostadsplanering. Människor måste här – som i så många andra situationer i livet – erbjudas valfrihet.

Önskemålen vad avser vårt boende varierar starkt genom livets olika skeden. Den ensamstående studerande, eller hon som just flyttat hemifrån och för första gången i livet skall pröva hur det är att bo på egen hand önskar en viss typ av boende, de samboende eller nygifta en annan. Enbarnsfamiljen önskar kanske inte så stor lägenhet eller egnahem som flerbarnsfamiljen. Det äldre paret önskar kanske en mindre lägenhet än den de bott i under åren barnen fanns hemma. Önskemålen skiftar under livets gång och dess olika skeden.

Vi kan konstatera att vi i Sverige – generellt sett – har en bra för att inte säga hög boendestandard. Vissa grupper – främst bland de äldre – har dock en boendestandard som inte uppfyller de krav vi ställer på ett bra boende. Jag tänker då närmast på dem som i dag av en eller annan anledning tvingas till institutionsboende i någon form. Det gäller att för dem skapa en så hemlik miljö som möjligt och erbjuda dem som så önskar att bo i eget rum.

Folkpartiet tar i motion Bo213 upp frågor som rör just de öldres boende. Jag tänkte här lyfta fram några synpunkter och förslag som nämns i motionen.

Den del av livet som inträder efter 65 års ålder skall inte betraktas som en fristående och artskild del av livet. Det innebär bl. a. att vi som äldre, även med omfattande behov av service och vård, skall ges möjlighet att bo kvar i vår vanliga bostad och i vår invanda miljö så länge som möjligt. Den personliga integriteten och rätten att få fortsätta att vara den man är skall respekteras, och detta hör intimt samman med det egna boendet – det egna rummet.

Erfarenheten säger dock att dessa mål inte är uppfyllda. De öldres verklighet visar ofta något helt annat. Som jag tidigare sagt så har vi i Sverige en hög boendestandard – de äldre dock en något sämre än befolkningen i övrigt. 89 % av alla äldre bor modernt, under det att andelen av hela befolkningen är 94 %.

De öldres andel av befolkningen kommer framöver att vara relativt oförändrad. De utgör ungefär 17 % av befolkningen i dag. Däremot kommer åldersfördelningen bland dem som är över 65 år att förändras. En allt högre

andel kommer att vara över 80 år. År 1960 var 16 % av de äldre över 80 år, 1983 var de 21 % och år 2000 kommer de, enligt beräkningar, att utgöra 28 % av alla äldre. Detta kommer att ställa än högre krav på äldreomsorgen i framtiden. Om det skall vara möjligt att även i fortsättningen minska institutionsboendet och göra det möjligt för människorna att på äldre dar bo kvar i sin hemvanda miljö krävs större satsningar på service och vård i hemmet.

43 % av alla icke-moderna bostäder bebos av äldre hushåll. År 1980 var det 105 000 äldre hushåll, motsvarande 137 000 personer, som saknade modern lägenhet. Framför allt rörelsehindrade äldre bor sämre än befolkningen i övrigt. Det gäller här att öka tillgängligheten och boendestandarden på ett sådant sätt att självständigt liv och ett eget boende blir möjligt.

De allra flesta äldre människor bor dock i vanliga bostäder där de klarar sig själva utan nämnvärd hjälp vare sig av anhöriga eller från samhället. Behovet av särskilda stödåtgärder uppstår först när ålder och sjukdom leder till funktionsnedsättningar som medför behov av hjälp. Det är då som brister i tillgänglighet, dåligt planerad bostad och tillgång – eller inte tillgång – till service av olika slag kan bli ett allvarligt problem. Ännu återstår mycket innan boendet för dessa grupper kan utformas så att de får tillgång till den självständighet och delaktighet i samhället som de har rätt till. Alltför många tvingas fortfarande vårdas på institution, trots att de med bostadsanpassning och hemservice skulle kunna klara ett eget boende. Boendet för handikappade och för äldre människor skall präglas av självbestämmande vad gäller bostadsort, boendeform och servicenivå.

En förutsättning för att ge möjlighet till ett utökat boende i vanliga bostäder är bl. a. en utbyggd hemtjänst och hemsjukvård. De institutioner som ändå behöver finnas kvar skall erbjuda olika grad av service. Valfriheten skall vara stor. Oberoende av servicegrad bör emellertid institutionerna utformas så att alla som så önskar kan få ett eget rum. Folkpartiet anser att ett tioårsprogram för eget rum och självständigt boende snarast skall utformas. I samband med detta måste en klarare kompetensfördelning mellan kommun och landsting när det gäller de äldres boende komma till stånd. Kommunen skall enligt gällande lagstiftning i princip svara för allt boende. I praktiken bor dock många människor som främst behöver omvårdnad och service på långvårdsinstitutioner som drivs av landstingen. Deras behov av sjukvård är ofta begränsat. Många av dessa skulle kunna bo i en egen bostad, eller i en servicebostad, om bl. a. hemtjänsten och hemsjukvården var tillräckligt utbyggd.

En utbyggd hemsjukvård innebär också att skillnaden mellan dem som kräver vård på ett lokalt sjukhem, i en servicebostad eller i ett eget boende blir alltmer diffus. Strävan bör vara att insatserna av sjukvård, omvårdnad och service skall bli alltmer oberoende av boendeform. Men detta försvåras av att två huvudmän erbjuder boende för äldre. Detta har bl. a. uppmärksamats av en arbetsgrupp inom Landstingsförbundet i den s. k. primärvårdsrapporten. Där påpekar man bl. a. att det finns skäl att vidareutveckla och renodla den s. k. kompetensprincipen, så att primärkommunen successivt tar över ansvaret för den rena boendedelen för de patienter som har ett mer permanent boende på institution under det att landstinget koncentrerar

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

Bostadsförsörjningen
m. m.

sina resurser till att med utbildad personal svara för att utveckla sjukvårdssin-
satserna oberoende av boendeform.

En klarare kompetensfördelning, där kommunerna svarar för boendet, har många fördelar. T. ex. bör det bli lättare att förändra boendet för äldre om det finns en huvudman som är ansvarig för verksamheten. Tankarna på en klarare kompetensfördelning bör utvecklas vidare, och folkpartiet anser därför att konsekvenserna av en klarare kompetensfördelning mellan kommun och landsting bör utredas och att detta arbete bör bedrivas med parlamentarisk insyn. Folkpartiet har i motion Bo213 framfört förslag om detta och jag yrkar bifall till reservation 4.

Slutligen: Många människors boendeproblem skulle kunna lösas om de hade tillgång till hiss. Uppskattningsvis 320 000 äldre människor i åldern 65–84 år bor i dag i lägenhet utan hiss. 94 000 av dessa är rörelsehindrade och 54 000 är så svårt rörelsehindrade att de behöver hjälpmedel eller hjälp av en annan person för att förflytta sig. 180 000 svårt rörelsehindrade bor i flerfamiljshus som endast kan nås med trappa. Installation av hissar är en i det här sammanhanget angelägen och avgörande åtgärd. Det finns ett stort behov av det stöd som statsbidraget till hissinstallationer innebär. Folkpartiet föreslår därför att riksdagen beslutar att 1986 års ram även får utnyttjas under år 1987.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 55 och även till övriga reservationer där folkpartister står som undertecknare.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

23 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1985/86:525 av *Rolf Clarkson m. fl.*

Ändring i körkortslagen (1977:477) (prop. 1985/86:115)

1985/86:526 av *Knut Wachtmeister m. fl.*

1985/86:527 av *Lars Werner m. fl.*

Den skattemässiga behandlingen av kostnader vid viss verksamhet i utlandet,
m. m. (prop. 1985/86:131)

1985/86:528 av *Gunnar Björk* i Gävle och *Gunhild Bolander*

1985/86:529 av *Kerstin Ekman m. fl.*

1985/86:530 av *Sten Sture Paterson*

1985/86:531 av *Lennart Blom m. fl.*

Förmåner inom frivilligförsvaret (prop. 1985/86:134)

1985/86:532 av *Nils G. Åsling*

1985/86:533 av *Lars Tobisson m. fl.*

1985/86:534 av *Björn Molin m. fl.*

Fortsatt valutareglering (prop. 1985/86:143)

1985/86:535 av *Jens Eriksson*
1985/86:536 av *Karl-Anders Petersson* och *Pär Granstedt*
Reglering av priserna på fisk m. m. (prop. 1985/86:149)

1985/86:537 av *Anders Björck m. fl.*
1985/86:538 av *Birgit Friggebo m. fl.*
1985/86:539 av *Lars Werner m. fl.*
Kommunal tjänsteexport (prop. 1985/86:154)

1985/86:540 av *Anne Wibble*
1985/86:541 av *Bengt Kindbom m. fl.*
1985/86:542 av *Gunnar Hökmark m. fl.*
Förslag till utskökningsregisterlag m. m. (prop. 1985/86:155)

1985/86:543 av *Knut Wachtmeister m. fl.*
1985/86:544 av *Kjell Johansson m. fl.*
Stämpelskatten på aktier (prop. 1985/86:157)

24 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framstälts

den 17 april

1985/86:180 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till justitieministern om informationen om kollektivanslutning till politiskt parti:

I ett demokratiskt samhälle borde det vara de enskilda människorna som själva bestämmer huruvida de vill vara medlemmar i ett politiskt parti eller ej. Tyvärr är det ej så i Sverige. T. ex. är ett stort antal av LO:s medlemmar kollektivt anslutna till socialdemokraterna. Det är uppenbart att många av dessa i allmänna och fria val inte röstar på socialdemokraterna. Möjligheten för nämnda kollektivt anslutna att reservera sig mot medlemskapet är ofta förenad med praktiska svårigheter. Det finns exempel på fackliga organisationer vilka inte godkänner en avsägelse per brev, utan en avsägelse kan i dessa fall endast ske vid en personlig inställelse på en facklig expedition.

Det är klarlagt att många av LO-medlemmarna som är kollektivt anslutna till socialdemokraterna inte vet om detta förhållande, då informationen om kollektivanslutningen oftast fungerar dåligt. Det borde vara en självklarhet att de fackliga organisationer vilka kollektivt ansluter sina medlemmar till socialdemokraterna upplyser sina medlemmar om detta förhållande.

Planerar statsrådet några åtgärder vilka tvingar fackliga organisationer som kollektivt ansluter medlemmar till socialdemokraterna att informera medlemmarna om detta faktum?

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

Meddelande om interpellationer

Prot. 1985/86:119 1985/86:181 av Anna Wohlin-Andersson (c) till bostadsministern om planerna på utökad kolhantering i Bråviken:
17 april 1986

Meddelande om frågor

Oxelösunds hamn i Södermanlands län har långt gångna planer på utökad kolhantering (kolläktring) i Bråviken och dess mynning. Planerna har väckt oro, protester och motförslag från flera skilda håll. Detta gäller inte minst Norrköpings kommun och länsstyrelsen i Östergötlands län eftersom ingen direktinformation getts till och inget samråd skett med denna kommun och detta län, vilka också berörs av förslaget.

Naturvårdsverket har i skrivelse den 9 januari 1986 anmält ärendet till regeringen för avgörande huruvida prövning bör ske i enlighet med 136 a § i byggnadslagen. Av skrivelse från Oxelösunds hamn, daterad den 28 februari 1986, framgår att investeringar för den planerade kolläktringen pågår med oförminskad intensitet, trots att ärendet inte är avgjort av regeringen.

Från fiskesympunkt är Bråviken ett av Östersjöområdets viktigaste reproduktionsområden för fisk, framför allt för strömming. Risken att den planerade verksamheten kommer att leda till stora skador på fisket bedöms som mycket stor, bl. a. av Svenska ostkustfiskarens centralförbund.

Med anledning av ovanstående hemställer jag att till bostadsministern få ställa följande frågor:

1. Avser statsrådet att vidta någon åtgärd med anledning av att Oxelösunds hamn föregriper regeringens beslut?
2. Föranleder det faktum att en kommun i ett län påbörjar en sådan här verksamhet utan att ta kontakt med den kommun och det län, vari en del av verksamheten planeras pågå, någon statsrådets åtgärd?
3. Föranleder de konsekvenser en verksamhet av detta slag kan få för yrkesfiskare någon statsrådets åtgärd?

25 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 17 april

1985/86:485 av Sigge Godin (fp) till kommunikationsministern om tillförlitligheten vid televerkets larmsystem:

En äldre, astmasjuk kvinna avled för någon vecka sedan på ett åldringscenter i Sollefteå. I samband med kvinnans insjuknande fungerade inte televerkets alarmering, 90 000. Personalen på åldringscentret gjorde allt för att få kontakt med larmcentralen i Sundsvall, som har ansvaret även för Sollefteåområdet. Även polisen i Sollefteå gjorde försök att få kontakt med larmcentralen i Sundsvall, men inte heller den kom fram på 90 000.

Med anledning av det inträffade vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Vilka åtgärder ämnar kommunikationsministern vidta för att säkerheten och tillförlitligheten vid televerkets larmsystem, 90 000, skall förbättras?

1985/86:486 av *Knut Wachtmeister* (m) till finansministern om den aviserade propositionen rörande bl. a. ansvaret för erläggande av socialavgifter:

Prot. 1985/86:119
17 april 1986

Meddelande om frågor

Socialavgiftsutredningen har i sitt för ett år sedan avlämnade betänkande Ds S 1985:1 anvisat åtgärder varigenom nya s. k. Hjortbergfall skulle kunna undvikas.

Elof Hjortberg har många efterföljare som råkat lika illa ut, och det är mycket angeläget att riksdagen snarast föreläggs förslag till lagändring.

Enligt propositionsförteckningen skulle proposition i ärendet ha avlämnats den 21 mars.

Jag hemställer att finansministern för kammaren redovisar skälen till att någon proposition ännu inte föreligger.

1985/86:487 av *Karin Ahrlund* (fp) till statsministern om sovjetledarnas inställning till Afghanistanfrågan:

Enligt uppgift i massmedia togs frågan om Sovjetunionens trupper i Afghanistan upp vid statsministerns besök i Moskva.

Vilken var sovjetledarnas reaktion i ämnet?

26 § Kammaren åtskildes kl. 18.00.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren